שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי שבת

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי שבת

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-שבת/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 9
הלכה ג 10
הלכה ד 11
הלכה ה 13
הלכה ו 14
הלכה ז 14
הלכה ח 15
הלכה ט 15
הלכה י 15
הלכה יא 16
פרק ב 16
הלכה א 16
הלכה ב 18
הלכה ג 18
הלכה ד 18
הלכה ה 18
הלכה ו 19
הלכה ז 20
פרק ג 21
הלכה א 21
הלכה ב 24
הלכה ג 24
הלכה ד 27
הלכה ה 27
הלכה ז 28
פרק ד 30
הלכה א 30
הלכה ב 31
הלכה ג 32
פרק ה 33
הלכה א 33
הלכה ב 33
הלכה ג 34
הלכה ד 34
פרק ו 35
הלכה א 35
הלכה ב 37
הלכה ג 38
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה ו 41
הלכה ח 41
הלכה ט 42
פרק ז 43
הלכה א 43
הלכה ב 45
פרק ח 54
הלכה א 54
הלכה ב 56
הלכה ג 56
הלכה ד 56
הלכה ו 56
פרק ט 56
הלכה א 56
הלכה ב 58
הלכה ג 58
הלכה ד 60
הלכה ז 60
פרק י 62
הלכה א 62

הלכה ב 63
הלכה ג 63
הלכה ה 63
הלכה ו 64
פרק יא 65
הלכה א 65
הלכה ב 66
הלכה ג 66
הלכה ה 66
פרק יב 67
הלכה א 67
הלכה ב 68
הלכה ג 69
הלכה ד 69
הלכה ה 70
הלכה ו 70
פרק יג 71
הלכה א 71
הלכה ג 71
הלכה ה 72
פרק יד 73
הלכה א 73
הלכה ג 74
הלכה ד 75
פרק טו 76
הלכה א 76
הלכה ב 76
הלכה ג 76
פרק טז 78
הלכה א 78
הלכה ג 80
הלכה ח 81
פרק יז 81
הלכה א 81
הלכה ו 82
פרק יח 84
הלכה א 84
הלכה ב 84
הלכה ג 85
פרק יט 85
הלכה א 85
הלכה ב 87
הלכה ג 87
הלכה ה 87
הלכה ו 87
פרק כ 88
הלכה א 88
הלכה ג 88
הלכה ה 88

פרק א

הלכה א

מהו שתים שהן ד' וכו'. כתבו תוס' במס' שבועות דף ה' בד"ה ב' שהן ד' וכו' נראה כמו שפי' הקונטרס במס' שבת שתים הוצאה והכנסה דחיוב של בע"ה העומד בפנים שהן ארבע הוצאה והכנסה דפטו' ובחוץ לעני העומד בחוץ וריב"א פירש שתים הוצאה דחיוב והוצאה דפטור שהן ארבע הכנסה דחיוב ודפטור לבע"ה העומ' בפנים וכן לעני העומד בחוץ דה"נ מפרש לעיל מתני' דהכא שתים הוצאה דעני ודבע"ה שהן ד' הכנסה דעני ודבע"ה ובירוש' בעי אי איכא לפרש מתני' כדפי' בקונטר' או כריב"א ואין להאריך עכ"ל ותימא תינח ב' לחיוב וב' לפטור איכא לפרושי כפירש"י ולא כפי' ריב"א אבל ד' לחיוב וד' לפטור א"א לפרש לא כפירש"י ולא כפי' ריב"א וי"ל לפי' ריב"א יש לפרש במתני' שתים הוצאה דעני ודבע"ה שהן ד' הכנס' דעני ודבע"ה לחיוב וכן לפטור אך קשה מאי קאמר בפני' ובחוץ ע"כ לומר כמו שפרשתי בקונטרס א"כ אין זה פיר' ריב"א אלא פי' שלישי כמ"ש תוספו' שם בשבועות וצ"ע:

שוב ראיתי בתוס' ישנים במסכת שבת שמקשי' מירוש' על פי' ריב"א והיינו כמ"ש אך שכתבו ומסיק הירושלמי ב' לחיוב וב' לפטור וכ"כ בהגהו' מרדכי בשם ר"ב בעל התרומות [גליון הש"ס נתקשה בזה לפי פירושו והוא דחוק וגרם לו לפי שלא נזכר בירוש' שבועות ושם הגירסא בשינוי ודברי ר' יוסי מוקדמין לדברי ר' בא דר"י בא להוכיח ממתני' דומיא דשבועות והדא אמרה ארבע לחיוב וארבע לפטור (וכצ"ל שם בירושלמי כמו שהגיה בפני משה שם דהדא אמר' צ"ל אחר דברי ר"י עיין שם) ור' בא דחי חמן כולהון לחיוב ברם הכא חיוב ופטור אתיא מיתני ואם כן ממילא עסקינן דשנים לחיוב ושנים לפטור כמ"ש בהגהמ"ר ותו' ישנים כנ"ל:] וקשה דלפי מה שפירשתי בקונ' המסקנא ד' לחיוב וד' לפטור וי"ל דהם מפרשי דה"ק אר"י מתנית' אמרה כן לעולם הכא שתים לחיוב ושתים לפטור ודקשיא ממתני' דשבועות שאני התם דליכא למטעי דמגופא דמתני' שמעי' דנקט חיובים ולא פטורים דומיא דשבועו' שתים שהן ד' שכולהו לחיובי ה"נ ביציאות השבת משא"כ כאן במס' שבת דנקט חיובי ופטורי ודאי שתים לחיוב ושתים לפטור ופריך והא תני בברייתא דלתות ההיכל שתים שהן ד' ואינן לחיוב ומשני התם אית לך למימר לא לחיוב ולא לפטור אבל במקום דאיכא חיובי ופטורי ותני אגב גררא חיובי תני ולא פטורי כנ"ל ליישב דעת התוס' ישנים:

והא תני דלתות ההיכל וכו'. קצת קשה למה לא תני הבריחים שהיו במשכן העליון והתחתון שתים שהן ד' וי"ל דלא פסיקא ליה דהא חמש בריחים היו עם הבריח התיכון ועי"ל כיון דהמשכן לא היה אלא לשעה לא קחשיב ליה:

לא סוף דבר וכו' בקונט' הגהתי כפי הנראה לפום פשטא דשמעתתא ונראה דיש להגיה עוד בענין אחר וה"ג לא סוף דבר שני פתחים פתוחים לשתי פלטיות אלא אפי' פתוחין לפלטיא אחת אוף ר"י פליג דר"י מדמי רשויות להעלמות כמה דר"י מדמי רשויות להעלמו' לפטור כך מדמה רשויות להעלמות לחיוב שאם הוציא כגרוגרת בפתח זה וכגרוגרת בפתח זה בהעלם א' שמא אינו חייב שתים א"ר יודן ר"י מדמי וכו' וה"פ אפי' שני פתחי' הפתוחי' לפלטי' אחת והוציא בכל אחת חצי שיעור פטור דר"י מדמי רשויות להעלמות וה"ל כשני העלמות ופטור ופריך כמה דר"י וכו' כלו' לדבריך דר"י מדמי רשויו' להעלמות א"כ אם הוציא כגרוגר' וכו' שמא אינו ראוי שיהי' חייב שתים וזה לא שמענו דר' יוסי מחייב בכה"ג שתים ומשני ר' יודן דאין טעמו של ר"י דמדמה רשויות להעלמות אלא לאכילת פרס וכו':

ויהא פטור. וקשה הא כשמביאו למקום שחצי הגרוגרת הראשון מונח הרי הוא כאלו הניחו שם ועקירה היתה משעה שעקר רגליו וכיון שבמקום זה נשלם הגרוגרת למה לא יצטרפו וי"ל כיון דלרבי יוסי עקיר' שבפנים לא הוה עקיר' להצטרף עם ההנחה שבמקום חצי גרוגרת השני שהרי היתה הנחה אחרת ביניהם אלא צריכין לומר דעקירת רגליו בפסיעה אחרונה שבסמוך לחצי גרוגרת הראשון היא היתה עקירה א"כ אין לחייב על ההוצאה שמרשות לרשות שהרי לא היתה גרוגרת שלימה ועל המעביר בר"ה אין לחייבו שלא היו ד' אמות וא"ת א"כ לעולם לא מצינו מעביר ד' אמות בר"ה שהרי מיד ה"ל כנח וי"ל כמו שכתבו תוס' דד' אמות בר"ה גמר' גמירא לה ולא ילפינן מינה א"נ בקופץ כדלקמן:

א"ל אינו מן השם שזה חייב משום מהלך וכו'. רש"י פי' בכריתות ובס"פ הזורק אינו מן השם שאין חטאת זו משום אכילה אלא משום הוצאה וקשה הא מפורש אמרינן כאן דאינו מן השם לפי שזה מהלך וזה חייב משום מניח:

תיפתר שהיה מוטל וכו'. וא"ת אדרבה מן השם הוא זה שהרי כולהו בהדי הדדי קאתו דבליעתו הוי הנחה וי"ל דסובר ר' יוסי דמיד כשבלע חייב על האכיל' שהרי נהנה גרונו ועל ההוצאה אינו חייב עד שינוח לגמרי. ומכאן קשה אמ"ש תוס' בס"פ הזורק בד"ה והוציאן חייב כולהו בהדי הדדי קאתו דבליעתו הוי הנחה אעפ"י שמהלך וכו' ולפי מ"ש לא אמרי' דבליעתו היינו הנחתו וי"ל דתוס' כתבו כן לר' מאיר ור' יוסי פליג אך קשה איך כתבו דמתני' איירי כשמהלך הא מוקמינן לה בעומד ומוציא וכדמשני ר' יודן:

שהיה מוטל וכו'. קצת קשה ליתני חמש חטאות ולוקמי בשהוציאו ע"י הילוך שאף ההוצא' מן השם וי"ל דא"כ חיוב ההוצאה קודמה לאכיל' ואינה מן השם:

ובאיש וכו'. בגליון ויידא כו' פי' זאת אומרת דין זה ובאיש לר"י פי' שהרע לר"י על שלא אמר מעצמו כלומר משמו עכ"ל. והדבר תימא למה הרע לר"י כיון שהיא לא אמר דבר זה מעולם ועוד לשון מן גרמי' קשה לכן מה שפרשתי בקו' עיקר:

הכל מודין בזורק וכו'. כתבו הרשב"א והר"ן והתימה מן הרב אלפסי שכתבה להא דבן עזאי ולהא דרבי יוחנן מודה היה בן עזאי בזורק ונראה מדבריו דס"ל דהלכתא כבן עזאי וליתא דהא רבי יוחנן גופיה אמר לעיל המוציא מרה"י לרה"ר דרך כרמלית חייב עכ"ל. ונלע"ד דודאי אף הרי"ף פוסק כרבנן דבן עזאי ולא הביא הא דר' יוחנן אלא למשמע מיני' דאף במוציא פליגי רבנן על בן עזאי והלכתא כוותיהו ולאפוקי מדרב יהודה דאמר בסמוך במוציא כ"ע מודין שהוא פטור ולא פליגי אלא בזורק וזה ברור. וכן נראה מדברי הרמב"ם פ "ד מהלכו' שבת שכך פירש דברי הרי"ף רבו:

ויהא פטור. גי' תוס' בשבת ובכתובות דמשני משכחת לה בקופץ שאף האדם לא נח על גבי הארץ:

ואם הוציא פטור. ה"ג וחכמים מחייבין דלפי הגי' שלפנינו אין כאן סייעתא לר"ה דדלמא הך ברייתא כרבנן אלא דאף אם נגיה כן בברייתי' זו קשה ברייתא אחריתא דמייתי מינה סייעתא לרב יהודה אדרבה הי' סייעתא לרב הונא לכך נראה כגרסתי שבקונטרס:

אלו זרק בימין וכו'. כתבו תוס' במסכת שבת דף ה' ע"א בד"ה כשני בני אדם וכו' או דלמא כאדם אחד ופטור דהוי כמו שנותן מימינו לשמאלו דאע"פ שהעבירו ד' אמות פטור עכ"ל וקשה הא לר"ש ולרבי יודן פשיטא להו דחייב ואפי' לרבנן דקיסרין מיבעי להו ואיך כתבו תוס' בפשיטו' דפטור:

קנה נעוץ ברה"ר וכו' חייב. וצריך לומר דלא שמיע להו הך ברייתא דפליגי חכמים וריב"י דתניא ריב"י אומר נעץ קנה בר"ה ובראשו טרסקל וזרק ונח על גביו חייב וחכמים פוטרין וכן ר' מנא לא שמע הך ברייתא:

אלא בשעה שהיה מרבע להן הרוחות. פי' בקונ' שהעמידו וכו' וכן מפורש בפרק כיצד מעברין ובמדבר מי היה מכוין להם את הרוחות א"ר אחא הארון היה מכוין להם את הרוחות הה"ד ונסעו הקהתים נושאי המקדש זה הארון והקימו בני מררי את המשכן עד בואם בני קהת שעליהן היה הארון נתון וה"פ דכתיב ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם משמע שבני קהת הקימו המשכן וזה ודאי אינו ואם קאי על בני מררי אין כאן מקומו כלל דהא בעניינא דנסיעה קיימין לכך מפרש לקרא הכי שבני קהת הקימו בני מררי עם המשכן ולא נעשה בו דבר עד ביאת בני קהת עם הארון כדי שידעו איך יעמידו המשכן לאיזה צד. והר"ש יפה כ' בס' י"מ דע"כ והקימו דבק עם

בני גרשון ומררי הנזכרים למעלה או פירושו והקימו המקימים אותו והוא מקרא קצר שא"א לומר שהוא דבק עם הקהתים הנזכרים כמ"ש הרא"ם על דברי רש"י בחומש עד בואם בני קהת שעליהם הארון נתון דכתי' כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו וכו' עד בואם ע"י בואם כדרך שהיה הארון מכוון כנגד פני מזרח על אותה התכונה היו מקימין אותו ודלא כפי' רש"י בחומש עכ"ל וקשה דכיון דהיו מקימים את המשכן קודם שבא הארון ועדיין היה מפסיק בין נושאי הארון למקימי המשכן דגל מחנה ראובן איך היו יודעין לכוון הרוחות ועוד דלישנא דקרא ודהש"ס אינו מכוין וע"ק דאמרינן כאן דהארון בשעה שהיה מרבע להן הרוחות היה עומד בלא המשכן ולפירושו לעולם הקימו המשכן תחלה ואח"כ הכניסו הארון לתוכו אלא ודאי כמ"ש עיקר:

ומבואות שאינן מפולשין. בבבלי גרסינן חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין עירבו מותרין לא עירבו אסורין ופירש"י ומבואות שאינן מפולשין וכו' והך מילתא לאו מחילוק ד' רשויות הוא דבין עירבו ובין לא עירבו רה"י הוא והמוציא מתוכו לרה"ר חייב ע"כ וק' דבשמעתין מפורש דמכלל ד' רשיות הוא ואי קשיא א"כ חמשה רשויות הן י"ל דבכלל מקום פטור הוא דאם עירבו מוציאין לכתחלה דאלת"ה קשיא למה לא קחשיב בשמעתין מקום פטור אלא ודאי שהוא בכלל מבואות שאינן מפולשין. וע"ק דקחשיב בסוגיין אסקופה בכלל כרמלית ובבבלי מקום פטור קרי לה ובתוספתא תני לאסקופה בכלל כרמלית ומסיים בה עומד אדם על האסקופ' וכו' משמע דמקום פטור היא וי"ל דתרי מיני אסקופה הן יש מהן כרמלית ויש מהן מקום פטור:

סמטיות שבין העמודים וכו'. כתב הרמב"ם פי"ד מה"ש איצטבא שביו העמודים העומדים ברה"ר הרי הוא ככרמלית וצדי רה"ר ככרמלית אבל בין העמודים הואיל ורבים דורסין ביניהם הרי הן רה"ר ע"כ וכתב ה"ה א"ר יוחנן בין העמודים וכו' (עיין בבבלי דף ז' ע"א) ופסק רבינו כרב יהודה דהיא בתרא ועוד שבברייתא לא הזכירו בכלל הכרמלית אלא האסטונית אבל הרשב"א ז"ל פסק כר' יוחנן ע"כ וז"ל הרשב"א וקי"ל כר' יוחנן דאמר בין העמודים נדון ככרמלית וכ"ש איצטבא משום דר"י לגבי רב קי"ל כרבי יוחנן וכ"ש לגביה דרב יהודה דהוא תלמידו דרב אבל הרמב"ב פסק כרב יהודה ולא ירדתי לסוף דעתו ואולי משום דתני בברייתא דלעיל האצטונית ולא מני בין העמודים בהדייהו דהויא רבותא טפי ואינו מחוור דא"כ ליקשי מיניה לר' יוחנן וכו' ורי"ף לא כתב מזה בהלכות כלום והא דאמר רב יהודה (או) איצטבא שלפני העמודים נדונין ככרמלית תמיהא לי מאי קמ"ל הא בהדיא תני בברייתא והאצטווני' ועוד מהו שלפני העמודים דקאמר לימא האצטבא סתם ואולי אפילו באצטבא שאינה גבוהה

שלשה קאמר ומפני שהיא לפני העמודים אינה נוחה לידרס והלכך פסקה מתור' רה"ר אלא שמצאתי בירושלמי בהפך מזה דגרסינן התם ר"ז וכו' בשם ר' חנינא סמטיות שבין העמודים נדונין ככרמלית רשב"ח בשם רבי חנינא פירתי העמודים נדון ככרמלית לכן צריכ' בגבוהין שלשה ע"כ ועדיין אני אומר כי יש שבוש בגרסת הירושל' ובשאינן גבוהין ג' היא דהא צריכא דאלו בגבוהין ג' פשיטא וצ"ע עכ"ל הרשב"א. נמצינו למידין מדבריו ארבע' קושיו' חדא על הרמב"ם דפסק כרב יהודה נגד רבי יוחנן. ועוד על הרי"ף שלא הביא מכל זה בהלכות ועוד על רב יהודה בתרתי ל"ל לפני העמודים ומאי קמ"ל הא תני לה. ולדידי קשיא עוד על הרמב"ם שכתב אצטבא שבין העמודים ולמה לא תפס דברי רב יהודה שאמר לפני העמודים ואין זה מדרכו להמציא דברים שלא נאמרו בש"ס וע"ק לי הא דקאמר בש"ס לישנא אחרינא אבל בין העמודים דזימנין דדרסי ליה רבים כרה"ר דמי מאי איכא בין האי לישנא ללישנא קמא. לכן נ"ל דהרמב"ם מפרש דללישנא בתרא אף רבי יוחנן לא קאמר שבין העמודין נדון ככרמלית אלא אאצטבאות שבין העמודים. ורב יהודה סובר כיון שבין העמודים דחוק הוא זמנין דדרסי לה רבים לאותן אצטבעות נמצא שפסק כרבי יוחנן וכלישנא בתרא ולחומרא ולכן לא כתב הרי"ף מזה כלום דברייתא סתמא קתני והאיצטבא משמע בין שהיא לפני העמודים ובין שהיא בין העמודים:

ודע דבנוסחת הרי"ף שלפנינו יש שיבוש שכתב שם פלוגתא דר"י ור"י וליתא בספרי' ישנים וכ"נ מדברי הר"ן ובהכי ניחא הכל ושפתי הרמב"ם ברור מללו. וא"ת קשיא ליה לרמב"ם הא דר"ז דאמר סמטיות וכו' נדונין ככרמלית והיינו בין העמודים ממש וי"ל כרשב"א ס"ל דעכ"ל דפליג אר"ז דאל"כ תרתי דרבי חנינא ל"ל השתא בין העמודים נידונין ככרמלית אצטבא לא כ"ש אלא ודאי דפליג עליה וכוותיה פסק הרמב"ם:

פירחי העמודים וכו'. וא"ת הא תנן בפ"ו דאהלות כל הכלים שתחת הפרח ר"י בן נורי מטמא דסוב' דפרח בטל לגבי העמוד א"כ לימא דרבי חנינא כתנאי וי"ל דאין לדמות רשויות דשבת לטומאה כדתנן בפ"ו דטהרות שבילי בית גלגול רה"י לשבת ורה"ר לטומאה:

הלכה ב

הדא אמרה אפי' חשכה דתנינן וכו'. כתב בש"ג בשם צפנת פענח שמעינן מהכא דקרינן למנחה חשכה וכיון דהכי הוא קרינן שמע בזמן מנחה דהא חשכה קרויה וגם רבי קרי למנחה חשכה:

או ראשון ראשון. כתב הי"מ שיזכיר המקבלים הידועים לו לבד ויזכירם בסדר ראשון ראשון שיאמר הלכה זו אמרה פלוני לפלוני ופלו' לפלו' או יזכירם בסדר אחרון אחרון

שיזכיר תחלה מי שלמדה לו ושוב מי שמסרה לרבו כגון שיאמר אמר פלוני משמיה דפלוני עד מי שהוא ראשון לידועים לו עכ"ל וקשה למה דוקא בשאין ידוע לו כל המקבלים מותר לומר ראשון ראשון אי אחרון אחרון הלא גם בידועים לו כולם נמי דינא הכי ומאי קמ"ל הלכך נראה כמו שפירשתי בקונט' עיקר וכן מפורש במס' נזיר בבבלי פ' כה"ג דף נ"ו ש"מ כל שמעתת' דמתאמרה בבי תלתא קדמאו ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרי' וזה ברור:

רבי חנניא בן עקיבא אומר כשם שמפסיקין וכו' בבבלי בסוכה פ' הישן גרסינן אר"ח בן עקביא כותבי ספרים וכו' פטורין מק"ש וכו' לקיים דברי ר"י הגלילי שהיה ר"י הגלילי אומר העוסק במצוה פטור מן המצוה וזהו בהיפך ממאי דאיתא כאן וקשיא לן דאמרינן אתיא דר"י כרחב"ע משמע דאף ר"י סובר דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואנן תנן בפ"ב דסוכה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ור"י סובר דהלכתא כסתם משנה וצ"ל דתנאי נינהו אליבא דר"י:

חדוד והי"מ גורס ע"י שהי' תדיר בד"ת וכו' ואינו נראה דאטו בחביבותי' תליא הא בחביבת המקום הוא הדבר גם הלשון דחוק הלכך מ"ש בקונטר' נראה עיקר וכפי הגירסא שלפנינו:

הלכה ג

תמן דרך הוצאה היא בנשים וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף י"א ע"ב בד"ה ואם יצא וכו' והא דתנן בפרק במה אשה ואם יצאה אשה במחט הנקובה חייבת חטאת התם לגמרי דרך הוצאה בכך ע"כ והן הן הדברים האמורים כאן והא דל"ק להו דברי ר"י אהדדי כדפריך הש"ס הכא י"ל דסוברים דמודה ר"י כל שדרך הוצאה בכך חייב אפי' שאר כל אדם ולא פליג אלא במחט התחובה שאין דרך הוצאה אלא לאומן ואפשר לומר שזהו דעת הרמב"ם בפי"ט מה"ש שפסק כר"מ דסתמא דמתניתין משמע כר"מ דהא לא מוקי לה ש"ס בבלי באשה גודלת ועיין בכ"מ שם:

רבי מנא א"ל סתם וכו'. בגליון פירש שגרס יצאת חייבת חטאת ולא גרס דברי ר' מאיר עכ"ל ואין פי' מחוור דבכמ' מקומות מצינו כלשון הזה בירושלמי ובכולן הפי' כמ"ש בקונטרס והוא הנכון ועיין בריש מסכת עירובין וסוכה:

לא מחלזון. בגליון פיר' מין ארבה הצלצל מתרגמינן בירוש' חלזונא וקשה אם הוא מין ארבה מאי ראיה מייתי שהוא חי ז' שנים ויש לדחוק ולישב מיהו פירושי שבקונטרס נראה יותר:

לקנב חיזרין. בגליון פי' לחתך עצים ותימא מי התיר לעשות כן בשבת אפילו בלא נר ופי' שבקונטרס עיקר שוב ראיתי בספר מג"א סי' ער"ה שפי' כמ"ש בקונטרס:
ואחד הנר וכו'. בפירקין די"ב ע"ב פירש"י בד"ה ואפי' גבוה דליכא למיחש להטייה דכיון דגזור לא פלוג למלתייהו וקשה הא מסיק התם בש"ס דתרי שפיר דמי וא"כ ע"כ לומר דבמקום דליכא למגזר שמא יטה לא גזרו וראיתי ברמב"ם פ"ה מה"ש שכתב ואפילו עשרה בתים וכו' לא יפלה לאורה בתחתונה שמא ישכח ויטה הרי דאף בבתים הטעם משום שמא ישכח ולא משום דלא פלוג רבנן והב"ח והט"ז בסי' ער"ה חילקו בדבר ע"ש שהאריכו ונעלם מהם דברי הירושלמי אילו וצ"ע:
מצורע עם וכו'. לא ידעתי למה השמיט הרמב"ם בפי"א מהט"צ דין זה:
לפני בא וגו'. והוא יום התחיי' שאז הדין הגדול ומכיון שהוא יבוא לצורך התחייה נמצא שהתחייה סבה להביאו כ"כ הר"ש יפה ואין נראה דאדרבה אליהו סבה להתחיי' כמו כל הני דלעיל דהא עיכוב התחייה בו תליא לכן נ"ל דלפי סוגיא זו יבוא אליהו לאחר התחייה קודם יום הדין ולאחר הדין יגלה המשפחות שאף שיעמדו מ"מ לא יכירו האבות את הבנים ולא הבנים את האבות כי אם על ידו:

הלכה ד

בו ביום גדשו וכו'. תוספ' בפרק מי שהחשיך כתבו דר"א ור"י שניה' לשבח ע"ש וסוגיין משמע יותר כפי' רש"י:
ששה מהן עלו וכו'. כתב הרמב"ם בפי' המשנה ופעם אחת בקרו לחזקיהו בן גרון ונתקבץ שם קיבוץ גדול מתלמידי ב"ש וב"ה ולא היה באותו הדור מי שהיה ראוי להוראה שלא היה באותו מעמד ונמנו והיו ב"ש מרובין והשם אמר אחרי רבים להטות וקשה הא לפי ברייתא זו לא היה שם רק ששה ומתלמידי ב"ש ואיך כתב שהיו שם כל הראוין להוראה ואין לומר דששה מתלמידי ב"ש עלו והשאר עמדו מלמטן שלא יצאו תלמידי ב"ה ויבטלו המעמד דכי מה תועלת היה ביציאת קצת מתלמידי הלל הלא אין עלינו אחריות כל העומדים חוץ לבית דין אם יחלוקו עליהם וע"ק שהרי ודאי היו עוד תלמידי הלל בעולם שהרי הם היו מרובים מתלמידי ב"ש כדאמרינן ביבמות ואין לומר שאז חזרו מקצת תלמידי ב"ה והודו לדברי ב"ש שהרי במתני' תנן נמנו ורבו ב"ש על ב"ה:
שמונה עשר דבר וכו'. כתב הרמב"ם בפי' המשנה ואמרם אלו מן ההלכות שאמרו ר"ל שהם מן ההלכות שהסכימו עליהן ולא נפל בהן שום מחלוקת וזה מספרם יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ד' בחוץ הרי ח' לא ישב אדם לפני הספר ולא למרחץ ולא לבורסקי ולא לדין ולא לאכול הרי י"ג לא יצא חייט במחטו ולא הלבלר בקולמסו

ולא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר ולא יאכל הזב עם הזבה הרי י"ח אבל הי"ח שגזרו האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני והשות' משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו ורובו שלש' לוגין מים שאובין הרי חמש והנוגע בספר והידים האוכלין והכלים הרי ח' המניח כלי תחת הצנור וכל המטלטלין מביאין את הטומאה כעובי המרדע הבוצר לגת הוכשר גידולי תרומה תרומה מי שהחשיך בדרך הרי י"ג פת עכו"ם שמנם יינם יחוד בנותיהן שיהא תינוק כותי מטמא בזיבה הרי י"ח וקשה הא אחריניתא נינהו שרבו עליהן כדמפרש בסוגיין ועוד באותן שגזרו לא תפס לא דרך ש"ס דילן ולא דרך הש"ס בבלי שהרי חשיב פת שמן ויין ובנותיהן כל א' לעצמו ובבלי קחשיב כולהו בחדא וע"ק דקחשיב אוכלים וכלים בחדא דהיינו דווקא לר"מ אבל לר"י בתרתי חשבינן להו וע"ק דקחשיב כלים תחת הצינור כר"מ ולא כר"י דנימוקו עמו וכוותיה פסק בחיבורו פ"ד מה' מקואות ועיין בספר המאור:

והטבול יום. משמע דאף טבול יום מי"ח דבר הוא ובבבלי פריך טב"י דאוריית' ומשני סמי מכאן טב"י דאינו בכלל י"ח דבר ונראה דירושלמי סובר שגזרו על ט"י דרבנן שיפסול תרומה דאורייתא והא דתנן בפי"א דפר' כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים וכו' לאחר ביאתו מותר בכולן י"ל דמתני' לאו דוקא וע"ש בתוספות י"ט:

ועל עדותן. וקשה הא מן התורה עכו"ם פסול לעדות כדכתיב הנה עד שקר העד שקר ענה באחיו ועכו"ם לאו אחיו הוא ואפילו במסיח לפי תומו פסול מדאורייתא אלא דרבנן הקילו בעדות אשה להכשיר מסיח לפי תומו א"כ גזירתן למה:

ולא עבדין כן. הרי"ף והרא"ש בפ"ב דעכו"ם העתיקו לדברי הירושל' ולא מסיימי ביה הא דאמר ולא עבדין כן וצ"ל דסוברים הא דלא עבדי כן ולוקחים אף מבעל הבית שלא ע"פ הדין עושים אך קשה הא דגרסינן בירושלמי בפ"ב דפסחים אמתני' חמץ של נכרי לאחר הפסח מותר בהנאה הא באכילה אסור מתניתין במקום שלא נהגו לאכול פת של עכו"ם אבל במקום שנהגו לאכול פת עכו"ם מותר אפילו באכילה והא מתני' סתמא איירי אפילו בפת של בעל הבית ואפילו הכי במקום שנהגו מותר באכילה משמע דהמנהג דינא הוא דבמנהגא תליא מילתא וצ"ע בפוסקים:

קליות למה. רש"י והר"ן פירשו בעכו"ם פ"ב וקליות נמי לא נשתנו והרמב"ם פי"ז מהמ"א כתב וכן קליות של עכו"ם מותרין ולא גזרו עליהן שאין אדם מזמן חבירו על קליות ונראין דבריו דלפי' רש"י צ"ל דירושלמי ובבלי פליגי במציאות אי נשתני או לא אבל לדברי הרמב"ם ניחא דבבלי סובר דלכך מותר לפי שאין דרך להזמין ובסברא פליגי אך בבבלי שם דף ל"ח ע"ב מפורש דאף קליות לא נשתנו מברייתן וקשה ל"ל להרמב"ם לחדש טעם

אחר ועיין בלח"מ ודבריו צ"ע שלפי דבריו ה"ל להרמב"ם לכתוב טעם זה לעיל מיניה גבי דבר שנאכל כמות שהוא חי וצ"ע:

ותני כן וכו'. כתב הרב ר"א בפי' למסכת תרומות ותני נמי הכא בברייתא איסור של חלב משום תערובות של בהמה טמאה מדבעי לעמוד בצד העדר בשעה שהנכרי חולב ש"מ משום תערובות וכו' וכי עומד בצד עדר בשעת חליבה לא יערב הנכרי דמירתת שישראל רואה אותו מערב. ויעמיד עד שיקיים הגבינה ואז יוכל להגביה העליון שהארס אז צף למעלה או עומד כשבכה למעלה וכי ינטל העליון תו ליכא למיתש בשלמ' בחלב וכו' משא"כ כשנקפיאנו ונעשה גוש ובין הנקבי' פי' שיורד לתוכו ג"כ וקשה לכל הטעמים שיאמרו שאפרו חלב העכו"ם לעולם מהני כשישראל רואהו ומאי סייעתא מייתי מהך ברייתא דהטעם משום תערובות וע"ק דתוספות כתבו בעכו"ם דף ל"ה ע"א בד"ה לפי שא"א וכו' וקשי' ויעמיד על הגבינה קיימא כלומר גבינה שיעשו מיהו תשתרי דהא ארס אינו מניחו לייבשו ומסיק מפני ארס הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודינו אבל אין לפרש כפי' הר"א דקאי אחלב וה"פ למה אסרוה משום גילוי ויעמידנו ואם יש בו ארס לא יעמיד דהכי מקשה התלמוד גבי חלב טמא דליתא דהא לא מצינו בשום מקום שיניח חלב להקפות בשביל ארס הנתון בו הרי שנעלם ממנו דברי תוס' אלו וע"ק אמאי שפי' שאז יכול להגביה העליון דליתא דכיון שכבר עירב הכל א"א דלא לשתייר למטה צחצוחי חלב ומה שפירש בין הנקבים היינו שיורד לתוכו קשה כיון שהדבר גוש הארס שהוא לח עומד בין הנקבים של מעלה או של מטה ולא שייך צף אלא בדבר לח ולא בדבר גוש:

בג' מקומות וכו'. כתבו תוספ' במס' עכו"ם דף ל"ז ע"א בד"ה אשר לא וכו' ור"י הביא ירושלמי רבי וב"ד התירו את השמן בג' מקומות ר"י הנשיא ורבותינו התירו בגיטין ובשמן ובסנדל וי"ל שהיא ט"ס דא"כ מאי משני מגיטין הא עדיין איכא ג' דברי' דהא התיר ר' בית שאן דבירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה דגרסינן ר"י הנשיא והוא ר"י נשיאה ונראה פי' דבריהם דלא גרסינן רבי וב"ד אלא ר"י הנשיא וב"ד דהא בסיפא אף הגירסא שלפניהם היתה ר"י הנשיא והר"ן תירץ אתא רבי והתיר ולא קבלו עד שבא בן בנו וקבלו:

הלכה ה

דרכו להתהפך. כתבו תוס' בדף י"ח ע"ב בד"ה שמא יחתה וא"ת מעיקרא דלא ידע הך טעמא תקשי ליה מתני' דאין צולין בשר בצל וביצה וכו' ע"ש ולפום סוגיין יש לומר

דבשר בצל וביצה שאני שדרכן להתהפך הלכך גזרינן בהו שמא יחתה מה שאין כן בשאר דברים:

הלכה ו

מפני שהוא מתיירא וכו' והוא מוסיף מוי. כתב הר"ן בפרקין אפילו בעקורה איכא משום מגיס ומשום מבשל אבל כל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי תו ליכא למיחש להכי ומיהו ה"מ בקדרה אבל בצמר ליורה לעולם אסור להגיס בו שאע"פ שקלטו העין דרך הצבעין להגיס בהן תמיד כדי שלא יחרכו והכי מוכח בירושלמי ותימא אדרבא מירושלמי מוכח בהיפך דאף בצמר אין איסור משום מגיס לאחר שקלטו העין אלא דחיישי' שמא יוסיף מים ובהן שייך בישול ולדברי הר"ן היה לו לומר שמא יגיס בהן וצ"ע וזו ראיה לשיטת תוספות שפירשו דמגיס אסור משום צובע לפיכך לא א"ר יהודה דאסור שמא יגיס בהן כיון דאוקימנא דלא קפדי אצבע לאחר שקלטו העין א"כ אף אם יגיס לא יבא לאיסור דאורייתא הלכך לא גזרינן משום שמא יגיס אבל לשיטת הרשב"א והר"ן דס"ל מגיס מבשל קשיא כמ"ש ובש"ע סי' רנ"ב ס"א כתב ולתת צמר לתוך היורה שאינה על האש והיא טוחה בטיט מותר שאם היא על האש אסור שמא יחתה ואפי' אינה על האש אם אינה טוחה בטיט אסור שמא יגיס בה בכף והמגיס בקדרה אפי' אינה על האש חייב משום מבשל וכתב במג"א משום מבשל משמע דאם הוא מבושל כל צרכו מותר וכמ"ש בסי' שי"ח סי"ח אבל התו' והרא"ש כתבו דהכא אסור מ"מ משום צובע דכשמגיס בה נקלט הצבע ובסי' שי"ח כתב הש"ע ואם נתבשל כל צרכו מותר להגיס בו אבל צמר ליורה אע"פ שקלט העין אסור להגיס בו וכתב במ"א אסור להגיס משום צובע הרי דאף הרב"י סובר דבצמר בכל ענין אסור משום צובע א"כ דברי המג"א שבסי' רנ"ב תמוהים מאוד ובפי הבנתו בש"ע ה"ל להקשו' דבריו אהדדי ודברי הש"ע י"ל אבל דברי המג"א צ"ע:

הלכה ז

שיצים שבכפים וכו' בגליון פי' מין עשב הגדל בסלעים ובמס' ביצה פי' חיטה דקה הגדל בזרעים ושניהם כאחד לא טובים ועל דמדמניות לא פי' כלום ונ"ל דה"פ דמדמניות הם סופי ענבים מלשון דמדומי חמה והם ענבים הנמצאים בכרם וקא"ר אבהו דאם מצאן ביו"ט תלושים אסורים שאני אומר בי"ט נתלשו אבל תאינים הנמצאים בשיצים והם הקוצים שתחת התאנים או בכיפים והם האמירים שבתאנים מותרים שאני אומר שנתלשו מאז שנקלטו התאנים ועיין בבבלי בפסחים ד' נג ע"א:

הלכה ח

וב"ה מתירין. כתב הרא"ש בפרקין והא דקתני בתוספתא ב"ה מתירין ארביעי קאי ולא קשה היינו ת"ק דה"ק דבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה אבל הרשב"ם מפרש לה דב"ה מתירין אפי' בע"ש דאל"כ היינו ת"ק ע"כ וקשה לפי' הרשב"ם איך אפשר לומר דב"ה מתירין אפי' בע"ש א"כ מאי מסיים אם היה דבר של סכנה כגון מצור לצידון מותר הא ב"ה אפילו בלא סכנה מתירין אבל לפי' הרא"ש ניחא:

אם היה דבר של סכנה כגון מצור לצידון מותר. ורש"י פי' אינו אלא מהלך יום אחד והלכך אפי' בע"ש מותר וכן פסקו כל הפוסקים וקשה דבסוגיין משמע שאין הטעם מפני קירוב הדרך אלא משום סכנה וי"ל דמפרשין לברייתא דאו או קתני אם היה דבר של סכנה אפי' דרך רחוק וכגון מצור לצידון אפי בלא סכנה שרי:

הלכה ט

רב אחא אמר רבי יוסי בר חנינא בעי מהו ליגע במושך וכו'. בבבלי גרסי' מאן תנא דכל מידי דאתי ממילא שפיר דמי אריב"ח רבי ישמעאל היא דתנן השום והבוסר וכו' ור' אלעזר אמר ר"א היא דתנן חלות דבש וכו' ור"א מ"ט לא אמר כריב"ח אמר לך לאו איתמר עלה אמר רבב"ח א"ר יוחנן במחוסרין דיכה דכ"ע לא פליגי כי פליגי במחוסרין שחיקה והני נמי כמחוסרין דיכה דמי הורה ריב"ח כרבי ישמעאל ופסק הרי"ף כריב"ח ורבי יוחנן והרז"ה כתב דפליגי ריב"ח ור"י והלכתא כריב"ח ולולי דלא מעלינא רישי ביני אריותא הוינא אמר דפלוגתא דהכא היינו פלוגתייהו בבבלי ופליגי בנגיעה וכ"ש באכילה וזה כדברי הרז"ה דפליגי ריב"ח ורבי יוחנן אך מ"ש הרז"ה דהלכתא כריב"ח לא משמע כן שהרי מסקינן דריב"ח בקושיא מיהו י"ל כיון דבבבלי לא מייתי הך ברייתא לא פסקינן כמותה וצ"ע וגרסינן תו התם שמן של בדדין רב אסר ושמואל שרי ופירש"י שמן המשתייר בזויות הבד וכו' ור"י פירש דקאי אדלעיל דקאמר דאם טען בית הבד מבעוד יום והשמן זב והולכת כל השבת רב אסר וכו' וקשה א"כ למה פליגי בשמן דוקא הוה להו לפלוגי אמתני' כי היכא דפליגי הכא ריב"ח ורבי יוחנן ועוד דמברייתא דמייתי הכא ושוין שאסור ליגע במושך קשיא נמי אדשמואל:

הלכה י

אתא ר' שמואל בעי ר"ז וכו'. ויותר נ"ל לגרוס אתא רבי שמואל בשם רבי שמעון ברבי וכו' דלשון בעי לא שייך הכא ותו רבי זעירא דפריך לקמן משהייה על ר"ש ברבי משמע דר"ש הוא דאוסר לשהות:

הלכה יא

בית המוקד וכו'. פירשתי בקונט' הואיל ורצפה מקדשת דכתיב ביום ההוא וגומר כך פירשו רש"י והר"ן ותימא דהאי קרא בשלמה כתיב ודוד הוא דקידש הרצפה כמפורש בזבחים פרק שני דף כ"ד ע"א וכן פירש רש"י התם וכתבו תוס' שם אע"ג דשלמה בנה הבית דוד קידשה:

כיני מתניתא אף בפחמין כל שהן. ודייק ליה דאל"כ קשיא פחמין מאן דכר שמיה אלא ודאי מילתא באנפי נפשיה קאמר ולאו לאפלוגי את"ק ומפני כך פסק הטור כר"י וקשה מ"ש פחמין דנקט הא ארבע נינהו דסגי בכל שהוא ואף קש ושל גבבא כדקתני בברייתא בבבלי ופסק כן הטור שם ואפשר לומר דנקט פחמין וכ"ש הנך. ולא ידעתי למה השמיטו הטור והש"ע דשל רבב ושל גבינה סגי בכל שהן וצ"ע וראיתי בש"ג שכתב על דברי הטור ומהתימה עליו למה פסק כר"י דיחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה ועוד דהא רב יוסף תני מה הן הדברים שדי שיאחוז בהן האור בכ"ש ולא קחשיב פתמין משמע דלית הלכתא כר"י הנה הקושיא הראשונה כבר נתישבה בדברי הפוסקים וכמש"ל וקושיא שניה תימא היא בעיני דתיקשי ליה נמי למה לא קחשיב רב יוסף של קש ושל גבבא וכל הפוסקים פסקו שהן בכ"ש אעכ"ל דרב יוסף תני ושייר או דלית הלכתא כהך ברייתא דתני הנך ארבע ותו לא א"כ אין מכאן קושיא על הטור:

הדרן עלך יציאות השבת

פרק ב

הלכה א

במה מדליקין. וכתיב והנותר וכו'. וקשה הא תו ל"ל וי"ל דתוס' כתבו וא"ת אי בקר שני דוקא ואינו יכול לשורפו במוצאי י"ט היכי מוכח דאין שריפת קדשי' דוחה י"ט דהא בליל מוצאי י"ט נמי אסור לשורפו אלא דגזירת הכתוב הוא לשרפו בבקר שני וי"ל כיון דאסור לשרפו בבקר ראשון שפיר ילפינן דאין שריפת קדשים דוחין י"ט והא דאסור לשרפו בליל מוצאי י"ט אין תימא שכן מצינו בשלמים שאין נאכל לאור שלישי ואפ"ה אין נשרפין עד היום כדדריש ביום השלישי באש ישרף ביום אתה שורפו ע"כ לפ"ז צריך קרא דוהנותר ללמד שאין שורפין קדשים בי"ט וכתירוץ תוס':

מפני חמותה ומפני כלתה. ובנדה בבבלי אמרינן מפני סרך בתה שמעינן דבתה לאו דוקא אלא נקט הני דשכיחי עמה וא"כ אפילו לית לה אחת מכל אלו אסורה וכ"כ הש"ך:

טמאה בין לביתה בין לטהרות. וא"ת בחגיגה פ"ב אהא דתנן טבל לחולין והוחזק לחולין פריך הש"ס וחולין בעי כוונה בתמיה ומאי קושיא הא לר"ח אף חולין דהיינו ביתה צריך כוונה וי"ל דסתמא דש"ס כרב ס"ל וזה סייעתא לדברי הרמב"ם בפ"ק דמקואות שפסק כרב נגד ר' יוחנן:

לא עמד ב"ד וביטל. כתב במשנה למלך פי"א מהלכות תרומות דעת תוס' הנאה של כילוי אסור מן התורה לזרי' ודעת רבינו דמדרבנן הוא וכו' וכן האי דלעיל וטובל הישראל בשמן של תרומה מעיקרא הותר משום סכנה ושוב לא נאסר אך אם היה איסורו מן התורה הוא תימא איך לא חזר לאיסורו ע"כ ותימא לתמיהתו הרי שדה שנטייבה בשביעית נמי עברה התקנה ומדאורייתא אסורה ואפ"ה לא ביטלו ולא חזר לאיסורו וכן מפורש בירוש' דשביעית דאורייתא איירי ומשום חיי נפש התירו איסור דאורייתא:

וכולה מן הדין. כתב הר"א במס' תרומות פי"א ובלא מן הדין פי' ובלא"ה נמי אין להתיר להשמש לפי שהשמש מבזה בקדושתו שעושה נגדו מלאכה בזויה וקשה כיון דבטיל קדושתיה וגם מותר לישראל להשתמש בו ודאי אזדא ליה קדושתי' ומותר להשתמש נגדו מה שרוצה לכן פירושי שבקונט' עיקר:

אין מחייבין למצותו. כתב הר"א שם בתרומות אין מחייבין לכבותו גרסינן כההיא דלעיל כהן שעשה חשבון וכו' אבל להדליק לכתחלה ע"י היתר בשביל ישראל לבדו לא תני וקשה מאי ראיה מהתם שלא הוסיף בו חולין ולכך אסור ותו לפי דבריו ה"ל לאתויי מתני' אלא ודאי שאין צורך להגהתו וכמ"ש בקונטרס:

פירשה ר"ח דכפר תחמין וכו'. לא נתבאר במאי פירשה ונ"ל דלעיל אמרי' טעם דאין מדליקין בשמן שרפה לפי שאין שורפין קדשים בי"ט ובבבלי אמרינן עוד טעמא אחרינא שמתוך שמצוה עליו לבערו גזרינן שמא יטה ונ"מ בין שני הטעמים שמן שרפה שנתן לתוכו שמן חולין למ"ד לפי שאין שורפין קדשים בי"ט אפי' על ידי תערובות אסור דהא מ"מ הקדשים נשרפים ואי אמרינן מתוך שמצוה וכו' כיון שכבר נתבטל בחולין תו לא חש לבערו דכי גזרו רבנן בעיניה אבל ע"י תערובות לא כי היכא דלא גזרו בחלב מהותך וקרבי דגים ע"י תערובות כדקאמר רב ברונא משמיה דרב בבבלי בפירקין ולכן מינה אותו רב לחכם לפי שאמר כשמעתתיה והירושלמי לא ביאר במה פירשה דמסיק בסמוך דלרב אפי' חלב מהותך בעיניה שריא:

הלכה ב

אין מדליקין צורי וכו'. כתב רש"י בדף כ"ו בד"ה אין מדליקין בצרי וכו' ל"א וכן היה רשב"א אומר וכו' לאו טעמא למילתיה יהיב אלא ה"ק ועוד היה אומר דבר אחר בצרי עכ"ל ולפי גירסת הספר מבואר שפי' הראשון והוא כפי' שבקונט' הוא העיקר:

הלכה ג

טיינין לשם צובעו נקרא. נראה דטיינין מין חי' טמאה היא אלא דסובר ר"י דעל שם צובעו נקרא כך אבל באמת עורות אילים היו ור' נחמיה סובר דעורות חיה טמאה ממש היו והיינו תלא אילן שהוזכר בבבלי:

נעשה כמטהר כלים בשבת. בבבלי בפרקין גרסי' רבא אמר היינו טעמא דר"א לפי שאין מדליקין בפתילה שאינה מתורכת וכו' וכתבו תו' דרבה גרסי' ולא רבא ע"ש ונראה עוד ראיה דרבה גרסי' דאי גרסי' רבא קשה למה לא קאמר טעמיה דר"א משום שנראה כמטהר כלים בשלמא אי גרסי' רבה ניחא דרבה לית לי' הך סברא דבביצה דף י"ח דכ"ע מיהת כלי בשבת לא מטבלינן מ"ט וקאמר רבה גזיר' שמא יעבירנו ד' אמות ברה"ר ורבא קאמר מפני שנראה כמתקן כלי וכיון דרבה לא קאמר כרבא ש"מ דלית ליה הך סברא אבל אי גרסי' רבא קשיא:

מזור. בגליון פי' בגד שנותנין תחת כרים וכסתות ע"כ ופירושו תימא א"כ למה תהיה טהורה ועוד בגד של שלש על שלש ודאי אינו ראוי לכך ועוד לפ"ז לא שייך הכא מידי לכן פי' שבקונט' עיקר:

שרייה בשמן וכו'. וקשה למה לא פריך ממתני' דכלים פרק כ"ח העושה אספלנית בין בבגד בין בעור טהורה ואספלנית היינו תחבושת שעושים מחלב ושמן מפני שנמאסת ואין הבגד והעור ראויין עוד לישיבה או לתשמיש אחר וכ"ש שרייה בשמן:

הלכה ד

משום שלא הותחל בכל טפה וטפה. וקשה לפי טעם זה מ"ט כשחיברה היוצר מותר הא מ"מ לא הותחל בכל טפה וטפה:

הלכה ה

הדא אמרה נפח וכו'. מהכא שמעינן נמי דהמנפח באש כמבשל דמי ונפקא מיניה לבישולי עכו"ם דה"ל כמסייע לעכו"ם וע' בי"ד סי' קי"ג:

דמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן לית כאן חייב שתים. בבבלי בכריתות דף י"ט גרסינן ת"ר החותה גחלים בשבת חייב חטאת ראב"צ מחייב שתים מפני שהוא מכבה וכו' במאי עסקי' אי דקא מיכוין לכבות ולהבעיר מ"ט דמאן דפטר אלא דלא קא מיכוין להבעיר

מ"ט דמאן דמחייב ר"א ור"ח דאמרי תרווייהו כגון שנתכוין לכבות את העליונות כדי להבעיר את התחתונות ת"ק סבר מקלקל בהבערה פטור וראב"צ אמר חייב וכן א"ר יוחנן בנפח שנו א"ר יוחנן עד כאן לא נתגלת' טעמא של הלכה זו ע"כ והדבר תימא למה לא נתפרשה הא איהו הוא דקאמר בנפח שנו דלא ניחא ליה לנפת להבעיר גחלים ולא הוה צריך אלא לכבויי העליונות שצריך לפחמין ונתכוין לכבות העליונות שהן גסות ואע"פ שידע שיבערו התחתונות נתכוין לכיבויין של אלו ע"מ שיתבערו אלו אע"פ שהוא מקלקלים אצלו ופליגי במקלקל בהבערה א"כ יפה נתפרשה ורש"י לא פי' טעמו של דבר מאי קא קשיא ליה לר' יוחנן ונ"ל דר' יוחנן לשיטתו דגרסי' בבבלי בפ' האורג תני ר' אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר א"ל פוק תני לברא חובל ומבעיר אינו משנה ואת"ל משנה חובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו ולא מוקי לה כראב"צ אלא ודאי דסובר ר' יוחנן דמקלקל בהבערה לכ"ע חייב לכך קאמר עד כאן לא נתגלתה טעמא של הלכה זו למה ראב"צ מחייב שתים דמקלקל בהבערה פטור ועיקר הטעם שאין ראב"צ מחייב שתים אלא שהוא כאלו חייב שתים:

רי"א משום מבעיר. וקשה הא ר' יהודה סובר דבר שאין מתכוין חייב עליה וכן מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה למה לא יהא חייב שתים וי"ל דר' יהודה למ"ד אינו חייב אלא אחת קאמר וליה לא ס"ל מיהו לקמן בשמעתין דר"י גופיה הכי ס"ל:

וקשיא על דר' יוסי הבערה וכו' אינו חייב משום מבעיר וכו'. וקשה הא ר' יוסי סובר הבערה ללאו יצאת כמפורש בבבלי בשבת ובכריתות ובהרבה מקומות הלכך אינו חייב משום מבעיר:

מה בישול יש כאן. וקשה דלמא הא דחייב שתים אחת משום זרות ואחת משום הבערה וי"ל אליבא דר' יוסי קיימינן דסובר הבערה ללאו יצאה אך לפ"ז קושייתן דלעיל קיימת:

הלכה ו

אינו צריך ליה שמירה. כתב הי"מ ואיכא למידק היכא מיתרצ' באומרו אלא שאין וכו' דליכא למימר משום דאין מקטרג א"צ שימור ועוד דמתמיהתו משמע דלעולם צריך לומר דבכ"מ צריך שימור ולא הדר ביה מהא וי"ל דה"ק דא"א דונשמרת מכל דבר רע כפשטיה שישמרנו מעבירה דא"כ קשה הא אם אינו יוצא א"צ שמירה אלא פירושו השמרו מכל דבר רע שידובר עליכם דהיינו מה שיקטרג השטן ונפקא מיניה למיבעי רחמי ולהזהר אז בתשובה טפי עכ"ל ולפמ"ש בקונטרס מעיקרא לק"מ:

למה אלא מכאן וכו'. כתב הי"מ קשה אי דאכתי איכא סכנה מאי בעי ואי דליכא סכנה מאי משני עכ"ל ולפי מה שכתב בקונט' מיושב:

לפיכך מסרו מצות נדה לאשה. כתב היפה מראה קשה דמצוה זו צריכה לה כי היא השופעת דם וכו' ועוד דבב"ר אמרו בעצב זה צער העידוי ואם כן דם נדות הוא לה לנער על חטאה ומצות נדה הכרתי לה ותירוצו דחוק עיין שם ולפי מה שכתבתי בקונטרס לק"מ:

הלכה ז

ואינן אלא רשות. ובבבלי בסנהדרין גרס ועוסקין באיסור שבות ונראה לי דירושלמי לשיטתיה אזיל וגם בבלי לשיטתי' דגרסי' בירושלמי בפ"ב דמ"ק חד בר נש מוכר תפילין בבי מדרשא דרב חננאל אתא לקמיה דרבב"ח אמר ליה זיל הב ליה תפיליך וזיל וכתוב לך אמר ליה רב זיל וכתב ליה בלא הערמה ומתנית' דפליגא עליה דרב כותב אדם תפילין לעצמו אבל לאחר לא איירי בכותב להניחם עד לאחר המועד שיהיו מזומנים בידו אבל להניחם במועד אפי' לאחר שרי כן פי' הרא"ש הרי דסובר אע"ג דחול המועד נמי אות בפסח דאסור באכילת חמץ בסוכות דחייב בסוכה אפי' הכי חייב להניחם לפי זה אם הניחם בשבת ובי"ט אין איסור בהנחתן ואדרבה קצת מצוה איכא לכך קרי ליה רשות כדאמרי' בביצה פ' משילין ואלו הן משום רשות דברים שיש בהן קצת מצוה אבל תלמוד בבלי סובר דאיסורא איכא דגרסי' בפרק הקומץ רבה יצאו שבתות וי"ט שהן עצמו קרוים אות ואיסורא איכא בדבר שפוגם באות שלהן כדאמר בזוהר דחייב מיתה המניחם ע"כ איקרו שבות שאין בהם מצוה כלל כהנהו דקרי להו שבות בפ' משילין:

אבל בכלים קטנים מערים עליהן ומטבילן כתב הה"מ בפכ"ג מה' שבת ויש בירושלמי שמתיר כלים קטנים ולא חשש לו רבינו ובפ"ב דביצה מוכח דכולהו אסירי משום טעמי דאיתא התם ולזה לא חילק רבינו עכ"ל וכ"כ הכ"מ שם ותימא כיון דטעם הירושלמי דמתיר כלים קטנים משום הערמה לכולהו טעמי שריא דאל"כ תקשי להו נדה דתניא התם נדה שאין לה בגדים מערמת וטובלת בבגדיה ועוד הרי רבינו כתב בפ"ד מהי"ט דע"י הערמה שרי וצ"ל דס"ל להה"מ דיש לחלק בין י"ט לשבת דבשבת אסור משום מתקן כלי כמה שכתב הרמב"ם ביה"ש אסור אפילו ע"י הערמה אבל בי"ט דאינו אסור אלא משום שמא ישהה כמ"ש הרמב"ם בהי"ט מותר על ידי הערמה וקשיא לי על הרב"י ושכתב בסי' שכ"ג כתב הה"מ בפ"ד מהי"ט בשם הרשב"א שכלי תשמיש הנקחין מן העכו"ם הצריכים טבילה אם הוא כלי העשוי לדלות בו או למלאות בו מים מן המעיין ממלא בו והוא טהור כעין שאמרו מדלין בדלי טמא והוא טהור מאיליו וכ"כ בהגהות פכ"ג מה"ש ונראה מדבריהם דהא דקתני דלי לאו דוקא אלא ה"ה לכל כלי כל שממלא אותו דלא מיחזי אלא כמאן דבעי למשקל מיא והכי איתא בהדי' בירושלמי פ"ב דביצה דגרסי' התם תני רבי הושעיא ממלא אדם כלי טמא מן הבור ומערים עליהן וטובלן עכ"ל

וכ"כ הרמ"א בהג"ה בסי' הנ"ל ואם הוא כלי שראוי למלאות בו מים ימלאנו מים מן המקו' ועלתה לו טבילה והוא מדברי הה"מ הנ"ל ולפמ"ש סובר הה"מ דבשבת אסור הערמה ואיך כתבו בשמו להתיר ע"י הערמה בשבת וביותר יש לתמוה על הרב"י שהוא עצמו כתב בכ"מ שאין לסמוך על הירושלמי בזה וצ"ע:

מתיב מ"ד בולד הטומאה וכו'. בגליון כתב מוכח בתוספת דאין זאת הגירסא נכונה אלא איפכא צ"ל דמתיב מ"ד באב הטומאה למ"ד בולד הטומאה וכ"כ במסכת תרומות שטעות נפל בנוסחא דתרומות שכתוב שם דמתיב מ"ד בולד הטומאה למ"ד באב הטומאה ע"כ והמעיין בתוס' דחגיגה יראה לעין דנוסחא דתרומות היא הנוסח' הנכונה וכאשר הגהתי בקונט' ובתוספות שם בחגיגה צריכין להגיה כך ואותה גירסא שפיר מייתי לה בירושלמי גם בפ"ב דביצה ובפרק במה מדליקין כתוב בשיבוש בספרים וכו' כצ"ל:

הדרן עלך פרק במה מדליקין

פרק ג

הלכה א

כיני מתני' מקיימין עליה תבשיל. הרי"ף פסק לשהות תנן והוא דגרוף וקטום ואי לא לא והרז"ה פסק להחזיר תנן והאריכו בראיותיה' ומהתימא שלא הביא הרי"ף ראיה דסתמא דירושלמי סובר דלשהות תנן:

עד מקום שהוא עושה חריץ. רש"י מפרש לכולי פירקין משום דקא מוסיף הבלא והרז"ה חולק וכתב בשם הגאונים זה שאנו משהין לאו הטמנה היא אלא כגון כסא של ברזל והקדרה יושב' עליו והיא תלויה או באבנים או כיוצא בזה שאין שולי הקדרה נוגעת בגחלים דלפרש"י קשה דאפילו גרופה וקטומה מוספת הבל משאר דברי' השנויי' בפ' במה טומנין כ"כ תוס' והר"ן וקשה הא תוכה אמרינן הכא היינו מקום שהוא עושה חריץ בשולי הכירה הרי שאין דבר מפסיק בין הכירה לקדרה דאיך אפשר לעשות חריץ אם הוא תלוי ע"ג אבני' וא"ל הא אסרינן תוכה יש לומר הא אמרינן בבבלי אלא אי אמרת לשהות תנן מאי איכא בין תוכה לעל גבה הרי דבגרופה וקטומה אפי' תוכה שרי ואפשר לומר דמפרשין הכי עד מקום שיכול לעשות חריץ אלו לא היה שם הברזל ודוחק:

מאן דמר כגפת וכעצים בדקה וכו' כתב הרמב"ם פ"ג מה"ש שאם הסיקו בגללי בהמה דקה דינו כהיסק קש וגבבא וכתב הב"י סימן רנ"ג משמע דגללי בהמה גסה הרי הם כעצים מיהו בירושל' פרק כירה אמרי' איפכ' דגללי בהמ' דקה הם כגפת ועצים וגללי בהמ' גסה הם כקש וגבבא אולי נוסחת ירושלמי שלו היתה מוחלפת משלנו עכ"ל ויש

דמות ראיה לגירס' הרמב"ם מקרא דכתיב ביחזקאל ד' והיא בגללי צואת האדם תעגנה לעיניהם וכתיב ראה נתתי לך את צפיעי הבקר תחת גללי האדם ופירש"י תאפינה בגחליהם שמייבשן ושורפן שמעינן דגללי בקר יש להם גחלים לאפות עליהם והרי הם כעצים ולכך הקפיד קרא וקאמר גללי בקר ולא גללי בהמה תחת גללי אדם דלאפוקי בהמה דקה שהם כקש וגבבא ואינו מאוס כל כך וא"ת למה לא כתב הרמב"ם גם כן שזרי חריות שהיו יבשות מתחילתן שהן כקש וכגבבא ויש לומר שכוונת הרמב"ם דקש וגבבא דתני במתני' לאו דוקא אלא כל הדברים שאין מחזיקין חומן וה"ה שיש דברים הרבה דדמיין לקש וגבבא:

ואידרון. בגליון פי' ואידרון כמו ואהדרון כלו' החזירום ע"כ ולפי זה ה"פ והחזירום שלא יאמרו לא איסור ולא היתר ורצו חברייא להחזיר על השאלה לאסרה ופירושי שבקונטרס נראה יותר:

יאות אמר ר' וכו'. כתב הר"א בפי' למסכת תרומות יאות אר"י דאתיא כר"י ובשוגג הואיל והצריכם הברייתא להמתין עד כדי שיעשה ש"מ כר"י שהיא סבר לי' הך סברא דתנינא הנוטע וכו' מפני שהניית שבת עליו שנהנה משבת וכתיב כי קדש היא לכם מה קדש אסור בהנאה אף מעשה שבת כן ש"מ דר"י אית לי' האי סברא אבל ר"מ ס"ל היא קדש ואין מעשיה קדש ותימא פי' וכי לא ס"ל לר"מ דבמזיד אסור ליהנות ממעשה שבת שהרי קאמר במזיד לא יאכל וע"ק איך קאמ' דטעמי' דר"י משום קדש היא הא מפרש בבבלי בגיטין ובכתובות ובב"ק דטעמי' דר"י דאוסר במזיד משום קנסא דאל"כ אף לאחריני יאסר עולמית אלא ר"י הסנדל' הוא דמפרש לקר' הכי וכדפרישי' לעיל:

במזיד וכו'. פי' דכתיב כי קדש היא כו' וקשה לר"י הסנדלר תיהוי מעשה שבת מותר לכהנים דומיא דקדש דהיינו תרומה שמותרת לכהן ועל תתמה כיון דמצינו דהותרה אצלם עבודה בשבת נתיר נמי דליהנו ממעשה שבת ויש לומר לחומרא מקשינן לאותו קדש שאף הכהנים אסורין כגון חלב ואימורין ובשר עולה ודומיהן:

אין כאן חשד. הר"א פי' במס' תרומות ואין לקנוס שוגג אטו מזיד שהרי לא נטע' בשביעית ואע"ג דקלטה בשביעית וה"ל כאלו נטעה בשביעי' דהא מטעם זה צריך לעקור במזיד אפ"ה אין לקנוס שוגג אטו מזיד דלאו כ"ע ידעי דאינו קולטת פחות מל' יום ומזיד קנסינן ליה הואיל ועבר על דברי חכמים וקשה מנ"ל דבנטע פחות משלשים יום דלא קנסינן דהא עכ"פ חזינן דעבר על דברי חכמים שאמרו שאסור ליטע פחות משלשים ואדרבא ניכר הוא שאינו זהיר בשביעית וכל דבריו דחוקים והאמת יורה דרכו דגם במזיד שרי בנטע פחות מל' יום למ"ד מפני החשד וכן משמע ברמב"ם פ"ג מהלכות שמטה

שכתב אף בזמן הזה אין נוטעין פחות מששה שבועות קודם שביעית ודבר זה אסור מפני מראית העין שיאמר הרואה בשביעית נטעו וזה מבואר כמ"ש:

ואתיא כמ"ד מפני החשד. הר"א הגיה במסכת תרומות ואתיא כמ"ד מפני החשד ברם כמ"ד מפני המניין קנסו שוגג אטו מזיד וה"פ מתני' דתני ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר ומשמע כל אימת שנטעה בשביעית אפילו פחות מל' יום לפני שמיני וע"כ הטעם מפני החשד דאי משום מניין ליכא וקשה אם כן מאי האי דקמסיים וקנסו שוגג אטו מזיד וע"ק הא אף בברייתא תני סתמא ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקר ולפי גרסתו צ"ל דטעמא דחשד עיקר ובברייתא קתני ד"א מונין וכו' ומשמ' דד"א הוא עיקר ע"כ נראה הגי' שבתרומות עיקר וכמו שפירשתי:

הניחו בארץ וכו'. כתב הר"ן בפירקין ומיהו בירושלמי משמע דכל הני פלוגתא ליתנהו אלא בשסלקן מע"ג הכירה מע"ש ולא החזירן עד חשיכה דגרסינן התם נטלו מבע"י מחזירן מבע"י נטלו משחשיכ' מחזירה משחשיכה נטלו מבע"י וקדש עליו היום ר"ס בר תדאי בשם רב אושעי' אם הניחו אסור לטלטלו א"ר אלעזר בשם ר' אושעי' משרת הייתי את רבי חייא הגדול והיתי מעלה לו חמין מדיוטא התחתונה לדיוטא העליונה וכו' ועלה איבעי להו התם תלאו ביתד מהו הניחו על גבי ספסל מהו ולפי זה דוקא בנטלו מבעוד יום הוא דהחמירו אבל נטלו משחשיכה אפילו הניחו על גבי קרקע מותר להחזירו וכו' ע"ש ומזה כתב הרמ"א בהג"ה בסי' רנ"ג וי"א דכל זה אינו אסור רק כשנטלו מן הכירה מבעוד יום ולא החזירו עד שחשיכה אבל אם לקחו משם משחשיכ' אפי' הניחו על גבי קרקע מותר וכן נוהגין להקל בתנורים שלנו שיש להם דין כירה וסומכין עצמם על דברי המקילין וטוב להחמיר והרב"י כתב ודבר פשוט הוא שאין כן דעת התוס' והרא"ש וסיעתם שהרי הם אוסרים להחזיר אפילו מבע"י סמוך לחשכה וכ"ש להחזיר בשסלק משחשיכ' וגם הרמב"ם כתב בהדיא הפך הירושלמי הזה שהרי כתב בפרק ג' כל שמותר להשהותו ע"ג האש כשנוטלין אותו בשבת אסור להחזירו למקומו וכו' והוא שלא הניח הקדירה ע"ג הקרקע ע"כ ולא כתבו טעמו של דבר איך דחו הפוסקים דברי הירושלמי ול"נ פשוט שגירסתם כפי הגירסא שלפנינו שאינן גורסי' אם הניחו וכו' ומילתא באנפי נפשה היא ואיירי בשבת ואיבעיא דנטלו מבע"י וקידש עליו היום לא נפשטה וכן הסוגיא בהרבה מקומות בש"ס זה ואיירי בשלא הניחו ע"ג הארץ נמצא שהירושלמי והבבלי שניהם מודים דאם הניחו ע"ג הארץ אפי' משחשיכה אסור ואפשר דלשון הירושלמי בס"פ במה טומנין גרס להר"ן לפרש כן:

אפילו מכירה שהבלה מועט וכו'. כתב הרב"י סימן ר"ג כתב הרמב"ם בפ"ג מותר להחזיר מכירה לכירה אפילו מכירה שהבלה מועט לכירה שהבלה מרובה אבל לא מכירה לטמינה ולא מטמינ' לכירה וכתב הה"מ שהוא בירושלמי ס"פ במה טומנין ור"י כתב בח"ג וז"ל ובירושלמי כתב שאין מחזירין מכירה לכירה אחרת שאם נטלה מכירה אחת אסור להחזירה לכירה אחרת דהוה כנותן ע"ג הכירה לכתחלה בשבת ע"כ וזה דבר תימא שהאוסר והמתיר שניהם מביאים ראיה מהירושלמי אך האמת שדברי ר"י הם מדברי הירושלמי שבסוגיין ומפרש שמע מינה אסור כמ"ש בפי' הראשון שבקו' אבל הה"מ ראייתו מדס"פ במה טומנין ושם לא נאמרו כלל דברי רבי אמי לכן מפרש דברי רבי זריקן כפי' השני שבקונטרס:

הלכה ב

מיקל לנשייא וכו'. בגליון פי' שהיה מיקל לנשים לשטוח בגדיהם על אויר התנור ע"כ ואין נראה דא"כ ה"ל לש"ס לומר מיקל לנשייא לשטוח בגדיהן וכו' אלא ודאי פירושי שבקונטרס עיקר וזה ראיה ברורה למה שכתב המרדכי בסוף פרק תולין ומביאו בש"ע א"ח סי' ש"א אסור לנגב בגדים השרויין במים סמוך לאש משום מלבן ומשום מבשל:

הלכה ג

אין חימוצו ברור וכו'. כתב הר"ש בפ"י דתרומות ומשום דהוה חמץ נוקשה חשיב ליה חימוץ שאינו ברור ותימא הוא אי לענין פסח היה מתיר ר' יוסי והא בין ר"מ ובין ר"י אוסרין דלכל הפחות מדרבנן אוסר רבי יהודה ואי לאו דמדמי לה לבישול מצינו למימר דלא אסר מילי אחריני דוקא א"ר יוסי ע"כ ולענ"ד נראה דלר"י מחמץ במי פירות אפי' חמץ נוקשה לא הוה אלא סרחון כמו שאר מינים שאינם מחמשת המינים והא דקאמר במנחות חמץ נוקשה מיהא הוי היינו לרבנן דפליגי אר"ח בן גמליאל והם סוברים כת"ק דפליג אר' יוסי אבל לר"י אפילו חמץ נוקשה לא הוה ובחמץ נוקשה ממש אף ר' יוסי מוד' או כר"מ או כר"י והא דקאמר אין חימוצו ברור היינו שיש ספק אם הוא מחמץ או מסריח אבל חמץ נוקשה מחמץ ודאי שהרי ראוי לחמץ בו כמה עיסות:

פגה שטמנה בתבן כו'. כתב המג"א סימן שי"א סעיף ח' ומקצת עליו מגולין אבל אם אין מגולין אסור לתחוב בהן כוש דנראה כעושה גומא כן כתב מגיד משנה אבל בתו' דף נ' משמע דלחד גירסא דגם כאן שרי לתחוב וכ"ה בירושלמי בהדיא ספ"ק דכלאים דמותר לתחוב בעפר וצ"ע על המ"מ דפסק דלא כירושלמי ועי' שם בר"ש ע"כ ואיני מבין דבריו הא בכלאים מסיק דמתני' ר' שמעון ור' אלעזר בן תדאי כר' שמעון (וכמו שכתב הר"ש) ואפ"ה אוסר במכוסין במתני' מטעם גומא ואפי' נאמר דר' אלעזר בן תדאי מתיר אפי'

בעפ' לית הלכתא כוותיה דרבנן פליגי עליה ובבבלי לא קאמר דהלכתא כרב אלעזר בן תדאי אלא בפגה שטמנה בתבן אבל בעפר לא:

איתּ לך מימר שביעית כרב שמעון וכו'. כתבו תוספ' בפ' במה טומנין דף נ' ע"ב בד"ה מקצת עליו מגולים ולימא דהך משנה דהטומן וכו' סבר טלטול מן הצד לא שמיה טלטול כר' אלעזר בן תדאי ומקצת מגולים נקט משום אחריני ולא משום שבת ושמואל סבר כרבנן דאיכא למימר דמשמע ליה דמשום שבת נמי נקט לה מדלא תני בהדיא וניטלין בשבת אפילו מכוסין ש"מ דמכוסין אסורין כרבנן ואפ"ה מקצתן מגולין שרי ע"כ ורש"י פי' שם בד"ה הטומן לפת וכו' הא דנקט מקצת עלין מגולין משום שבת נקט לה ולאו משום מידי אחריני וכו' ע"כ ותימא הא מפורש משמע הכא דאכולא מילתיה קאי ומשום דקשיא ליה לר"ש שביעית לא מיתוקמא מתניתין כוותיה ועוד יש לדקדק בדברי תוס' ואין להאריך וצ"ע:

מגלגלין ביצים ע"ג גג של סיד רותח וכו'. בבבלי גרסי' ולא יטמיננה בחול וניפלוג נמי ר' יוסי בהא רבה אמר גזרה שמא יטמין ברמץ רב יוסף אמר מפני שמזיז עפר ממקומו מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח מיתיבי רשב"ג אומר מגלגלין ביצה ע"ג גג רותח ואין מגלגלין ביצה ע"ג סיד רותח בשלמא למ"ד גזירה שמא יטמין ברמץ ליכא למיגזור אלא למ"ד מפני שמזיז עפר ממקומו ליגזר ומשני סתם גג לית ביה עפר וכתבו תוספות ואין מגלגלין וכו' קשה אדמפליג בין תולדת חמה לתולדת אור ליפלוג בתולדות חמה גופייהו בין גג רותח לחול ואבק דרכים וגג דאית ביה עפר וכו' ע"כ ועיין במהרש"א שמקשה לפי דברי התוס' המ"ל בגמרא איכא בינייהו הך מילתא דאם אינו מטמינו אלא מניחו ע"ג החול למ"ד שמא יטמין ליכא ולשמא יזיז איכא עכ"ל וע"ק לשון הש"ס דקאמר למ"ד מפני שמזיז עפר ממקומו ליגזור הא הזזת עפר לאו גזירה היא אלא משום חופר שהוא תולדת חורש וכמו שכתב ר"ת לכן נראה לי דאף גירסת הש"ס בבלי היא כגירסת ש"ס דירושלמי דבריש' אייריי בגג של סיד רותח ובסיפא גג של עפר רותח ותרוייהו בתולדת חמה אייריי אלא דקס"ד אי אפשר שלא יהא גם קצת עפר ע"ג גג של סיד ואיכא למגזר שמא יזיז עפר בגלגולו והשתא משני שפיר סתם גג של סיד אין בו עפר וליכא למיגזר והשתא אף למ"ד שמא יטמין ברמץ אין צריכין לומר דאם מגלגלו על גבי חול שרי אלא דלכך לא גזרינן בגג של סיד דכיון דאין בו עפר הרבה לא דמיא להטמנה:

להיות ממלין עצים מע"ש וכו' קצת קשה מאי איסורא איכא ואפשר מפני החשד ובבבלי הגירסא התחילו הבלנין להחם בשבת:

והדא מתני' קודם עד שלא התירו וכו' בבבלי פ' חבית ד' קמ"ז גרסי' אר"ח בר אבא א"ר יותנן הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו ומי אר"י הכי והאר"י הלכה כסתם משנה ותנן נסתפג בעשר אלונטית ולא יביאם בידו ההוא כבן חכינאי מתני לה ע"כ וקשה למה לא משני קודם התרת לונטיות נשנית כדמשני הכא וכה"ג קאמר הש"ס בבלי ר"פ כל הכלים דף קכ"ג קודם התרת כלים נשנית:

אשכח תנאי תני אין שואלין הלכות המרחץ וכו' כתב הר"ן בשם הרמב"ן ומסתברא דגמ' דילן לא שריא אלא לאפרושי מאיסורא ומעשה דר"מ לאו הכי הוא כדמייתי לי' בירושלמי וכו' ע"כ וקשה הא בירושלמי גופי' מסיק דאסור אפי' הלכות המרחץ בבית המרחץ וכן כתב הכ"מ דהכי מסקנת הירושלמי:

מפני שהגחלים נוגעת בגופו. רש"י פי' במתני' מוליאר כלי שיש בו בית קיבול קטן אצל דופנו מבחוץ מחובר לו ונותן שם גחלים והמים בקיבולו הגדול ואנטיכי היינו יורה גדולה עושין לה ב' שוליים ונותנין גחלים בין שניהם והמים על העליונים ובשם רבותיו פי' מוליאר שני שוליים ואנטיכי מחיצה בינתים ע"כ ומדברי הירושלמי נראה מבואר כפי' רבותיו אלא בענין אנטיכי נראה כמו שפירשתי בקונט'. והר"ן כתב ונ"ל דהיינו טעמא דשריותא דמוליאר ואיסור דאנטיכי משום דקיימא לן דבכלי ראשון מבשל וכלי ראשון היינו שעומד ע"ג האור שהוא מבשל אפי' לאחר שהעבירוהו משם ואשמועינן תנא דמוליאר אף על פי שהגחלים סמוכין לקיבולו הגדול אפ"ה לא מיקרי כלי ראשון כיון שאין אותו קבול כלי גדול עומד על הגחלי' אבל אנטיכי כיון שהקבול העליון עומד על הגחלים שעומדין בקבול התחתון הוה ליה כלי ראשון ועדיף נמי מיניה לפי שמקום המים והגחלים כלי א' הם ועיקר רבותא דהך מתני' למוליאר איצטריך דלא דיינינן ליה ככלי ראשון וכדי שלא תאמר דלא מיקרי כ"ר אלא כאנטיכי שמקום המים והגחלים כלי א' סמכו לה ענין אידך מתני' המיחם שפינהו כלו' שפינהו מעל האור ויש בו מים חמין דקתני לא יתן לתוכו צונן כדי שיחמו דאע"פ שלא היו במיחם זה גחלים לעולם אפ"ה כ"ר מיקרי עכ"ל ואם תאמר השתא מיחם מיקרי כ"ר כ"ש מוליאר שהרי הגחלים והמים בכלי א' וכמו שכתב כאן דכ"ש הוא ויש לומר דשאני מיחם שהאש הולך מתחתיו משא"כ במוליאר אך קשה לפ"ז קדרות העומדות אצל האש כעין שאנחנו מבשלין רוב הקדרות לא יהי' להן דין כלי ראשון וזה דבר שלא שמענו מעולם וגם יש לתמוה למה לו להמציא חילוקים וטעמים שהרי מבוארים הם בירושלמי:

הלכה ד

כאן וכאן וכו'. כתבו תוס' בפ' כירה דף מ' ע"ב בד"ה וש"מ כלי שני אינו מבשל תימא מ"ש כלי שני מכ"ר דאי יד סולדת בו אפי' כלי שני נמי ואי אין יד סולדת בו אפי' כ"ר נמי אינו מבשל ויש לומר לפי שכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיס"ב אסור אבל כלי שני אע"ג דיס"ב מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר עכ"ל ותימא שלא ראו דברי הירושל' אלו דהטעם משום דחכמי' עשו הרחקה בכלי ראשון ולא בכלי שני מיהו לדינא דברי תוס' מסכימין לדעת הירושל' דבכלי שני אפי' היס"ב שרי והרב במג"א בא"ח סי' שי"ח ס"ק כ"ח כתב מיהו בירושל' איתא דעשו הרחקה לכ"ר אפי' אין היד סולדת בו וליתא דהא באין היד שולטת בו עשו הרחקה והיינו היד סולדת בו וראיתי שכ"כ הש"ך:

ההין פינכא דארזא וכו' כתב מהרש"ל באורז ודוחן לעולם היס"ב וראיה ברורה נ"ל מדברי הירושלמי הזה. אבל מ"ש דלעולם ככ"ר חשובים אין נראה גם לא מצאתי לאחד מן הראשונים שחילק בין דבר גוש לשאר דברים והדין נותן כיון שאינו אלא משום הרחקה כל שאינו בכלי ראשון שרי:

פינכא דארזא. כתב בגליון פינכא דארזא לעיל בפ"ק דמעשרות פינכא דאריא והן קערות ממקום ששמו אריא שמחזקת חום ביותר ואני אומר דבמעשרות צריך להגיה דארזא כמו כאן דאל"כ מאי מסייעא ליה לרבי יונה:

הלכה ה

אחד קדרה שבישל וכו'. כתב הר"א בפי' למסכת מעשרות דאמריקה ושטיפה קאי ולא דק וכמ"ש בקונטרס כן הוא ברא"ש:

התיב ר' יוסי בר בון והתני אם בכלי נחשת וכו'. כתב הר"ן מכאן הוכיחו תו' דעירוי ככ"ר דמדשתק ליה ר' יוסי ש"מ דקיבלה מיניה כו' ואין זו ראיה דאפשר דלא חש להשיב וכו' ואדרבה התם משמע דמסקנא דירושלמי הכא הוא שאין עירוי דכלי ראשון מבשל דאמרינן התם מהו לערות על הקילוח וכו' איזהו תבשיל ברור כל שהאור מהלך תחתיו אלמא לא ס"ל לבני מערבא דעירוי דכלי ראשון מבשל אדרבה מקילי טפי מגמרא דילן דלדידהו לית להו בישול אלא כשהאור מהלך תחתיו עכ"ל והנה מ"ש דאפשר דלא חש להשיב כן נראה דקאמר ר' חנניא בתר הכין מחלוקת דר' יונה ור' יוסי משמע דרבי יוסי לא הודה לר' יוסי בר' בון אך מ"ש דמשמע דאין עירוי דכלי ראשון מבשל אינו מבין דלא קאמר אלא לענין דאין חייב כרת על בישול כזה אבל מודה מיהת דאסור ותדע שהרי ר' מנא בריה דר' יונה הוא דפשיט דאינו חייב על העירוי ומסתמא לא פליג על אביו.

גם מ"ש דמקיל טפי מגמרא דילן אינו מוכרח דלמא אף גמרא דילן מודה דאינו חייב על בישול דכלי ראשון כרת וא"ל מדקאמר בש"ס דף ל"ח ע"ב גלגל מהו א"ר יוסף חייב חטאת משמע דאף כשאין האור מהלך תחתיו חייב דיש לומר דאיירי דהאור מהלך תחת המיחם וכיון שהביצה נצלית מחמת חום המיחם שהאור מהלך תחתיו ה"ל כאלו האור מהלך תחת הביצה אך יש להביא ראיה מהא דאמר מר בריה דרבינא התם אף אנן נמי תנינא כל שבא בחמין וכו' חוץ מן המליח הישן וקולייס האיספנין שהדחתן זו היא גמר מלאכתן ש"מ ע"כ שמעינן דאפילו המתבשל מחמת חמין ואין האור מהלך תחתיו חייב וכן קאמר בפ' חבית הדיח מאי א"ר יוסף חייב חטאת. אך קשה ור' זעירא תיקשי ליה מתני' דחבית דתנן שהדחתן זו היא גמר מלאכתן י"ל דלאו לענין חיוב חטאת איחמר אלא לענין איסור וצ"ע:

הלכה ז

למה לית אנן פתרין ד"ה היא בשוכח. כתבו תו' בפרקין דף מ"ד ע"ב הא אין עליה מעות וכו' קשה לרשב"א דמאי פריך לוקמי בשוכח ולהכי אין עליה מעות אע"ג דהוו עליה כל בין השמשות שריא ובזמן שיש עליה אסור לגוררה אפי' בשכח שהוא טלטול גמור וקמ"ל דבאינה נשמטת שרי לגוררה טלטול גמור דה"ל בסיס לדבר האסור ולדבר המותר ומתרץ דע"כ במניח איירי דהא אין גוררין אוחה משמע אפילו לצורך מקומה ואי בשכח אפילו בעודן עליו שרי לצורך מקומו ותימא שלא ראה הרשב"א שקושיתו היא קושית הירושל' אלא דלא ניחא ליה בתירוץ הירושלמי דסובר דבשאינה נשמטת א"צ לנער כיון דהוה בסיס לדבר המותר:

מתניתא פליגא על מ"ד כל המיוחד וכו' דתנינן האבן שע"פ החבית וכו'. וקשה הא אפי' למ"ד כל שיחדו לאיסור נמי קשה דהא האבן מונח עליה בשבת והרי יחדו וי"ל דאיירי בשהניחו אחר שלא מדעת:

נר מאוס פמוט אינו מאוס. בבבלי דף מ"ד גרסינן א"ר זירא פמוט שהדליק בו בשבת לדברי המתיר אסור לדברי האוסר מותר למימרא דר"י מוקצה מחמת איסור לית ליה והתניא ריא כל הנרות של מתכות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אלא אי איתמר הכי איתמר אר"ז פמוט שהדליקו עליו בשבת דברי הכל אסור לא הדליקו עליו בשבת ד"ה מותר וכתבו תוס' לדברי המתיר אסור פי' בקונט' לדברי ר"מ אסור לדברי האוסר לדברי ר"י ואין נראה לר"ת דלפ"ז הא דמסיק ד"ה אסור לא הוי אלא ר"מ ור"י דקאי עלייהו ולא ר"ש ומפרש וכן פר"ח לדברי המתיר היינו ר"ש אוסר כאן בפמוט דהא פמוט גדול הוא ככוס וקערה לדברי האוסר היינו ר"מ ור"י מותר דדוקא בנר של חרס

דאית ביה תרתי מוקצה מחמת איסור ומחמת מיאוס הוא דאסרי אבל בשל מתכת שרי ע"כ ומסוגיין נראה כפירש"י דלר"ש ור"י פמוט שרי ואף דסובר דאפילו לר"י שרי היינו דלא שמיע להו הך ברייתא דאית ליה לר"י מוקצה מחמת איסור אבל לפיר"ח איכא פלוגתא גדולה בין הבבלי והירושלמי. ומ"ש דהא פמוט גדול וכו' קשה הא אין נותנין השמן בפמוט אלא בנר והנר עומד ע"ג פמוט כדאמר לעיל:

אלא כאן כר"י וכו'. כתבו תוס' בהלכה כל כתבי ד' ק"כ ע"ב בד"ה מנר וכו' ובירושלמי מוקי לה בנר שכבה ולא קתני בהך ברייתא ואם כבתה כבתה ואתא לאשמועינן היתר טלטול ע"י ניעור לר"י דאסר טלטול בנר שכבה א"נ אפילו לר"ש ובנר גדול כגון קערה ועששית דמודה ר"ש כדאמר בפרק במה מדליקין (צ"ל בפרק כירה) או כשיש אפר וגחלת אלא שכבה ע"כ וקשה הא מפורש מסיק כאן דברייתא כר"י אתיא ולא כר"ש אע"ג דמסיק לקמן בסמוך דמודה ר"ש בקערה ועששית והא דלא משני הכא דאתיא כר"ש ובנר גדול דאפשר דאין מצוי שיהו משתמשין בנר שהוא גדול כל כך והא דמשני בבבלי בנר זוטא ה"פ סתם נר קטן הוא:

פתרין ליה בשוכח וכו'. בבבלי פ' כל כתבי ד' ק"כ ע"ב כתבו תוספות בד"ה פותח ונועל וכו' ואי לאו משום כיבוי והבערה משום טלטול אין לאסור דבנעילת דלת לא חשיב טלטול וגם לא הוי בסיס לדבר האסור דבית חשוב הוא ובטל אגב בית א"נ בשכח דלא הוי בסיס ע"כ וקשה איך לא ראו דברי הירושלמי דרב ושמואל תרווייהו מוקי לה בשוכח אבל בלא"ה אפי' דלת נעשית בסיס לדבר האסור:

תני אם התנה וכו'. כתב הר"ן בשם הרמב"ן והא דמסקי' נר שהדליקו עליו בשבת אסור דוקא בשלא התנה עליו אבל אם התנה עליו מותר לטלטלו משכב' ואפי' בנר גדול והביא ראיה מדגרסי' בירושלמי אם התנה עליו מותר מה אנן קיימין אי כר"מ אפי' התנה אסור דקסברי התם דלדידיה כל המיוחד לאיסור אסור אי כר"י נר מאוס הוא ואין אדם יכול להתנות על דבר מאוס שלא יהא מוקצה ואי כר"ש אפי' לא התנה יהא מותר ופרקינן כר"ש הוא ומיירי בכוס וקערה ועששית דאסירי לר"ש אפי' לאחר שכבו ואם התנו עליהן מותר עכ"ל ואיני יודע לכוין הגי' לדברי הרמב"ן אם לא שנאמר שלא היה כתוב לפניו מן הא דמה חמית מימר וכו' עד הוי מאן תנא וכו' ומדבריו אין נראה כן וצ"ע:

הדרן עלך פרק כירה

פרק ד

הלכה א

וכר"א בן עזריה וכו'. יש מפרשים דראב"ע מתיר להחזיר וקשה א"כ כ"ש דאתיא כחכמים דהא אינהו מתירין יותר להחזיר כדתנן וחכ"א נוטל ומחזיר:

לפי שהדברים הללו וכו'. כתבו התוס' בר"פ דרבינו שמואל פי' למשנתינו דמיירי בבשיל ולא בשיל ואין נראה לר"ת ומפרש שיש לחלק בין שהייה להטמנה דהטמנה שעושין לצורך יש לחוש שמא יחתה שמעט חיתוי מועיל לו ליתפס חומו וגזרו להטמין בכל דבר המוסיף גזירה שמא יטמין ברמץ ויחתה ע"כ ולפי הנך תרי טעמי דירושלמי איכא לאסור אפי' בבשיל:

אסרו טמינה משום כירה וכו'. שני פירושים שפירשתי בקונט' הם כפי שני הגרסאות שבבבלי ס"פ במה מדליקין והם גירסת רש"י והרמב"ם:

אפר שצנן מותר לטמון בו. ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים דין זה ואי משום שלא הוזכר בבבלי הרי גם סלעים לא הוזכרו בבבלי ולמדו תוס' מכאן:

כמרא וגיפתא. מה שפירשתי בקונט' הוא לשיטת הפוסקים דאין חילוק בין שמפסיק אוירא בין קדירה לגפת או לא אבל לשיטת הפוסקים שסוברים דכשמפסיק אוירא בין קדירה לגפת והקדרה טמונה בדבר שאינו מוסיף הבל שרי ועיין בר"ן נ"ל לפרש הסוגיא שברתיה דרבי ינאי טמנה בקופה ובגפת דהיינו שהניחה הקדרה בתוך הקופה והקופה תוך הגפת ואסר לה רבי ינאי ואמר שתתן הקופה על הגפת דה"ל כמו שהייה ובהא פליג נמי רבי חנינה ואוסר אבל במאי דדריש רבי חנינה לענין הטמנה בתוך הגפת מודה רבי ינאי דאסור ולפי זה דברי הבבלי והירושלמי מסכימין לדעת אחת:

ניתני לא יעשה וכו'. וקשה דלמא דוקא אוצר תבואה לא יעשה מפני שדרך העכברים לאכול תבואות ומרגילן לבוא משא"כ בשאר אוצרות:

לא שהסלעים מרתיחין וכו' כתב הרמ"א בהגהות ש"ע א"ח סימן רנ"ז סעיף ג' י"א דמותר להטמין בסלעים אעפ"י שמוסיפין הבל דמלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן וקשה הא מפורש כאן שאין הסלעים מרתיחין כלל לפיכך מותר להטמין בהן ואיך עזב טעם המפורש בירושלמי ותפס דברי ר"ת ונ"מ לטומן בדבר המוסיף הבל דלא שכיחי אינשי להטמין בהם לדעת הירושלמי אסור ולדעת ר"ת שרי:

מ"ד טומנין בשל זהב וכו'. קצת קשה למה לא קאמר מ"ד טומנין בסלעים ממש דהיינו אבנים דאין מוסיפין וע"ק דלא ראיתי לשום אחד מן הפוסקים שמביאין דין זה דאסור להטמין בסלעים של כסף:

לא סוף דבר לחין אלא אפילו יבשין שנתלחלחו וכו'. כתב הרמב"ם פרק ד' מה"ש יש דברים שאם טמן בהם התבשיל הוא מתחמם ומוסיפין בבישולו כעין האש וכו' או זגין ומוכין ועשבים בזמן ששלשתן לחים ואפילו מחמת עצמן עד כאן וכתב הלח"מ בפ' במה טומנין איבעיא להו לחין מחמת עצמן או לחין מחמת דבר אחר ופירש רבינו לחין מחמת ד"א אית לן למיסר טפי מלחין מחמת עצמן ויש תימא בדברי רבינו מאחר דהך בעיא לא איפשיטא איך פסק לחומרא במידי דרבנן הפך מנהגו וכו' ע"ש שנכנס בדחוקי' ול"נ טעמא של הרמב"ם כיון דבירושלמי פשיטא להו דלחין בין מחמת עצמן בין מחמת דבר אחר הוא פסק כוותיה אך קשה הא מפורש אמר כאן בירושלמי דלחין מחמת עצמן ראוין לאסור טפי מלחין מחמת ד"א כדקאמר אפילו יבישין ונתלחלחו והיינו כפירש"י ואיך כתב הרמב"ם בהיפך וע"ק היה לו לרמב"ם לכתוב גם דין זה שלא יטמין קדירה מליא' מים אולי יתלחלחו מהן וכן קשה אש"ע בסימן רנ"ז לפי מ"ש המג"א שם:

אבל בישנה טהור. פירשתי בקונטרס דמייתי לה הכא ללמוד מינה דבכה"ג מטמינן בגפת וגם זה לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שהביאו:

הלכה ב

הדא דתימר בנתונין באפותיקי וכו'. וקש' רישא טומנין בשלחין בנתונין אצל בע"ה דוקא ולא בנתונין באפותיקי וסיפא בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן בנתונין באפותיקי דוקא ולא בנתונין אצל בע"ה וצריכין לומר דפליגי ר"י בן פזי ור' יוחנן ולא משמע כן וי"ל דסיפא בגיזי צמר וכו' איירי בין באפותיקי בין אצל בע"ה ור' יוחנן אסיפא קאי הא דקתני כיצד הוא עושה דמשמע אפילו טמן בהן אין מטלטלין אותן דוקא באפותיקי איירי וה"ק אותן של הפתק כיצד הוא עושה וכו' ועיין בתוספות בפירקין דף נ' ע"א בד"ה רבינא וכו':

חפי לסוטות. בגליון פי' כאן שיני מפתחות ובביצה פי' חפי לסוטות מדות גדולות שמודדין בהן פולין וחטין. שכן בלשון יון חיטין סוטין ומה שפירשתי בקונטרס נ"ל עיקר:

והדין משטרפין. פי' בגליון וזה הפשתן המנופץ ושרוף המונח תוך השמש להתלבן אותו ושאלו מהו לטלטלן ע"כ ונעלם ממנו סוגיא דביצה ושם פי' גם הוא כמו שפירשתי בקונט':

אבא שלחא הוה וכו' ואתם מותרין לטלטל למחר. מכאן משמע כפי' ר"ת דבשבת היה כשאמר רבי יוסי הביאו שלחין ונשב עליהן ודלא כפירש"י שכתב דבחול הוה אם לא נאמר דתרי מעשים היו ואין נראה כן דתרתי ל"ל לרבי ישמעאל ברבי יוסי:

הלכה ג

אם נתקלקלה הגומא אסורה. פירשתי בקונט' דבא לפשוט הבעיא דנטלו מבע"י וקדש עליו היום זה הוא לפי שיטת ופי' הר"ן שכתבתי לעיל בפ' כירה אבל לפי פירושי התם נ"ל לפרש גם כאן דמילתא באנפי נפש' דבבבלי קאמר משמיה דרב דאם נתקלקלה הגומא אפי' נטלו מבערב אסור להחזירו ולפום פירוש' דילן דבא לפשוט האיבעי' א"כ אם נטלו מבערב מותר להחזיר אפי' נתקלקלה הגומא וכדדייק הר"ן לעיל וצריכין לומר דר"י פליג ארב רביה לכן נ"ל דאמתני' קאי והיינו שמעתתי' דרב והאיבעי' לא אפשיטא כהך איבעי' דנתגלה דבסמוך:

נתגלה מבעוד יום וקדש עליו היום. כתב הרב"י בסי' רנ"ז אבל סמ"ג וסמ"ק כתבו דכל שנתגלה מבע"י אסור לכסותו משתחשך דלכך נקט לשון דיעבד וכו' אבל נתגלה מבע"י אפי' ממילא אסור לכסותו משתחשך והכי איתא בירושלמי וכו' וכיון שרוב הפוסקים והירושלמי מסייעם ראוי לסמוך עליהם עכ"ל ולא ידעתי מאי ראי' מייתי מירושלמי אדרבה הא קי"ל איבעי' דרבנן לקולא א"כ לפי הירושלמי מותר לכסות שהרי לא נפשטה בעי' זו וזה סייעתא גדולה לדעת הפוסקים דמותר לכסות משתחשך וכ"פ תוס' והרא"ש ועיי' בב"ח:

אלא כר' דר' מתיר רש"י פי' במתני' ונותן לתוך הכר כדי שלא יחמו בחום הקיץ והחמה כגון כר וכסת של לבדין שאינו מחמם וכתב הר"ן מכלל דס"ל דאילו עביד הכי כדי שתפיג צנתו אסור והגאונים חולקין וקשיא לי לפירש"י א"כ מאי פריך הש"ס ממתני' ארבנן דר' דלמא מתניתין איירי שטומן בשביל שלא יצטננו ורבנן איירי להטמין שתפיג צנתן וזה אסור מיהו אהא יש לדחוק ולומר דסובר המקשה שאין מי שיתיר להטמין שתפיג צנתן וקשי' מ"ט דר' דמתיר הלכך מוקי פלוגתייהו במטמין שלא יחמו וקשיא ליה מתני' לרבנן אך קשה בבבלי גרסי' א"ר הונא א"ר אסור להטמין את הצונן והתניא ר' התיר להטמין את הצונן ומאי פריך דלמא הא דמתיר היינו שלא יחמו והא דאוסר היינו שתפיג צנתן:

הדרן עלך פרק במה טומנין

פרק ה

הלכה א

כדברי תלמיד. פי' הר"א בכלאים שחזר ר' אושעיא ופסק הלכה כר' יונה תלמידו ודברי חכמים וכו' פירש שהוא ענין בפני עצמו ע"ש וקשה אם כן דברי חכמים וכו' לא שייך מידי:

הלכה ב

שמואל אמר בקשורה לו מע"ש. כתב הרא"ש בפרקין ובירושלמי משמע דהא דאמר שמואל ובלבד שתהא קשורה לו מע"ש משום דאסור לקשור מרדעת בשבת משום דמשתמש בבעלי חיים דגרסי' התם שמואל אמר בקשורה בו מע"ש הוא חנן מגופתיה אמר קמיה דשמואל רב חייא בר אשי לא נהיג כן אמר ליה נהיג רב בטרסקלין פי' ודאי בדבר זה היה מקיל רב שהיה מתיר לתת טרסקל בפיה בשבת אבל לא לקשור מרדעת בשבת התיב רב אחא קמיה דרב פפי והתני' חבל שהוא קשור לפרה קושרין אותו לאבוס לאבוס קושרין אותו לפרה ניחא לפרה קושרין אותו לאבוס לאבוס קושרין אותו לפרה ולא נמצא שמשתמש על צדדי בהמה בשבת פירוש ואף על פי שמשתמש על צדדי בהמה בשבת [צ"ל שרי והשאר נמחק] (פירוש לצרכי בהמה) וקשה לשמואל דאוסר לקשור מרדעת בחמור בשבת משום שמשתמש בבעלי חיים א"ר בא תיפתר בקשר שאינו של קיימא פי' ולא חשיב כמשתמש בבעלי חיים כיון שאינו של קיימא א"ר יוסי שניין היא צדדי בהמה בין קשר של קיימא ובין קשר שאינו של קיימא כלומר אין חילוק בינייהו דלעולם הוא משתמש בצדדי בהמה אמר רבי שמלאי תפתר כרבי שמעון בן אלעזר דתני רבי שמעון בן אלעזר אומר מותר להשתמש על צדדי אילן בשבת הוא צדדי בהמה הוא צדדי אילן אבל כשנותן מרדעת על גבי החמור בלא קשורה אין צריך להתקרב אצל החמור ואין נשען עליו ואין כאן משתמש בבעלי חיים עכ"ל ותימא א"כ שטעמו דשמואל משום שמשתמש בבעלי חיים מ"ש מרדעת מכל הנך דמתני' כגון לבובין ושחוזות וכבונות דהלא בכולהו צריך לשמש בבעלי חיים ושמואל מרדעת הוא דתני וכדדייק רב נחמן בבבלי וע"ק חנן מגופחיה אמר משמיה דחייא בר אשי שלא נהג כן במרדעת השיב שמואל שנהג כן רב בטרסקל וע"ק כיון דס"ד דמקשה דמותר להשתמש בצדדי הבהמה מאי משני הש"ס תיפתר כרשב"א הא מעיקרא נמי הכי הוה ס"ל הל"ל דשמואל כרבנן וע"ק שמואל צדדי בהמה אתא לאשמועינן ולפי מה שפירשתי בקונט' י"ל מ"ש הרב"י

בסי' ש"ה וז"ל ולא ידעתי האיך כתב רי"ו בח"י דמותר לקשרו בחצר ולא חשש לדברי הירוש' שכתב הרא"ש ע"כ:

יאות אר"י בן בתירא ומ"ט דרבנן. כתב הרא"ש וה"ר יונה כתב דבירושל' מוכח דר' יהודה מפרש דברי ת"ק דגרס התם יאות אר"י מ"ט דרבנן פירוש טעמא דרבנן דאמרי לחלב אסור ליבש מותר והלא אין מכירין אותו מדקאמר ומ"ט דרבנן שמעינן מינה הן הן דברי רבנן הן הן דברי ר"י ולא בא ר"י אלא לפרש דברי חכמים ע"כ ולפי מ"ש בקונט' לק"מ וכ"נ דלפי הגירסא שלפנינו לא פירש למה יאות א"ר יהודה וע"ק אי ר"י מפרש לדברי חכמים היה לו לרבי לסדר דברי ר"י קודם ר' יוסי כיון שהוא מפרש דברי הת"ק:

הלכה ג

כהדא כיפה וכו'. רש"י פירש במתניתין מטולטלת י"מ פושלא שתחת זנבו וי"מ מרדעת וכו' ע"כ לפי משמעות סוגיין מטולטלת היא על ראש הגמל ולא פליג על הבבלי דתני לא יצא במטולטלת הקשור לו בזנבו שהדבר פשוט שהרצועה יוצאת מן המטולטלת שבראשה ונקשרת בזנבה:

הלכה ד

תני אבל מטיילל הוא בחצר. ונ"ל הא דתני בבבלי בדף נ"ג בברייתא ומטיילת עמו בחצר נמי אמרדעת קאי דבתוספתא כולם שנויים שם ומטיילת עמו בחצר אריש קאי אמרדעת ואאוכף כי היכא דלא נחלק בין שתי תלמודיים בפי' הברייתא וניחא לן בזה מ"ש תוס' בדף נ"ג בד"ה מהו ליתן מרדעת ע"ג החמור וכו' ורב אסי בר נתן דבעי אם אסור אין לפרש משום דמיחזי וכו' ואיך לפרש נמי דבעי למגזר חצר אטו רה"ר כדאמר גבי אשה דגבי בהמה לא גזרו כדתניא בסמוך גבי זוג ומטיילת עמו בחצר אלא נראה לר"י דטעמא משום טרח' דשבת וכו' ע"ש ולפמ"ש יש לפרש דבעי למגזר והך ברייתא לא שמיעא ליה ואם לא נאמר כן צריך טעם למה תנא גבי זוג שמטיילת בו בחצר מ"ש זוג משאר דברים השנויים שם בברייתא בשלמא מרדעת ואוכף ניחא משום צער צנה אבל זוג טעמא רבה בעי:

תני יוצא הוא החמור באוכף שלו לחממו. כתב הטור בסי' ש"ה כתוב בס"ה אסור להסיר האוכף מעל הסוס ומרדעת מעל החמור וכן ליתן עליו אבל ליתן מרדעת על החמור שרי ע"כ משמע מדבריו דליתן אוכף על החמור אסור וכ"כ בש"ע ואוכף אסור בין ליטול בין להניח בין לחמור בין לסוס ע"כ ותימא שלא ראו דברי הירושלמי שמתיר בפי' אוכף להניח על החמור ויותר מזה אני תמה על הט"ז שכתב שם ס"ק ו' על דברי הב"ח שהם

בדויים. ותו דאם האוכף מחמם וכו' ע"ש דמסיק שאין האוכף מחמם וכאן מפורש שאף האוכף מחמם וצריך עיון:

רבי בא בשם שמואל אם היתה קרנה קדוחה מותר לצאת באפסר. בבבל אמרי' דאמר שמואל הלכה כחנניה דכל נטירותא יתירתא שריא א"כ אפילו אין קדוחה יוצאת באפסר וכן הא דקאר"ז בסמוך משמיה דשמואל שור שעסקיו רעים יוצא בפרומביא נמי פליג אהא דאמר שמואל הלכה כחנניה מיהו התם אמרי' דאיכא תרי אמוראי אליבא דשמואל אך סייעתא גדולה היא לדברי הרי"ף דלית הלכתא כחנניה. וגם שמעי' דאפילו למאן דפליג אחנניה שור שעסקו רע יוצא בפרומביא וזה סייעתא למ"ש הה"מ בפ' כ' מה"ש והוי יודע שכל בהמה שעסקיה רעיה אע"פ שאין בנות מינה צריכות לאותה שמירה והיא צריכה מותרת לצאת בה וכן כתבו ז"ל ע"כ ולאו מפיהן אנו חיין אלא דברי ר' זעירא הן:

א"ר אידי וכו'. כתב הי"מ אידי דחיטרי כך היה שמו. אשתו הוית. אשחו היתה יוצאת באיזה דבר קשור בראשה ממה שאסרו חכמים בטוטפת וסנבוטין ודרך גנאי כינו הדבר לרצועה שבין קרניה וע"י שכינו אותה בשם פרה תני לה מתני' הכא גבי בהמה אינה יוצאה ומ"מ לולי שהאשה נקראת עגלה בלשון הכתוב לא הוו קרו לה רבנן הכא ופי' דחוק מאוד מכמה טעמים:

הדרן עלך פרק במה בהמה

פרק ו

הלכה א

היתה נימא אחת וכו'. בבבלי פרק התנוקות דף ט"ז גרסי' אמר רבב"ח נימא אחת חולצת שנים איני יודע שלש אינן חולצות ורבי יוחנן אמר אנו אין לנו אלא אחת ופסק הרא"ש כר"י והרשב"א בת"ה והר"ן פסקו כרבב"ח לחומרא ותמה עליו הב"י בי"ד בסי' קצ"ח למה פסק כרבב"ח נגד רבי יוחנן ונ"ל כיון דסתמא דתלמודא בסוכה דף ו' מייתי להא דרבב"ח משמע דהכי הלכתא וגם מכאן ראיה כיון דבירושלמי מייתי הא דרבב"ח ולא מייתי פלוגתא דר' יוחנן מסתמא הדר ביה ר"י לגביה. עוד כתב הרב"י שם ובענין פי' נימא אחת או שתים וכו' ואם שנים מקושרות זו עם זו אחת אל אחת יש לדון בדבריו ולומר דכשתים חשיבי ויותר נ"ל דכחד חשיבא דמה לי נימא הקשורה בעצמה לקשורה עם חברתה וכ"כ הרשב"א והר"ן ולענין שתים נראה מדברי הרמב"ם דכשהן קשורות בעצמן מיקרי שתים אבל כשהן קשורות עם שתים אחרות ואפי' עם אחד שלשה מיקרי

ולרבב"ח נמי לא הוי חציצה אבל מדברי הרשב"א בת"ה נראה דב' דאמרי' היינו ב' קשורות עם ב' וג' דאמרי' היינו ג' קשורות עם ג' וכ"נ מדברי הר"ן לענין שתים אבל לענין ג' כבר ביאר ז"ל דאפי' ב' על ג' לא חייצי לדברי הכל עכ"ל וז"ל הר"ן בר"פ ואמרי' בהדיא בירושלמי שאם קשר ב' נימין בשלשה דינייהו כג' ולא חייצי עכ"ל ואני תמה מהרב"י שלא ראה שספיקותיו הם איבעיא בירושלמי ולא היה לו להכריעו בדברים אלו מדעתו אף גם מדברי הר"ן יש לתמוה מאין פשיטא לי' דשתים בג' הן כשלש דלמא מבעיא לי' גם בשתים לשלש. וראיתי שגירסא אחרת לו ולרשב"א בירושלמי ומביאה הרשב"א בחידושיו רבי יוסי בעי קשר נימא אחת בחברתה אחת הא לשתים שתים הן שתים לשלש שלש הן ע"כ ועדיין קשיא הא מ"מ מיבעיא להו אי שלש הן ואיך קאמר הר"ן בפשיטות דשלש הן ונראה דמפרש לדברי הירוש' הכי ר"י בעי קשר נימא אחת בחברתה אחת או לא הא לשתים פשיטא לן דשתים הן וכן שתים לשלש פשיטא לן דשלש הן. וקשה למה פשיטא לי' דאחת לשתים שתים הן ולא פשיטא ליה דאחת לשלש שלש הן. מ"מ שמעי' מהכא דגם מ"ש הרב"י בדברי הרשב"א והר"ן דסוברים דאחת לשתים אחת הן דליתא שהרי הן סומכין עצמן על הירושלמי ולפי גירסתם מבואר דשתים הן וצ"ע:

שהפעמים שהיא רואה שערה לבנה ותולשתה וכו'. בבבלי פרק שואל דף קמ"ט ע"א אמרי' והני תנאי דפליגו בדרבה דאמר לא יקרא לאור הנר אפילו גבוה שתי קומות דלא חילקו חכמים בגזירתן כהני תנאי דפליגו נמי בדרבה דתניא אין רואין במראה בשבת ר"מ מתיר במראה הקבועה בכותל מ"ש הקבועה בכותל דאדהכי והכי מידכר שאינה קבועה נמי הכא במראה של מתכת עסקינן וכדרב נחמן וכו' ומפני מה אמרו מראה של מתכת אסורה מפני שאדם עשוי להשיר בהן נימין המדולדלין ע"כ ואיכא בין טעם הבבלי לטעם הירושלמי דלבבלי מותר לראות במראות שאר מינים שאינן מתכות אפי' אינן קבועי' וכמ"ש הרי"ף והרא"ש ולטעם הירושלמי אסור. וא"ת מנ"ל לירושלמי להרחיק פלוגתייהו כל כך ולא קאמר כדאמר בבבלי וי"ל דלשיטתיה אזיל דלעיל בפ"ק דף ד' ע"ב מסיק דאמרינן לא פלוג בגזרת הרחקה בכל ענין וא"כ אפי' מראה של זכוכית יש לאסור מהאי טעמא אבל הבבלי דמתיר לעיל בשני ב"א ש"מ דלא ס"ל [צ"ל לא פלוג] לפלוג בכל עניין הלכך קאמר בדרבה פליגי מיהו סייעתא היא לדברי הרז"ה דאוסר בכל המראות כי היכי דלא נאמר דשני התלמודים פליגי לדינת ועמש"ל דף ה' ע"א בתוספתא בד"ה ואחד הנר וכו':

הדא אמרה העשוי לתכשיט אסור וכו' הא דפירשתי בקונט' בשם הרמב"ן משום דקשיא ליה הא אמרי' לעיל בפירקין תכשיטין מפני מה אסרוהו ע"י שהנשים שחצניות הן

משמע שהאנשים מותרין לצאת בתכשיטין והרז"ה פירש מתוך שהוא עשוי לכך ולכך בין לאיש בין לאשה אסור לצאת בו אחד האיש וא' האשה אפי' לחצר וכ"ש לרה"ר אבל דבר שהוא מיוחד לתכשיט האיש מותר לצאת אפי' לרה"ר עכ"ל ואין לשון הש"ס סובל פירושו ול"נ דה"פ שגערו בו חביריו משום תכשיט שאסרו לצאת בתכשיט כזה מפני החורבן וכמו דאמרי' לקמן בדף כ' ע"ב גבי מומייקי שאסור משום תכשיט וכמו שפירשתי שם וה"פ הדא אמרה העשוי לתכשיט מזהב אסור לצאת בו לרה"ר להתקשט אפי' בחול והדא אמרה אפי' עשוי נמי לצורך דבר אחר שלא לשום קישוט אסור והדא אמרה אחד האיש ואחד האשה אסורים לצאת בתכשיטים כאלו והדא אמרה אפי' במקום וכו' דעד כאן לא אסרו אלא שלא יצא האיש לרה"ר בתכשיטים כאלו מזהב ואפ"ה אסרו בחצר שמא יצא בו לרה"ר אע"ג שאם יצא אינו אלא איסור דרבנן אסור שמעי' באשה בשבת בכל התכשיטים אע"פ שאין בהם איסור חטאת כשיוצאת בהם לרה"ר אסורה לצאת בו לחצר ודוקא תכשיטין של זהב אסרו חכמים לאיש לצאת בחול וכן פריך לעיל עד כדון תכשיטין של זהב ואפי' של כסף וכו' שמעי' דיש לחלק בין של זהב לכסף מיהו לקמן אמרי' ר"י זעיר' נפל עודרא מאוניא בעא מחזרתיה וגערו בו משום תכשיט וצ"ע:

הלכה ב

לא עמד ב"ד וביטל. כתב הרמב"ם בפ"ב מה' ממרים ב"ד שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג וכו' ועמד ב"ד אחריהם ובקש לבטל דברי הראשונים וכו' אינו יכול עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין היה גדול בחכמה ולא במנין וכו' אינו יכול לבטל את דבריו אפי' בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולים לבטל אא"כ גדולים ממנו בחכמה ובמנין ע"כ וכתב הר"א בהשגות עטור שוקי ירושלים בפירות קשיא עליה שהראשונים תקנוהו וריב"ז בטלה אחר החורבן מפני שנתבטל טעם הראשונים ולא היה גדול כראשונים ע"כ ונ"ל שיש ראיה לדברי הרמב"ם מסוגיא זו דכה"ג במס' שביעית שהתירו לחרוש בשביעית בשעת גזירת המלך ובפ' ב"מ בשמן שרפה שהתירו לישראל להדליק מפני הסכנה ואע"ג שעברה הגזרה והסכנה לא נתבטל' התקנה פריך הש"ס דהאידנא ליתסר ומשני לא עמד ב"ד וביטל וקשיא כיון דבשביעית איכא איסורא וכה"ג בשמן שרפה למה לא עמד ב"ד וביטל לקיים דין תורה אלא ודאי ה"ק לא עמד ב"ד גדול כראשונים שיכולים לבטל ומאי דקשיא מריב"ז אפשר לומר דריב"ז לא ביטל דבריהם בפירוש אלא שהוא עשה תקנה שלא לעטר שוקי ירושלים דמצוה שלא לעטרן בחורבנה כדי שיתאבלו עליה וממילא נעקרה התקנה והיו פודין

סמוך לירושלים ואין כח ביד ב"ד הקטן לבטל ממש תקנת ב"ד הגדול אבל בכה"ג שרי עיין בתיו"ט פ"ה דמעשר שני:

אחת מחבתיו. בגליון פרק מצות חליצה כתב פי' אזנים שיש לרצועות של סנדל ודוגמתו בשלהי מקואות חבט של סנדל וכ"פ הערוך והמפרשים אבל סוגיא דהכא לא משמע כן דאמר בתר הכי נפסקו אזניו נפסקו חבטיו משמע דחבטיו לאו הן אזניו ונ"ל שהוא תחתיתו של סנדל ונקרא חבט שחובטת בהן על הארץ עכ"ל וקשה א"כ מהו הן המעמידין לכן פי' שבקונט' עיקר:

הדא אמרה על אותה שיש בה מכה נותן. כתב הרז"ה וז"ל כתב הרי"ף יש ברגליו מכה נפק באותו שאין בה מכה כחייא בר רב וכר' יוחנן דאמר עשיתו של שמאל מכה ולי נראה כרב הונא דההיא דחייה בעלמא היא דאמרינן דלמא ר' יוחנן כחייא בר רב סבירא ליה ופשטיה דרבי יוחנן כרב הונא מכרעא ונ"ל כדברי רז"ה שהרי כאן מפורש שר"י סובר שעל ימין הוא נותן ומה שאמרו בבבלי אינו אלא דרך דחיי' ולא שבקינן מאי דמפורש בירושלמי בשביל דחיית האמורא בבבלי:

אין קורין פסוק ע"ג מכה בשבת. נראה הטעם משום דאסור להרבות בשיחה בטלה בשבת וכל אלו הדברים לשיחה בטלה דמיין וכמ"ש הכ"מ בפי"א מה' עכו"ם אך קשה מ"ש בשבת הא אמרינן בסמוך משנפגע אסור לקרות פסוק לרפוא' אפילו בחול וע"ק דלקמן פ' שמונה שרצים איתא לוחשין לעין ולמעים וכו' בשבת הרי דלא אסרינן לחשים אפילו בשבת לכן נ"ל דגרסינן אין קורין פסוק ע"ג מכה בשם וכן הגירסא בעירובין פ"י וכן נראה בבבלי בשבועות פ"ב האר"י ברוקק שנו שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה משמע דוקא שם שמים הוא דאסור ואני תמה שכל הפוסקים סתמו וכתבו דאסור לקרות פסוקים ע"ג מכה:

הלכה ג

טבעת של אלמוג וחותמה של מתכות טהורה משום דה"ל פשוטי כלי עץ כן פי' רש" וקשה הא ה"ל בית קיבול לחותם וי"ל בית קיבול העשוי למלאות לעולם הוא ולא שמיה קיבול מיהו קשה הא כתבו תוס' בסוכה דף י"ב ע"ב בד"ה מהו דתימא בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה קיבול קמ"ל משמע מהכא דשמיה קיבול וקשה לפירוש הקונט' דסוף ד' מיתות גבי כדור ואמום דפי' שם בקונטרס דנחלקו ר"א וחכמים בסדר טהרות דחכ"א דאין מקבלין טומאה לפי שכלי עור איתקש לשק וכו' והאי הואיל וקיבולו נעשה למלאות ולהיות מלואו לתוכו עולמית לא שמיה בית קיבול ור"א אומר מקבלין טומאה דשמיה קיבול ולפירושו אתיא מסקנא דשמעתי' כר"א ור"א שמותי הוא ע"ש הרי דס"ל לתו'

דאפי' עשוי למלאות שמיה קיבול אם כן קשיא חותם של אלמוג וטבעת של מתכות מ"ט טהורה. ומכאן סייעת' לדברי רש"י ומתורץ קושי' תוס' דע"כ צ"ל דר"י סובר דהלכתא כר"א בהא דאפי' עשוי למלאות עולמית הוי בית קיבול אך קשה מכדי מאן אמר לשמעתתא דסככה בחיצין זכרים כשרה בנקבות פסולה דפרכינן נקבות פסולה פשיטא ומשני מ"ד בית קיבול וכו' רב יהודה ואיהו הוא דאמר בנדה דף ז' ע"ב משמיה דשמואל הלכה כרבי אליעזר בארבע ומסקינן בסדר טהרות קאמר וקחשיב להו התם מה הן הנך ד' ואם איתא דלענין בית קיבול נמי הלכתא כר"א ה"ל למימר הלכתא כר"א בחמש' וי"ל דהאי דנדה משמיה דשמואל קאמר והאי דסוכה משמיה דרב קאמר ולאו דאיהו סובר כתרווייהו להלכתא ודוחק. שוב ראיתי שתוס' במסכת שבת וגם הרשב"א הרגישו בקושיא הראשונה דה"ל בית קיבול ותרצו דבית קיבול העשוי למלאות הוא ותימא הא אינהו פליגי וגם הרשב"א כתב בסוכה כדעת תוס' דבית קיבול העשוי למלאות עולמית שמיה בית קיבול וצ"ע:

בסולם אחר שליביו. וקשה למה לא יטמא שני עצים שבצידי הסולם הרי יש להם בית קיבול לשליביו וי"ל דאיירי שהשליבות הם קבועים על גביו וכה"ג כתב הרשב"א בתשו' סימן קצ"ה:

הלכה ד

מ"ט דרבנן. כתב הי"מ קשה מאי בעי ומהדר דבמתניתין מפורש דילפינן מהאי קרא ועוד למה הוזקק לפרש כאן מהו אתים ומזמרות וי"ל דס"ד דאתים היינו סכינים ומזמרות שמזמרים בו התבואות א"כ י"ל דתכשיט הוא אלא שנקל לעשות מהם מיני סכינים שיש בהם צורך טפי לכך מפרש שהם מרא ומספרים של צמר שטורח גדול לעשותם וגם אין צורך בהם כולי האי ואלו היו חרבות ורמחים תכשיט יניחום לנוי ולא יטרחו כולי האי ע"כ והדבר דחוק ונ"ל כדבריו ולא מטעמיה דודאי ס"ד שהם מיני סכינים ועדיין חזו למלאכתם ראשונה להתקשט בהן שכן דרך שאף בחרב קטן מתקשטי' לכך קאמר שהם מרא ומספריי' ואי אפשר להתקשט בהם עוד וזה פשוט:

בירית כל שהיא יחידית. כתב הר"ן וכתבו תוס' דלפ"ז אין הכבלי' עשויים כמו הבירית דאי שוין נינהו אלא שזו באחת וזו בשתים מ"ט בירית טהורה וכבלים טמאים לשלמא לענין שבת י"ל דכל דהוו תרי איכא למיחש דלמא שלפא ומיחויא אבל כל דלית לה אלא חד גנאי הוא לה וליכא למיחש אלא לענין טומאה מאי איכא למימר וכ"ת כל דלא הוה אלא חד הוה כחצי כלי אם כן מי שאין לו אלא סנדל אחד ה"נ דלא מקבל טומאה אלא ודאי כדאמרן ע"כ ועדיין הדבר דחוק דלשון הש"ס משמע שאין בין בירית לכובלת

אלא נתינת השלשלת ביניהן. ונראה דגרסינן בבבלי דף ס"ג ע"ב א"ר יהודה בירית זו אצעדה מתיב רב יוסף בירית טהורה ויוצאין בה בשבת ואלו אצעדה טמאה היא ה"ק בירית תחת אצעדה עומדת ופירש"י תחת אצעדה שבזרוע עומדת בשוק להחזיק בתי שוקיה שלא יפלו ויראה שוקיה וכתבו תוס' וקשה לפ"ז כבלים אמאי אין יוצאין למאי דס"ד השתא דאין חילוק בין בירית לכבלים אלא שזה באחת וזה בשתים וכו' ע"ש ולפי מה שפירשתי דאצעדה כתם שמניחין הנשים ברגליהן הוא וכ"פ בי"מ א"כ ה"פ בירית תחת אצעדה עומדת תחתיה ממש דכיון דאין לה שלשלת העמידה היא נופלת לכך ניתנה תחת האצעדה להחזיקה ולפיכך טהורה היא שאינה כלי בפני עצמה ובטלה לאצעדה משא"כ כובלת שאינה צריכה לשום דבר וכלי בפני עצמה היא וגם לענין שבת כיון דבירית תחלת אצעדה עומדת יוצאין בה שאינה מתרת האצעדה שלא יראה שוקיה משא"כ בכובלת שהאצעדה עדיין מחזקת בתי שוקיה שלא יפלו:

שלמיני כתב הי"מ שלמיני לא ידעתי מקורו ולפי מה שפי' המפרשים הנטיפות כלי שמניחין בו הצרי ותולות אותו הנשים בצוארן יהיה זה פי' שלמיני נראה שהיתה גרסתו שלמיני בתיבה אחת וגרסתי שבקונט' נראה עיקר:

הלכה ה

בעא מיחזרתי' בשבתא. וא"ת הא תנן במתני' ובלבד שלא תתן לכתחילה בשבת י"ל ר' ינאי לשיטתיה דאמר לקמן בסמוך דאפלפל וגרגר מלח לחוד קאי ולא על כל השנויים במשנתינו אך קשה מאי מהדר הש"ס במאי פליגו ר' ינאי וחבירו נימא בהא פליגי ר' ינאי סבר דלא קאי אלא אפלפל וגרגר מלח ורבנן סברי דאכולהו קאי וי"ל הא דקאמר לקמן ר' ינאי פתר לה אפלפל וכו' אדלעיל קאי לפרש במאי פליגי ודוחק דמפסיק במימרות אחרות ביניהם:

שן תותב' מאי אית לך עוד היא מבהתא וכו'. כתב הר"ן ובירושלמי משמע דשן תותבת היא של עץ ורבנן אסרי בתרווייהו דמתוך שהיא ניכרת בין שאר השיניי' שיילי מינה חברותיה לאחויי להו ומחויא להו אבל של כסף לא מנכרת ולא שיילי מינה ומשום הכי שריא אפילו לרבנן כדאיתא בגמרא ולר' מותרת בכולהו דכיון דמגני' ביה לא אתי לאחויי ע"כ והנה מ"ש דמשמע שהוא של עץ דייק ליה מדקאמר מימור לנגרא והוא חרש עצים אך עיקר פי' אי אפשר לכוין בלשון הירושלמי ונראה שכתב כן לפרש דברי הש"ס בבלי דמשמע דטעמא דרבנן משום דאף מידי דמגניא אתיא לאחויי מדקאמר התם רבי ור"א ורשב"א כולהו ס"ל דכל מידי דמגניא ביה לא אתי לאחויי משמע דרבנן סברי דמיחוי' והכא אמרי' דהיא מתבהתא וכו' ש"מ דאף לרבנן מידי דמגניא לא אתי לאחויי:

פתר לה על כולהן. כתבו תוס' בפרקין דף ס"ד ע"ב בד"ה ובלבד וכו' לכן נ"ל ובלבד שלא תתן לכתחלה מפני שנראה כמערמת להוציאה ולפירוש זה כל הנך דלעיל מוך שבאזנה ושבסנדל אסורין לתת לכתחלה ותימא שלא הביאו הירושלמי הזה וביותר אני תמה אמה שכתב הטור א"ח סימן ש"ג כתב בסה"מ מי שיש לו ריח הפה יכול לצאת בפלפל שבפיו ומסופקני אם יכול ליתנו לכתחלה או לא וכתב הב"י וטעמא משום דמתני' הכי איתא יוצאה אשה בחוטי שער וכו' בפלפל ובגרגיר מלח ובכל דבר שתתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת ומספקא להו אי האי דקתני ובלבד שלא תתן לכתחלה קאי נמי אפלפל או דלמא לא קאי אלא אגרגיר מלח וכל דבר שתתן אבל לא אפלפל וסוגיין מבורר דליכא למ"ד דלא קאי אפלפל ואיך נעלם מהם דברי הש"ס. גם מאי דמשמע מדברי הרמב"ם דאפלפל וגרגר מלח לחוד קאי קשה איך דחה דברי חברייא כולן מפני דברי רבי ינאי ואפשר מפני שרבי ינאי רצה לעשות מעשה כשמעתתיה וכמש"ל סומכין עליו להיתירא דמעשה רב:

הלכה ו

הבנות יוצאים בחוטין ואפילו בקסמין שבאזניהם. פי' רש"י הבנות קטנות שמנקבות אזניהם ואין עושין נזמים עד שיגדלו ונותנין חוטין או קסמין באזניהם שלא יסתמו וי"מ חוטין שקולע בהן שערה דאסרו בגדולה בר"פ התם משום דשכיחא בהו טבילה אבל קטנות דלא שכיחא בהו טבילה שרי ולשון ראשון הגון מזה חדא דקטנות צריכין טבילה וכו' ועוד מדקתני אפילו בקסמין איכא למשמע דחוטין נמי אאזנים קאי דאי אחוטי הראש לא שייך למתני אפילו קסמין ע"כ וקשה דכאן מפורש דאחוטין שבצואר קאי וכן פי' הרמב"ם בפירוש המשנה והה"מ לא רא' דבריו בפי' המשנה לפיכך כתב דמדרב הונא למד הרמב"ם דיוצאת אשה בחוטין שבצוארה גם כתב פי' רש"י אדברי הרמב"ם וליתא אלא לפי פי' לשון המשנה שנה והא דקשיא ליה לרש"י א"כ מאי אפילו בקסמין לדברי הירושלמי ודאי דל"ק מידי דהא אמר אבוה שמואל דגרסינן במתני' אבל לא בקסמין וגם לדעת הרמב"ם י"ל שנקט אפילו שהקסמין הם גרועים ואינן לא תכשיט ולא בגד וכמ"ש בפירושי:

הלכה ח

הונום קטמון. פי' בגליון הונום כמו הינומא קטמון הוא חתיכת בגד כמו קוטמו להריח בו ע"כ ואין נראה דבבבלי נמי איתא להא דר' אבוהו ואין שם דברים אלו לכן נ"ל כפי' הקונט':

הלכה ט

מדרכי האמורי. בתוספתא פ"ז איתא נפלה פת ממנו ואמר החזירו לי שלא תאבד ברכתי היה מתחיל במלאכה ואמר יבא פלוני שידיו קלו' ויתחיל בה והקושר ברזל בכרעי המטה של חיה ה"ז מדרכי האמורי ומביאה הבבלי בפ"ד מיתו' ותימא שאין העולם נזהרים בזה ולא ידעתי טעמו של דבר ואפשר כיון שאבד זכר האמורים לא חשו בכך וסמכו עצמן על הא דאיתא בי"ד סי' י"ב ע"ש:

כבחצי ימיו של עולם היה אותו הרשע. ולולי דמסתפינא אמינא דה"ק כעת יאמר ליעקב כעת שהיה מבריאת עולם עד יום עמדו דהיינו ב"א תפ"ו שנים תהיה הנבואה בטילה ובהגיע העת ההיא תשוב הנבואה לישראל ויש לזה רמז גדול בדניאל. וכתבתי כן לקיים הקבלה שביד הרמב"ם מאבותיו שבפסוק זה נרמז הסוד ומ"ש בקונט' הוא מפירוש הרמב"ם:

ומה ת"ל וכו'. כתב הי"מ ק"ק מה צורך להביא זה לענינו כאן וע"ק מה ראיה מדקאמר רביעאה ולא קדמא' דכפי פשוטו לא בסדר הליכתן מיירי אלא משום דחמ"ע היו ידועים לו והמלאך היה המחודש לכ"א רביעאה על המחודש על הג' וי"ל דלהכי מייתי הכא מה שהיו סריסים ונתרפאו דמהשתא צ"ל שלא יכירם שהרי א"כ צמח זקנם ולא יכירם דאלולי שצמח זקנם כמשפט התמימים מנא ידע שנתרפאו והלא מכוסי הערוה היו דהא כפיתו בסרבליהן וגומר וכתיב וסרבליהון לא שנו והיכי קאמר וחבל לא איתי בהון וא"כ ע"כ ל"ק רביעאה בבחי' המחודש כי לא ידע מי הוא אלא בסדר הלוכם קאמר רביעאה עכ"ל ואני אומר שאף שנאמר שהתחיל שער זקנם לגדל על כל זה לא נשתנ' תואר פניהם גם אין זה הכרחי שלא יהא האדם ניכר לאחר שגדל זקנו למי שראהו קודם והדרא קושייתו לדוכתא ולא ידעתי מי הכניסו בכל הדוחק הזה דאי לאו דרשת וחבל שהיו סריסים ונתרפאו ודאי די"ל כקושיתו השנייה אך דייק ליה מדקאמר תחלה וחבל דלא קאי אלא על חמ"ע לחוד ולא על הרביעי ואח"כ קאמר וריויה די רביעאה ש"מ דאינהו הלכו תחלה דאס"ד דהמלאך קדים ה"ל למימר תחלה וריווה די קדמאה ואח"כ ובתלת' וחבל וכו' מיהו כל זה אם מפרשין לקרא שהיו סריסי' ונתרפאו אבל אם נאמר וחבל כפשטיה שלא שלט בהן אור ואכולהו קאי לא מוכח מידי וזה פשוט:

הדרן עלך פרק במה אשה

פרק ז

הלכה א

שהוא גדול מכלל פיאה וכו'. כתבו תוס' נראה לרשב"א דאחרי' לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר ע"כ והיינו למ"ד דמעשרות דפירות אילן מדרבנן חוץ דגן תירוש ויצהר וכמ"ש תוס' בפרקין אבל לשיטת הרמב"ם וסייעתו בפ"ב דתרומות ובריש ה' ממעשר שני דמעשרות פירות אילן דאורייתא א"כ הדרא קושיא לדוכתא מ"ט לא תנו במעשר כלל גדול ונ"ל דסובר הרמב"ם דבהא פליגי בר קפרא סובר דמעשרות פירות כל אילנות דאורייתא ופסק כוותיה דהרבה סוגי' בש"ס כוותיה אזלו ואחרים דלא שנו כלל גדול סוברים דמעשרות פירות אילנות דרבנן ובהכי ניחא כל מה שהאריכו תוס' במסכת בכורות דף נ"ד ע"א דפליגי תנאי במילתא:

בין על דבר שמכניסו לקיום. קצת קשה למה לא תני נמי לקיטתו כאחד והוא שנוי תחלה במתני' דפיאה ובבבלי שנינו ואלו לקיטתו כאחד ומכניסו לקיום לא קתני:

הא א"ר יוחנן כל שאינו יודע וכו' הדא אמרה היא הדא היא הדא. כתב הרמב"ם פ"ג מה' שגגות כל המחוייב חטאת קבועה על שגגתו ועשה בשגגה ונודע לו אחר שחטא אע"פ שלא היתה לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא חייב חטאת כיצד תינוק שנשבה לבין העכו"ם וכו' וכתב הכ"מ בר"פ כלל גדול רב ושמואל דאמרי תרווייהו אפילו תינוק שנשבה וכו' כהכיר ולבסוף שכח דמי ור"י ור"ל דאמרי תרווייהו דוקא הכיר ולבסוף שכח אבל תינוק שנשבה פטור ופסק כרב ושמואל והטעם משום דבגמרא אותבינן על ר"י ור"ל מברייתא ושני אמרי לך ר"י ור"ל לאו מי איכא מונבז דפטר אנן אמרי' כמונבז ומשמע ליה ז"ל דאין לפרש דר"י ור"ל סברי דהלכה כמונבז אלא ודאי לא באו לומר אלא דאיכא מ"ד הכי אבל לענין הלכה כרבנן ס"ל עכ"ל והדבר תימא מי דחקו לרמב"ם לפרש כן דברי ש"ס הא סתמא דש"ס משמע דכמונבז ס"ל ונראה דדייק ליה מהא דאמרינן כאן בסוגיין דרבי יוחנן שונה כל שאינו יודע עיקר שבת ורבי יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה א"כ ע"כ לומר הא דאמרו בבבלי משמיה דר' יוחנן היינו אליבא דמונבז ולא להלכה:

לתרין מחזירין וכו'. וקשה הא אם אשתבאי ביום ו' אפי' לתרין מחזירין אינו עולה לו יום א' שבת דוק ותשכח ואפשר כיון שנשבה באחד מכל ימי השבוע לעולם הוא שובת בשבת הלכך לא דק:

ואין לא לתמוה ויחוש לכל הימים כהדא קידש אשה בעולם וכו'. כתב הר"ן בפרק התקבל אהא דא"ר יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם העלו בתוספות דקנסא בעלמא הוא דקנסינן ליה שצוה לקדש סתם ולא חש על עצמו שלא יבא לידי תקלה אבל מן הדין מותר בכל הנשים שאין זו חזקה גמורה וכו' והרמב"ן הקשה עליהם ומסיק דאלו באות קרובות ואמרו לא קדשנו שליח ודאי מותר בהן דעד אחד נאמן באיסורין וכ"ש הכא דלא אתחזק אסורא וחששא בעלמא היא ע"ש וקשיא לי לפמ"ש תוס' דאינו אלא משום קנס מאי פריך הש"ס הכא גבי תינוק שנשבה לבין העכו"ם דהרי אנוס גמור הוא ומשום קנס אין לאסרו וגם אדברי הרמב"ן קשיא לי למה דחק הש"ס לתרץ שיכול לישא גיורת ומשוחררת הלא יכול להביא הקרובות לב"ד ויעידו והרי הוא מותר בכל הנשים מיהו הא י"ל דבלא"ה נמי ה"מ לשנויי שיכול לישא אשה שלא היתה לה שום ערוה בשעה שציוה לשלוחו לקדש ודוחק. אבל אדברי תוס' קשיא:

הדא אמרה דלא הודי ליה. וא"ת מתני' דכלל גדול אמאן תרמיי' דכר"ע לא אתיא דהא לדידיה אינו חייב אלא אחת וכר"א נמי לא אתיא דהא ר' ליעזר מחייב על כל ולדי מלאכה ומלאכה וכדתני בברייתא בבלי בכריתות וי"ל דהך ברייתא לא שמיעא להו או לא סבירא להו:

אר"ז קומי ר' יסא וכו'. בקונט' פירשתי שאין כאן מקומו והכנסתי במקומו דברי ריב"ח כי היכי דלא תקשי לן למה לא פשט שניהם ממקום אחד ותו קשיא כיון דר"ז אמר בשם ר"ח בזדון שבת ושגגת מלאכות שאלו דוחק לומר דהוא מפרש להא דר' בא בשם ר"ח דבשגגת שבת וזדון מלאכות שאלו ותו תימא גדולה פשיטתו דלאחר כל הדחוקי' ראיה לסתור היא לכך אמרתי דכן השיב על דברי ר' חזקיה בשם ר' בא וכמו שפירשתי בקונט' וא"ת למה לא פשיט ליה גם לדברי ר' חזקיה דלא הודי ליה מדר"י בר חנינא י"ל לדברי ר' חזקיה על כרחך ליתא לדר"י בר חנינא דהא ולדי מלאכות שאלו דודאי פשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין כדמשמע ממתני' דכריתות דעל כל מה ששאל לו אמר ליה דחייב על כל אחת ואחת וע"כ צ"ל דמתני' דכלל גדול כר"ע וא"כ ר"ע הודי ליה דבזדון מלאכות ושגגת שבת חייב על כל אחת ודלא כר"י בר חנינא וא"ת תפשוט ליה ממתני' דלא הודי ליה דאס"ד כגופן דמי חייב על כל אב מלאכה של כל שבת ושבת ה"ל למתני י"ל דחייב על כל אב מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת קאמר אע"ג דאותה שעשה בזה עשה בזה ובהעלם אחד אפ"ה חייב דשבתות כגופן דמיין ומש"ה קתני בשבתות הרבה וכדאמר רב חסדא בכריתות לכך מייתי מברייתא דדייק שפיר והדברים עתיקים:

ויתיביניה ר"ע הרי וכו'. ה"ה דה"מ להקשות א"כ דאף ר' ליעזר יודי לר"ע דאינו חייב אלא אחת בשגגת שבת וזדון מלאכות א"כ מתני' דכלל גדול כמאן אלא דניחא ליה לאקשויי ממתני' דכריתות גופה דבה נזכר שאלות ר"ע ותשובת ר' ליעזר:

ויתיביניה ר' אליעזר וכו'. קצת קשה בבבלי בכריתות ד' ט"ז מסיק הש"ס דלרב פשיטא ליה לר"ע דשגגת שבת וזדון מלאכות דחייב על כל אחת דימים שבנתים הויין ידיעה לחלק ולרב חסדא פשיטא ליה לר"ע דבשגגת שבת וזדון מלאכות דכגופן דמיין וחייב על כל אחת ואחת א"כ למה לו לר"א להשיב מנדה ה"ל להשיב משבת גופי' וכדקאמר הכא:

בנדה קטנה וכו'. וקשה למה נקט נדה קטנה דהא על כרחך בשטבלה איירי אם כן מאי איריא קטנה אפילו גדולה נמי ואפילו לפי מאי שפירשתי בקונטרס נדה קטנה היינו שומרת יום כנגד יום נמי קשיא הא אפילו נדה גמורה כן לכן נראה לי דהכי גרסינן בנדה שטבלה שבא ימי הפסק טהרה בינתיים וכן הוא בבבלי בכריתות:

הלכה ב

תני רשב"י וכו' לא תעשה מלאכה וכו'. כתב הרב בתיו"ט הא דנמצא בתורה יותר מל"ט פעמים מלאכות משום דאין להכניס במנינם אלא מלאכה שאין כתוב בה לא אזהרה ולא עונש שעל אותן שאין בהם אזהרה ולא עונש עליהם הוא אומר שאמר הכתוב שלא תעשה אותם ע"כ וקשה הא מפורש קאמר רשב"י דלא תעשה מלאכה מנהון ויש ליישב:

עברת בידך וכו'. פי' בגליון לפי שנאמר בפרשת ויקרא בעניין קרבן חטאת ועשו אחת מהנה וה"ל ליכתוב ועשו אחת ותו לא אלא לומר שפעמים עושה הנה שהוא מורה על עשיות הרבה ואינו חייב אלא אחת כגון שעשאם בהעלם אחת ופעמים הוא בהפך שעושה מעשה אחד וחייב עליו חטאות הרבה כגון שעשאו בידיעות בנתיי' והנה לפ"ז וכו' ואיתברת שאתה משבר מעשיו ותחייב לו על כל א' וא' אבל אין הדבר כן ואינו חייב אלא אחת ומפרש ואזל עד לא כו' פי' עד שלא ישבר המעשים בידו ויחלקם בידיעות בנתיים יש כאן אחת וכו' פי' שאין שייך כאן לומר הנה ולחייבו על כל אחת ואחת ע"כ ודבריו תמוהים שמעול' לא עלה על דעת שום אדם שמאחת מהנה ילפינן דאם עשה בשני העלמות דחייב שהרי הדבר מבואר בקרא דאשגגות מחייבו רחמנא וכיון שהיתה לו ידיעה בינתיים כל אחת שגגה בפני עצמה היא ועוד לשון הש"ס משונה לפי פירושו הלכך אין לזוז מפירושי שבקונטרס:

לצורך יצאה לפי שאינו מעשה. בבבלי בסנהדרין דף ס' ע"ב מייתי להך ברייתא דחזקי' ופירש"י בד"ה לפי שיצאה זביחה וכו' אלא עבודה הדומה לזביחה שהיא עבודת פנים ומהשתא לא נפקא לן דליחייב אהשתחוויי' שלא כדרכ' דלאו עבודה הי' בפנים מנין

לרבות השתחוי' ע"כ ותימא למה לא תחשב גם השתחוי' לעבוד' פני' דמצוה להשתחות בבוא בית ה' כמפורש בקרא בהרבה מקומות ואע"פ שאינה עבודה ממש עכ"פ עובדין בה השם ואי משום דלא מיחייב הזר עליה מיתה הרי זביחה נמי אין הזר חייב עליה מיתה אדרבה כשרה בזר לכן נ"ל דאף בבבלי הכוונ' כמפורש כאן דס"ד דהשתחוא' אינה בכלל זביחה לפי שאין בה מעשה:

ר"י בר בון. כתב הרמב"ם בפ"ה מה' איסורי מזבח הלכה ד' המעלה כזית מאחת מאלו בחמץ או בדבש בין למזבח בין לכבש לוקה וכתב בכ"מ ופסק רבינו כר"א ויש לתמוה למה פסק כר"א במקום ר"י וכתב הר"י קורקוס ז"ל דטעמא משום דסוגיא דפרק התערובות כוותיה ול"נ שרבינו סמוך אסוגיין וכר"י ב"ר בון שר"י אמר דאותם מיעוטא הוא נמצא שפסק כר"י ואפילו לאוקמתא קמייתא מדלא השיב לו ר"י דאיצטריך אותם ש"מ דהודי ליה לר"א:

באנשים הכתוב מדבר וכו'. בכריתות דף ג' ע"א כתב רש"י בד"ה דאמר רבי אבהו וכו' ואי קשיא גבי עריות היכן מצינו. אזהרה לאשה כמו לזכר דאשכחן בכולהו לאו פריק הכי שאני התם דכיון דאיהי נמי מיתהניי' משכיבה קרינא בה הנפשות העושות אבל משכב זכר דלא מיתהני בעי אזהרה ע"כ וקשה הא מסיק כאן דלכ"ע כריתות לנשים בעריות ילפינן מלא תקרבו ולא מהנפשות העושות ולא מסברא:

ולאו מתניתא היא וכו'. וקשה הא תנן בפ"ד דמעילה קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה ולחייב עליהן משום פגול ונותר וטמא קדשי בדק הבית מצטרפין זה עם זה אחד קדשי מזבח וא' קדשי ב"ה מצטרפין זה עם זה ואיך תני הכא מה שאין כן בקדשי בדק הבית וי"ל:

הזרע והזמיר בכלל היו וכו'. ר"א דריש לה ביוצא מן הכלל וכדפירשתי בקונטר' והרב מהרש"א הגיה בדברי תוס' דמ"ק ד' ג' ע"א בד"ה אין דנין אותו וכו' והכי איכא הגירסא בירושלמי דכלאים בפרק ח' חד אמר לוקה ס"ל כרבי עילאי דאינו נדון בכלל ופרט כיון דפרט בל"ת הפרט בטל והכלל במקומו עומד ולפיכך אמר כל החורש בשביעית לוקה וכו' ע"כ וקשה דליתא כן בירושלמי דלפ"ד תוספות לאו דוקא חרישה אלא אפילו כל עבודת הארץ מחייב מ"ד דלוקה על החרישה ובירושלמי אמרינן דוקא עבודה מיוחדת לארץ ולאילן ועוד דהא מפורש אמרינן כאן דמ"ד לוקה ביוצא מן הכלל קדריש לכן ליתא להגהתו והגירסא ישנה עיקר וכצ"ל והכי איכא הגירסא בפירוש רבי' חננאל:

ושני דברים וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף ע' ע"א בד"ה ועל כולן וכו' ועוד דגבי כלל ופרט דוקא הוא דאמרינן בפ"ק דמ"ק דלא דיינין כשאין הכלל בלשון הפרט אבל לגבי דבר

שיצא מן הכלל לא מצינו בשום מקום ע"כ וקשה דכאן מבואר כפי' רש"י דאף בדבר שיצא מן הכלל אמרינן הכי דהא מסיק ר"י שנייא היא שכלל בעשה ופרט בל"ת הרי דאף ללמד אין מלמדין וכן משמע בכולא סוגיין כל דבר שאינו בכלל ופרט לא אמרינן שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו:

לפום כן צריך מימר וכו'. בבבלי בסנהדרין דף ל"ד ובזבחים דף קז ע"ב גרסינן זרק והעלה לדברי ר"י חייב שתים לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת אביי אמר אפי' לר"ע חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה ע"כ וקשה נימא דהעלאה בכלל ושם תעשה היתה ולכך יצאה לחייב על כל אחת ואחת כדאמרי' הכא וכן אמרינן בהבערה וי"ל דסובר אביי כיון דהכלל ופרט בעשה ואנו רוצים למילף שיהא חייב על כל אחת שהוא ללמד על ל"ת לא דרשי' ליה בדבר שהוא בכלל:

כמה חורש ויהא חייב. וקשה הא תנן מתניתין לקמן בר"פ הבונה החורש כל שהוא וי"ל דמיבעיא ליה כמה כל שהוא ומצינו כיוצא בזה בש"ס והיינו משום דקשיא להו כל שהוא למאי חזי ומפרש כמה כל שהוא ולא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שמביא שיעור בחורש אלא כתבו סתמא כל שהוא וי"ל לפי דקאמר בבבלי כל שהוא למאי חזי ומשני משמע דכל שהוא ממש קאמר:

חיטין ע"י שהן חביבות וכו'. הרמב"ם השמיט דין זה ולא הוציא חיטים משאר זרעוני גינה ואפשר דטעמו דסובר דדוקא חיטים מדיות הוא דקאמר שהן חביבות וחייב על שתים וכיון דבמדי דרכן לזרוע שני חיטין ה"ל כמוציא לזריעה דחייב אפי' בכל שהוא ודוחק:

דר"ש היא וכו'. בבבלי בפסחים דף מ"ז ע"ב גרסינן ואי אמרי' הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכיסוי דם צפור אמר רב פפא בר שמואל באבנים מקורזלות ראויות לכתשן וכתישה ביו"ט מי שרי ראויות לכתשן כלאחר יד וכתבו תוס' בד"ה וכתישה ביו"ט מי שרי הקשה ריב"א מאי פריך הא ודאי שרי כמו חרישה דשרי משום הואיל ה"נ כתישה ועוד תימא היכי פריך הכא דליתי עשה דכיסוי וידחה ל"ת דיו"ט הא אין יו"ט נדחה מפני עשה דהא תנן בכיצד צולין אין שריפת קדשים דוחה י"ט ובפרק במה מדליקין יליף מקראי או משום כדמסיק רב אשי משום דיו"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ומפרש רשב"ם הואיל וחזי לדם ציפור לא משום דדחיה קאמר אלא משום דאז לא צריך לחרישה אלא לעפרה ופטור עליה משום דהוי מלאכה שא"צ לגופה והשתא פריך שפיר וכתישה מי שרי דכתישה הוי כטחינה וצריכה לגופה הוא שמתכוין לכסות ולא משתרי לצורך כיסוי דאין עשה דוחה ל"ת ועשה והתוס' תמהו עליו ופי' בענין

אחר והוא דחוק ע"ש ולפום ריהטא היה נראה שתירוץ הש"ס כלאחר יד הוא תירוצו של רבי יוסה ותי' של הרשב"ם הוא כדברי רבי שמי אך לא דמיין דרבי שמי אקושית מתוך הוא דמשני והלכך בחורש ממש מחייב דמעולם לא הותר חרישה ביו"ט אבל אי אמרינן הואיל ודאי קשיא א"כ מעולם לא נחייב אחרישה ביו"ט וכקושית תוספות שם. גם מ"ש התוספות דאין יו"ט נדחה מפני העשה כדאשכחן בשריפת קדשים הוא תימא חדא דשריפת קדשים יכול לקיים אחר יו"ט והכא איירי שאי אפשר לו לקיים מצות כיסוי אחר יו"ט וכמ"ש תוס' שם בד"ה אחרישה וכו' וע"ק גבי כיסוי הוא ג"כ היתר מלאכת אוכל נפש שישחוט לכתחלה על סמך החפירה ואם לא נתיר לו לחפור אתי לאימנועי משמחת יו"ט משא"כ בשריפת קדשים ואף תוספות בביצה דף ח' ע"ב בד"ה סוף סוף וכו' נמי סוברים דלמאן דיליף אין שריפת קדשים דוחה יו"ט מקרא אין לדמות מצות עשה דכיסוי לשריפת קדשים ע"ש וע"ק הרי קושית תוספות היא בעצמה קושית הש"ס בביצה דף ח' ע"ב וגם תירוצו של הרשב"ם הוא מוזכר בש"ס שם ויש לתמוה שלא הזכירו מזה דבר. ונ"ל דה"פ ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב דהא אם היה במקום חרישה דם ציפור היה ראוי לכיסוי דאע"ג דאין עשה דוחה ל"ת ועשה מ"מ מלקות אין לחייבו עליו ומשני בחורש באבנים מקורזלות שאינן ראויות לכיסוי כמו שהן ופריך ראויות לכתשן ולכסות בהן ומשני כתישה ביו"ט מי שרי בכה"ג דע"כ צריכין לומר שכותשן קודם חרישה דאל"כ חייב על החרישה דהא דבעידנא דמיעקר ללאו לא מקיים העשה ובכה"ג ודאי לוקין אלא ודאי שכותשן בעודן בקרקע א"כ חייב על הכתישה משום דבעידנא דמיעקר ללאו לא מקיים לעשה ויש לי להאריך בכלל זה ואין כאן מקומו:

דג שסחטו וכו'. כתבו תוס' בדף קמ"ה בד"ה ור"י אמר אחד כבשים וכו' ובדג לצירו נמי הוה מחייב רבי יוחנן חטאת לתוך הקערה וכו' והדבר מבואר מסוגיין דהכי ס"ל לר"י ועיין ברי"ף שם:

אם להוציא ציר חייב ואפי' תימר דר"ש הוא דמר וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף ע"ג ע"ב בד"ה וצריך לעצים וכו' נראה דאפי' לר' יהודה דמחייב אמלאכה שא"צ לגופה בעינן צריך לעצים וכו' וכדאר"י לקמן אחד כבשים ואחד שלקות שסחטן לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ואמאי שרי לגופן להוי כמלאכה שא"צ לגופה אלא טעמא לפי שאין דרך דישה בכך עכ"ל וקשה מנ"ל דרבי יוחנן כרבי יהודה אמר לשמעתתיה ואדרבה כאן מפורש דלא אמרה אלא אליבא דרבי שמעון ולא אליבא דר"י דלדידיה אפי' לגופן חייב וכמו שפירשתי בקונט' גם מהא דאמר לקמן בסמוך נטע וזמר בשבת חייב ב' ולא פי'

דזמר לעצים ש"מ דהך שמעתתא אליבא דר' יהודה והלכך אפי' לא זמר לעצים חייב משום קוצר לר' יהודה דאמר מלאכה שא"צ לגופה חייבין עליה וצ"ע:

המזרד. פירש"י במ"ק דף ג' ע"א מזרדין מחתך ענפים יבשים ולחים לפי שיש באילן ענפים הרבה ע"כ וקשה הא קיצוץ ענפים יבשים היינו מקרסם וכן פי' רש"י בעצמו לקמן בפ' הבונה:

כל דבר שאתה מבדילו מחיותו חייב משום קוצר. ונ"ל הא דגרסי' בבבלי פ' ח' שרצים דף ק"ז ע"ב אמר שמואל השולה דג מן הים כיון שיבש בו כסלע חייב וכו' אמר שמואל הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב תרווייהו חד טעמא אית להו שחייבין משום קוצר ורש"י פי' בדג שחייב משום נטילת נשמה והה"מ כתב בשם הרמב"ן בתרווייהו משום נטילת נשמה ודחק מאד בפי' הגמרא ול"נ כמ"ש ואי קשיא א"כ ל"ל יבש כסלע אפילו בלאו הכי יהא חייב י"ל דאם החזירו כל זמן שלא יבש בו כסלע פטור ועיין בתוס' בבכורות דף כ"ה ע"א בד"ה ואמר ריש לקיש וכו' וצ"ע:

סיקורא. י"מ קליפה של עץ שצובעין בו כדמכתת במוריגייא הם מוריגים של בקר כד משקע באנטרין שם כלי שנותנין בו הבנאים הצבע ושאר דברים ע"כ:

נפל טיט על בגדיו ה"ז ממרחו בידו אחת ובלבד שלא יכסכסו. בבבלי פ' תולין איתא אמר רב כהנא טיט שעל בגדיו מכסכסו מבפנים אבל לא מבחוץ ע"כ משמע דפליגי וי"ל דלא פליגי דבבבלי איירי בלח ורב הונא איירי ביבש וכמ"ש הטור בשם הר"פ שהביא תוספתא בד"א בלח אבל ביבש אסור משום טוחן מיהו לשון ממרחו דחוק קצת דמשמע לח:

נפלו מים על בגדיו וכו'. חד אמר מנער' אסור וכו'. כתב בש"ע א"ח סי' ש"ב ס"א בהג"ה וכ"ש שאסור לנער בגד שנשר במים או שירדו עליו גשמים ודוקא בבגד חדש שמקפיד עליו ע"כ וכתב במג"א ובספר הזכרונות אסר בכל הבגדים ע"כ והדין עם הספר זכרונות כיון דפליגו הכא אמוראי וחד אמר מנערה אסור ולא מפליג בין חדש לישן משמע דבכולן אסור ואילו ראה הכל בו דברי הירושלמי אלו לא היה כותב להתיר בישנים לנער:

אבל יש שם פסיפס רוקק ושף. מכאן ראיה לדעת האומרים דבקרקע מרוצף מותר לכבד בשבת ולא חיישי' דלמא אתי לאשוויי גומות דהא רוקק ושף דמיא ממש לכיבוד ועדיף מיניה ועיין בש"ע סי' של"ז:

תיפתר שהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה. שמעינן מהכא דלחזקיה אפילו לברור ולהניח בו ביום חייב חטאת וניחא בזה הא דכתב הרמב"ם פ"ח מהל' שבת היו לפניו שני מיני אוכלין מעורבין בורר אחד מאחר ומניח לאכול מיד ואם בירר והניח לאחר

זמן אפילו לבו ביום כגון שבירר בשחרית לאכול בין הערביים חייב כתב הכסף משנה בשם הרמ"ך לדבריו איכא חילוק בין שבת ליו"ט דביו"ט מותר אפי' פסולת מתוך אוכל ובקנון ותמחוי כב"ה וצ"ע מי דחקו להתמיר כל כך בשב' יתר מיו"ט וכו' ע"כ ונרא' שסמך אדברי הירוש' הזה בפרט לפי מאי דמסיק כרב אימי שהחמיר טפי מחזקיה:

דר"ג היא. ולא רצה לאוקמי הברייתא כב"ש דב"ש במקום ב"ה אינו משנה אך קשה לפ"ז מאי אף דקאמר ר"ג דמשמע דמודה לקדמית' כדאמרי' לעיל בפ' במה מדליקין דף יו"ד ע"א לית בר נש אמר אף או אפי' אא"כ מודה לקדמיתא וי"ל כיון דלר"ג לא איפלגו ב"ש וב"ה בדבר זה יש להחמיר לאסור ברירה ביו"ט כב"ש וקאמר ר"ג דאף מדיח ושולה ועל דברי ב"ש קאמר אף:

אין תימר וכו'. וקשה אמ"ש רש"י בפ' תולין דף קלח ע"א בד"ה דנוטל וכו' ולרב ה"ה נמי דאי אתרו ביה משום מרקד הויא התראה א"כ הדרא קושיא לדוכתא מ"ט משמר מותר ביו"ט אלא ודאי מ"ד משום בורר לא ס"ל משום מרקד וצ"ע והרמב"ם כתב בפ"ח מה"ש וכן הבורר שמרים מתוך המשקין ה"ז תולד' בורר או תולדת מרקד וחייב שהזורה והבורר והמרקד דומין ענייהן זה לזה וכתב הה"מ וכן הבורר וכו' בפ' תולין אמר רב כהנא המשמר חייב חטאת ואמרינן משום מאי מתרינן ביה אמר רבה משום בורר ר"ז אמר משום מרקד ע"כ ולא ידעתי למה פסק כשניהן דודאי פליגי אהדדי דהא מסיק בש"ס דכל אחד אמר טעמא למילתיה וצ"ל שרבינו סובר כפירש"י ופוסק כרבה א"כ קשה גם עליו קושיתי הנ"ל. ועוד תימא שהרי"ף והרא"ש הביאו פלוגתא דרבה ור"ז משום מאי מתרינן במשמר וכיון דלא נפקא לן מידי אלא לענין חטאת היה להן להשמיטו וכן יש לדקדק בהרבה דיני שבת:

ההן דשתק וכו' פלפלין חייב משום טוחן. ופלפלין לאו דוקא דה"ה כל מיני תבלין ומכאן כתב הרמב"ם פ"ח וכל השותק תבלין וסממנין במכתשת ה"ז טוחן וחייב וכתב הה"מ וכל השותק וכו' זה מבואר בהרבה מקומות משום שתיקת סממנין ובודאי שהיא משום טוחן. ובלי ספק שהרמב"ם למדו מסוגיין:

והמעשן כולהון משום מבשל. וקשה הכא פשוט להש"ס דמעשן בשבת חייב משום מבשל ובירוש' פרק הנודר מן המבושל גרסינן רבנן דקיסרין שאלין מעושן מהו שיהא בו משום בישולי עכו"ם מהו שיהא בו משום תבשילי שבת מהו שיהא בו משום בשר בחלב. ואף הרמב"ם פסק בפ"ט מה' איסורי מאכלות דמעושן בב"ח הוה ספק וכתב הה"מ דיצא לו מדברי הירוש' דנדרים וכיון דאיפשיטא לעניין בישולי שבת דהוה בישול א"כ ה"ה לענין בב"ח:

כל אילין שיעוריי' וכו'. כתב הרמב"ם פ"ח מה"ש המעמד אוכלין אם לאכילה שיעורו כגרוגרת וכו' כתב הה"מ זה נלמד מדין המנכש והקוצר ע"כ והדבר פשוט שהרמב"ם מהכא שמעית ליה דכל שיעורי אוכלין בגרוגרת ואין צורך להקיש למנכש וקוצר:

והמורטה והקוטמה. פירושי שבקונטרס הוא פירש"י בשבת דף ע"ד ובבכורות פ"ג אבל לפי סוגיין דקאמר חייב משום מכה בפטיש נ"ל דהמורט והקוטם כוונתו לתקן הקנה לכתוב בו והקוטם פי' שקוטם הצד שבנוצה התחוב בגוף העוף כמו שמתקן הקולמס ולכך חייב משום מכה בפטיש שבקטימת העוקץ ההוא נגמרה הקולמס:

מה צביעה היתה במשכן. וקשה הא היתה צביעת תכלת וי"ל דסובר דלא צבעי תכלת אלא שהיה להם תכלת ממצרים דבמדבר לא היה להם חלזון שהוא נמצא בא"י בגבול זבולן ודם מת אינו טוב לצבע ומסתמא לא נטלו למלאכת המשכן כי אם מן צבע הטוב והיפה והא ודאי אין סברא שהביאו מא"י חלזון חי דודאי אינו חי כל כך חוץ למים:

שהיו משרבטין בבהמה. בב"מ ספ"ד גרסינן מאי שרביטין הכא תרגמו מיא דחיזרא זעירא אמר רב כהנא מזקפתא ופירש"י מיא דחיזרא משקין אותה מי סובין והן נופחין מעיה ושערה נזקף מזקפתא קרצוף ע"כ וכאן משמע דלא כשני הפירושים ונראה דהיינו דקאמר הכא תרגמו פי' בבבל פירשו כך אבל בא"י פירשו משרבטין שהיו מכין בשרביט וכדפירשתי בקונטרס:

הדא אמרה העושה חבורה וכו'. מכאן נראה ראיה מבוררת לפירש"י בפרק ח' שרצים שפי' כיון דיש להן עור נצבע העור בדם הנצרר בו וחייב משום צובע ודלא כפי' תוספות דחייב משום נטילת נשמה כשנצרר הדם דלא משמע כן אלא כשנצרר הדם חייב משום צובע וכשיצא הדם חייב משום נטילת נשמה כדמסיק בסמוך וגם על הרמב"ם קשה שכתב שהוא משום מפרק וא' מן החכמים השיב לי דמגמ' דשבת דף ק"ו מוכח דלא כירושלמי דאמרי' התם כל המקלקלים פטורים חוץ מחובל ומבעיר וכו' מ"ט מדאיצטריך קרא למשרי מילה הא חובל בעלמא חייב ומילה צריך לדם היוצא כדאמרי' האי אומנא דלא מייץ סכנה וא"כ נוכל למילף ממילה דחובל ויצא דם דחייב אף במקלקל אמנם נצרר הדם ולא יצא דחייב משום צובע ליכא למילף ממילה דחייב ואמאי אר"א סתם חוץ מחובל ה"ל לחלק בין חובל ויצא דם ובין נצרר הדם ולא יצא אעכ"ל דטעם אחד לשניהם כמ"ש תוס' או כמ"ש הרמב"ם ע"כ ואינו מחוור דהא ברייתא היא דתנינן בה כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ולא ר"א אמר להך מילתא כמ"ש החכם הנזכר ואין להקשות כן שיפרש ויחלק באיזה חובל ותדע דהא ר' יוחנן אמר לר' אבהו ואת"ל משנה חובל בצריך לכלבו וכו' א"כ בודאי צריכין לומר דאיירי בחובל ויצא ממנה

דם תקשי ליה נמי דה"ל לחלק א"ו כמ"ש. ותו דגם בירושלמי לעיל בפרק במה מדליקין דף י' מביא להך ברייתא דכל המקלקלין וכו' וצ"ל דכיון דנפקא לן דמקלקל בחבורה חייב אין סברא לחלק ומ"ש החכם הנז' ומילה צריך לדם היוצא כדאמרי' וכו' אין ראיה מכאן דמ"מ איכא מילה בלא דם כגון שנבלע בו דמו כדתנן בפ"ב דחולין. ועדיפא מיניה הל"ל דאין צביעה באדם ועיין במג"א ס"ס ש"ך:

המאדים אודם בשפה חייב. מכאן ראיה למ"ש המג"א סימן שכ"ח שאסור להניח בגד אדו' על גבי מכה מפני שהוא צובע:

ואין זו התרה נעשית וכו'. כתב המג"א בא"ח סי' שי"ד סעיף ח' חותלות תמרים וכו' שכל זה כמו ששובר אגוזים וכו' משמע דוקא הני דלאו כלים גמורים דאינם עשוים אלא שיתבשלו התמרים בתוכם אבל כלי גמור פשיטא דאסור וכ"מ בירושלמי דף י' ע"ב ע"כ ואין כאן משמעות אלא שכוונתו להא דמסיים בה ואין זו התרה אלא נעשה כשובר את החבית וכו' משמע דבכלי ממש אסור דבחבית נמי לא התירו אלא בחבית שנשברה כמ"ש המג"א שם בריש הסימן ע"ש אך קשה דלעיל בר"פ במה אשה דף יט ע"א מייתי הש"ס הא דתני ר' אושעיא אפילו אכלים ממש ולענין קריעת התפר ע"ש ויש ליישב:

בקשור מיכן ומיכן. כתב הטור בי"ד סי' ש' וכיצד הן שתי תכיפות כגון שהעביר המחט וכו' ונמצא שני ראשי החוטין יחד וקושר שני ראשי החוטין דבענין אחר אינן מתקיימין אבל אם אינו קושר שני ראשי החוטין או שאינו מעביר המחט אלא פעם אחת אע"פ שקושר שני ראשי החוטין על שפת הבגד אינו חיבור ע"כ וכתב המג"א בא"ח סי' י"א סעיף ט' א"כ כלאים בציצית היכי משכחת ליה דהא הוא פוסק שעושה נקב אחד וכו' ע"ש ול"נ דאין כוונת הטור שקושר שני ראשי חוטין יחד כעין שקושרין הציצית דזהו ודאי חיבור אלא שקושר כל צד של החוט על צדו שלא יזוזו מן הנקב כיון דאינו אלא קשר אחד ונקב אחד לא הוי חיבור והא דמשמע כאן דרב סובר אפי' בלא שום קשירה התוכף חיבור י"ל דר"י ור"י סוברים דבעינן קשירה ממש שני ראשיה יחד אהא קאמר רב דאינו צריך ואם לא נפרש כן קשיין דברי רב לשיטת הטור:

ולית לה משום צידה. כתבו תוספות בפירקין וצ"ע דבירוש' משמע דצד חלזון לא מחייב משום צידה ע"כ ולפמ"ש בקונט' בלשון ראשון לק"מ:

החולב והרודה חלות דבש חייב משום קוצר. בבבלי דף צה איתא חולב חייב משום מפרק ופירש"י בד"ה מפרק כמו מפרק משאוי שפורק אוכל ממקום שנתכסה בו והוי תולדת דש ואית דאמר תולדה דקוצר ולא היא דלאו מחובר הוא אלא פקיד ועקיר וקאי בעטיני הדד כתבואה בקשיה ולשון מפרק נמי לא שייך למימר אלא לשון תולש עד

כאן וגם תוס' והרמב"ם מסכימים לדעת שהחולב תולדת דש היא וקשה דהכא מפורש דתולדה דקוצר היא:

ר"י אמר שניהן חייבין. בבבלי פ' הבונה דף קב ע"ב גרסינן אמר שמואל המצדד את האבן חייב מיתיבי א' נותן את האבן ואחד נותן את הטיט הנותן את הטיט חייב וליטעמיך אימא סיפא רבי יוסי אמר אפילו העלה והניח ע"ג דימוס של אבנים חייב אלא תלתא בנייני נינהו תתא מציעא ועילא תתא בעי צדודי ועפרא מציעא בעי נמי טינא עילאה בהנחה בעלמא וכתבו תוספות וליטעמיך אימא סיפא אפילו העלה וכו' ול"ג רי"א אפי' העלה דאי גרסינן ליה מאי קאמר וליטעמיך הא פליגי רבנן עליה ובתוספתא ל"ג ליה ע"כ וכתב הרשב"א אלא מיהו קשה דבכולהו ספרים גרסינן רבי יוסי וי"ל דלפי שיטתן כולה ר"י היא וכך היה מקובל בידן ומ"מ אי אפשר דבירושלמי תני אחד מביא וכו' רי"א שניהן חייבין וכו'. והרמב"ן פי' וליטעמיך שאתה מתמה על שמואל דמחייב בצדוד בלבד ע"ג עפר תמה על רבי יוסי דמחייב בהנחה בלבד אלא תלתא בניני הוו תתאה בצדודי ועפרא והיינו דשמואל ולכ"ע מציעאה באבנא וטינא והא נמי כ"ע ועילאה בהנחה בעלמא לר"י ובההוא הוא דפליגי רבנן עליה דר"י ע"כ ותימא כיון דקשיא ליה לרשב"א על דעת תוס' מהירושלמי מאי ניחותא איכא בפירוש הרמב"ן שהרי לדעת הירושלמי פליגי רבנן ור"י אף באמצעי ולר"י אפילו באמצעי חייב בלא טיט דא"ל דפלוגתא דר"י ורבנן בעילאי ולרבנן אף בעילאי בעי טיט ור"י סבר בעילאי בהנחה בעלמא סגי דהא מסיק הבנאי שיישר האבן בראש הדימוס חייב לרבנן א"כ מודו רבנן דבעילאי לא בעינן טיט אלא דבהנחה בעלמא סגי ואפשר לומר דכי מודים רבנן דבעילאי בהנחה בעלמא סגי דוקא בבנאי שיודע לאמן את ידיו אבל בשאר כל אדם אפילו בעילאי בעי טיט ובהא פליגי ר"י ורבנן. מיהו בדברי תוספות מבואר בתוספתא פ' י"ב דהכי איתא התם הבונה כל שהו חייב רבי יוסי אומר אחד נותן את האבן ואחד נותן את הטיט הנותן את הטיט ה"ז חייב הנוטל את האבן ונתנו ע"ג דימוס והתקינה לבניין אע"פ שלא נתן עליה את הטיט ה"ז חייב ע"כ ונראה דלא פליגי רבנן עליו ויפה פסק הרמב"ם כוותיה ועיין בהה"מ פ"י:

מפני מחלוקת ר"ע וחכמים. בבבלי פריך מנינא דרישא למעוטי מאי ומניינא דסיפא למעוטי מאי ובירושלמי לא פריך והטעם מבואר דמנינא דרישא למעוטי דר' ישמעאל דלעיל בפירקין דאמר סחיטה מלאכה בפני עצמה ומנינא דסיפא למעוטי הושטה ואפילו לריב"ל איכא למימר למעוטי מעביר ד' אמות ברה"ר ודלא כרבי יהודא כדאמרינן לקמן ר"פ הזורק דלר"י מעביר אבל מלאכה היא:

הדרן עלך פרק כלל גדול

פרק ח

הלכה א

דר"י היא דתני וכו'. וקשה הא סיפא לאו ר"י היא דתנן במתני' מים כדי לשוף בהן את הקילור ור"י סובר אף מים כדי מזיגת הכוס י"ל דרבי יוחנן מוקי למשנתינו בגלילא שנו כדמשני אביי בבבלי אבל בכל מקום שיעורא כדי מזיגת הכוס כר"י:

הדא אמרה אפילו שתיין בכרך אחד יצא. מהכא שמעינן דאם שתאן שלא על הסדר אלא בזה אחר זה יצא וקשה דבש"ע בא"ח סימן תע"ב סעיף ח' כתב צריך לשתות ד' כוסות על הסדר ואם שתאן בזה אחר זה לא יצא והוא מדברי הרא"ש והר"ן שמפרשים הא דאמרי' בפסחים דף קמ"ח שתאן בבת אחת היינו בזה אחר זה וכתב הר"ן דאלת"ה פשיטא דלא יצא ול"נ דיש לפרש כפרש"י שתאן בבת אחת היינו שעירב ארבעתן לתוך כוס אחד וקמ"ל אע"ג דמתחלה היו בתוך ד' כוסות כיון שעירבן לכוס אחד בשעת שתייה לא יצא אבל בזה אחר זה לא פליג הבבלי על הירושלמי דיצא:

ר"י לטעמיה וכו'. כתב הר"א בפירושו למסכת שקלים פ"ג ר"י לטעמיה דד' כוסות דרך חירות תקנו והואיל ויין מזיק לאדם מותר לבשלו דאינו חזק כ"כ וקשיא לי מתניתין דפרק בתרא דתרומות דתנן אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעט משותיו הואיל והוא חזק ביותר משמע דמבושל חזק טפי וכ"פ שם הר"ש ואפשר דאעפ"כ אינו מחמם כמו [צ"ל אינו מבושל] מבושל ולי קשה אפי' הר"ש אס"ד דמחמת חזקתו ממעטו משותיו ימזגנו במים יותר מן החי ותו לא יהיה חזק כל כך א"ו כפי' רמב"ם שאין בני אדם רגילין לשתותו:

אצבעיים על אצבעיים ברום אצבע ומחצה ושליש אצבע. דשיעור מקוה היא מ' סאה ומקומה אמה על אמה ברום ג' אמות וכל אמה ו' טפחים נמצא במקום זה ל"ו חלקים שהם טפח על טפח ברום ג' אמות וכל חלק וחלק מחזיק סאה נשתיירו עוד ד' סאה שהם כ"ד קבין שסאה ששה קבין נמצא שלכל חלק מגיע סאה ושני שלישי קב שהם ט"ז בצים שהקב ד' לוגין והלוג ששה בצים ועתה צא ופרנס לגבהו שהוא י"ח טפחים ברוחב טפח על טפח הרי י"ח חלקים שהם טפח ע"ט ברום טפח כמה לוגין בסאה כ"ד שהם ששה קבין חלקם לי"ח חלקים הרי לוג ושליש לכל אחד שהם שמונה בצים והני ט"ז בצים שהיו יתרים על סאה נחשבם כאלו הם י"ח בצים הרי לכל טפח על טפח ברום טפח ט' בצים כמה אצבעות בטפח על טפת ברום טפח ס"ד שהרי בטע"ט ברום אצבע יש ט"ז חלקים שהם אצבע על אצבע וד' פעמים ט"ז הרי ס"ד וחלק ט' מס"ד הוא ז' חלקים וחלק ט' הרי לביצה מגיע ז' אצבעות וחלק תשיעית מאצבע ואצבעיים על

אצבעיים ברום אצבעיים ומחצה וחומש אצבע הם מחזיקים ביצה ומחצה שאצבעיים על אצבעיים הם שמונה חלקים שהם אצבע על אצבע ועוד חצי אצבע על פני כל השטח של אצבעיים הם שני אצבעות הרי י' אצבעות ועוד חומש אצבע ע"פ שטח אצבעיים הם ד' חומשים ולביצה ומחצה לפי חשבון שמגיע לביצה ז' אצבעים ותשיעית אצבע כשתחשוב עוד המחצה מזה שהם י' אצבעות ושני שלישי אצבע ומה שחסר כאן מד' חומשים והוא שני חלקי ט"ו הוא ממה שהוספתי למעלה שני בצים על הט"ז למלאות החשבון והיינו דאמרי' בבבלי שעור רביעית אצבעיים על אצבעיים ברום אצבע ומחצה וחומש אצבע מיהו ש"ס דילן איירי במדות ציפוריים והני אצבעיים וחצי וחומש הם ט"ז שתותים וחומש שתות באו לירושלים והוסיפו שתות ונכנסו כולן בי"ג שתות וחצי באו לציפורי והוסיפו שתות נכנסו כולן בי"א שתות ורביע שהם אצבעיים חסר ג' חלקים מכ"ד חלקי ביצה השלם ואינו מכוון שהרי אצבע ומחצה ושליש אינן אלא אצבע וכ' חלקים מחלקי כ"ד אלא דלא דק לפי שברוחב לא דק לחומרא לכך לא דק בגובה לקולא וגם ברוחב איירי נמי בציפוריי' אלא דמיירי באצבעיים עגולות ולא מרובעות ואע"ג שמה שהוסיפו בירושלים ובציפורי הוא שליש ועיגול אינו פחות מן ריבוע אלא רביע היינו דלא דק ולחומרא לא דק כדי להשלים החסרון שבגובה:

אתיא דר"נ כר"ש וכו'.כתב הרמב"ם פי"ח מה' שבת הלכה ב' יין כדי רובע רביעית ואם היה יין קרוש בכזית והיינו כר' נתן וקשה כיון דאר"י דר"נ כר"ש ולא קיי"ל כר"ש דהא קאמר ברובע רביעית א"כ ה"ה בקרוש סגי ברובע רביעית דאי איכא לפלוגי א"כ מנא ליה לר"י דר"נ כרבי שמעון ומזה ראיה לפירוש תוס' דר"נ בעי רביעית יין חי:

מהו טהור טהור להכשיר וכו' כתבו תוס' במסכת מנחות ד' ק"ד ע"א בד"ה שיכול לקרוש וכו' וקשה ממעילה דדוקא דם שרצים כבשרו וכן מקשים נמי מפרק כל שעה ול"נ הא דדם נבלה מטמא היינו מדרבנן וכדפירשתי בקונט' וכ"כ הראב"ד רפ"ד מעדיות וכ"כ רש"י בשבת ר"פ המוציא יין וכן כתב הרמב"ם ומעתה לק"מ:

אבל בחלב בהמה טמאה כדי לכחול עין אחת. כן כתב הרמב"ם בפי"ח מה' שבת והרב מגיד משנה לא הראה מקומו איה:

ברם בהן דידן וכו'. קצת קשה למה השמיט הרמב"ם חילוק זה בפרט שמסתבר שהרי אין עושין לרפואה אלא דבש שהדביש ועוד שהרי עיקרו לאכילה והר"ב בפיריש המשניות תירץ דבר זה אבל לפום סוגיין לק"מ ואף דאמרי' בבבלי דבש רפואתו שכיח וכו' היינו דבש שהדביש שקצת בני אדם אוכלין אותו כנ"ל לומר כדי שלא לעשות מחלוקת בין התלמודיים:

הלכה ב

המוציא אזוב וכו'. כ"כ הרמב"ם בפרק י"ח מה' שבת והרב בעל מגיד משנה העלים מוצאו:

הלכה ג

אם בכלי צריך יותר. כתב הרמב"ם בפי"ח מה"ש הלכה ט' אבל אם הוציא הדיו בפ"ע או בקסת צריך שיהיה בו יותר על שתי אותיות כדי שיעלה ממנו על הקולמוס כדי לכתוב ב' אותיות וכתב הה"מ שיש לרש"י ז"ל דרך אחרת בזה ולא הביא סייעתא להרמב"ם מדברי הירושלמי אלו שממנו לקוחים דבריו בזה:

הלכה ד

עפר ואפר וכו'. כ"כ הרמב"ם פרק י"ח מה"ש הלכה י"א וההה"מ הסתיר דרכו:

הלכה ו

ואין מקנחין בה וכו'. כתב הרב"י בי"ד סי' ו' אבל שאר קנים אין שוחטין בהם לפי שכשדוחקין אותם קוסמים ניתזים מהם ואיכא למיחש דלמא ינקבו הסימנים כך פרש"י וכתב בעל העיטור דלפי' זה אפי' בדיעבד נמי פסולה אבל בירוש' אמרו הטעם מפני שהרוח רעה שורה עליה וכתב בעל העיטור דלפ"ז בדיעבד שחיטתו כשרה ע"כ ול"נ דאף הירוש' סובר בשחיטה הטעם מפני הקיסמין הניתזין ממנו כשדוחקין אותו וטעם מפני רוח רעה השורה עליה לא קאמר אלא על הקינוח שאינו נעשה בדוחק וכמ"ש בקונטרס ויש ראיה לזה מדקאמר ואין מחתכין בה את הבשר ע"ג השלחן והל"ל סתמא אין חותכין בה בשר אלא ודאי ר"ל דדוקא ע"ג השלחן שהוא דבר קשה איכא למיחש שהקסמין ניתזים ממנו אבל כשחותכין הבשר לבדו אין הקסמין ניתזין ממנו ושרי דלא דמיא לשחיטה ומילה שחותך העור ואיכא למיחש טפי לקיסמין שצריך דחיקה ולא חיישינן לרוח רעה השורה עליה אלא לענין הקינוח ומשום כשפים. ואף דאמרי' בברכות כשחותכין בשר אין חותכין אלא ע"ג השלחן כאן הל"ל סתמא ובזה שני התלמודיים שווין לדינא:
הדרן עלך פרק המוציא יין

פרק ט

הלכה א

כתיב תועבה בנדה וכו'. כתבו תוס' בפירקין דף פב ע"ב בד"ה אמר רבה במשא כ"ע לא פליגי דמטמא דהא איתקש לנידה קשה לר"ת מאי טעמא דרבנן אי אית להו הא

דאמר בסוף שמעתין טומאה דע"א דרבנן לקולא מקשינן א"כ אמאי מטמא במשא נימא דהיקישא דנדה דאינה לאיברים והיקישא דשרץ דלא מטמא במשא ואי סבר רבה דלחומרא מקשי' אימא אהני היקישא דנדה לטמויי באבן מסמא ודשרץ לטמויי בכעדשה ולרבי עקיבא נמי אי לחומרא מקיש אמאי איצטריך למימר דהיקישא דשרץ למשמשיה לימא לטמויי בכעדשה ואי לקולא מקיש לא תטמא אפי' במשא והיקישא דנדה דאינה לאיברים והקישא דשרץ דלא מטמא במשא וכן לר' אלעזר אליבא דר' עקיבא ונראה לר"ת דגרסי' לעיל בספרים אמר רבה תזרם דאמר קרא נכרינהו מנך כזר וכו' ל"ל תו למימר תזרם כמו דוה אלא לומר שמאוד יש להרחיק ואתא למימר אע"ג דשאר קראי נדרשות לקולא משום דטומאת עכו"ם מדרבנן מנדה ילפינן לחומרא מש"ה קאמר רבה לכ"ע מטמא במשא דאית להו דרשא דתזרם ולרבנן נמי הוית מטמא באבן מסמא כנדה אי לאו דממעטין משרץ ע"כ וק' א"כ דאף לרבה צ"ל דטומאת עכו"ם דרבנן ולקולא דרשי' א"כ למה פריך הש"ס לקמן בסוף הסוגיא ורבנן למאי הלכתא איתקש לשרץ דלא מטמא במשא וכו' משמע דל"ק ליה אלא לרבנן ואליבא דר"א ה"ל לאקשויי לרבה אליבא דרבנן ולר"א לרבנן ור"ע דהא לא ידע המקשה דטומאת עכו"ם דרבנן ולקולא מקשינן ול"נ לפום סוגיין לק"מ דאי הוה כתיב תעב תתעבנו לחוד הוה מקשינן עכו"ם לנדה ולשרץ לחומרא דהא בתרווייהו תועבה כתיב ולתרווייהו מקשינן והשתא דכתיב שקץ תשקצנו ללמדך דבתעב תתעבנו לא מקשינן לשרץ ולמאי הלכתא כתיב שרץ אלא לקולא ולמעט מאבן מסמא אבל לנדה מקשינן לטמא במשא דלחומרא מקשינן ולרבי עקיבא מקשינן לתרווייהו לחומרא לנדה דמטמא באבן מסמא ולשרץ דמטמא בכעדשה מתעב תתעבנו ושרץ איצטריך למשמשיה ואי לאו תזרם הוה מודה ר"ע דמוקמינן היקישא דשרץ למעוטי ולא למשמשיה ורבנן לית להו דרשה דתזרם ולר"א אליבא דר"ע אמרינן כמו לרבנן אליבא דרבה ול"ג בדברי ר"א למאי הלכתא איתקש לשרץ למשמשיה וכמ"ש תוס' והדברים ברורים:

מה השרץ מטמא בהיסט וכו'. ותימא הא כל שאינו מטמא במשא אינו מטמא בהיסט ושרץ כיון דאינו מטמא במשא אינו מטמא בהיסט והכי הל"ל מה שרץ מטמא במגע:

איתמתניתא אמרה עכו"ם כנדה ומשמשיה כנדה. כתב הרז"ה בספר המאור בפירקין והא דבעי רב חמא בר גוריא ע"ז ישנה לאיברים או אינם לאיברים איכא דקשיא ליה אמאי לא פשיט לה ממתני' דקתני אבניו עציו ועפריו מטמאין כשרץ והא בבית שהוא עצמו ע"ז קאמר ולא במשמשין מדקתני ר' עקיבא אומר כנדה ובמשמשין ליכא מ"ד שיש בהן טומאת משא ונ"ל דעד כאן לא בעי רב חמא בר גוריא אלא בעבודה זרה שהיא

כתבנית בריה שיש לה איברים אבל בבית מודה ע"כ וקשה הא מפורש אמרינן כאן דאיכא מ"ד דמשמשין מטמאין כנדה ומייתי סייעתא מהך מתניתין ודלמא רב חמא בר גוריא כהך מתניתא ס"ל ואיך קאמר הרב דליכא מ"ד דבמשמשין יש בהן טומאת משא ואפשר דה"ק בבבלי ליכא מ"ד דבמשמשין איכא טומאת משא ודוחק:

הלכה ב

ניתני תשעה. כתבו תוס' בפרקין בדף פ"ה ע"א בד"ה וקים להו וכו' וא"ת יזרעו ט' מינין בערוגה ד' בד' קרנות וד' באמצע כל רוח ואחד באמצע דכל אחד רחוק מחבירו ג' טפחים וי"ל דבכולי האי הוי עירבוב ועוד דאז לא היה יכול לזרוע אלא גרעין אחד מכל מין ומין אבל בחמשה זרעונין יכול לזרוע מד' מינין הרבה לכל רוח ע"כ וזו היא קושית הש"ס בעצמה ולא ניחא להו בתירוץ הש"ס דבבבלי מוקי לה רב בערוגה שבחורבה איירי מתני' מיהו לפי"ז היינו תירוצם של תוס' דהא אי לאו דמוקי לה רב בממלא את כל הקרנות ה"מ לאוקמי בערוגה בין הערוגות וכדמסיק הש"ס בבבלי:

בערוגה שבערוגות שנינו. כתב הרז"ה בספר המאור בפרקין ונ"ל פי' דבר זה כי מתוך שהיה ערוגה בין ערוגות והוא חופר תדיר מכאן ומכאן הגבולים מתמוטטין והוא צריך למשוך להם עפר תדיר ומזיז עפר מן הזרעים שעל הגבול ומתקן את הגבול ולפיכך החמירו בה שלא לזרוע בכל רוח אלא זרע אחד מפני שהוא צריך לגבול כדי שלא יבא למשוך העפר הזורע לזרע ולא יינק זה מזה לפי שלחלוחית הזרעים מעורבת עם העפר וה"ל כיונק מן הזרעים ע"כ ותימא הא תנן בפ"ב דכלאים היתה שדהו זרועה חטים וכו' אם צמחה לא יאמר אזרע ואח"כ אופך אלא הופך ואח"כ זורע שמעינן דאחר הפיכה מותר אע"ג שעדיין לחלוחית הזרע בעפר וכן תנן התם בר"פ כל סאה שיש בו רובע ממין אחר ימעט עכ"פ במיעוט סגי אע"ג שיש עדיין לחלוחית בעפר:

הלכה ג

מסיני למדו וכו'. בקונטרס הגהתי לפרש הסוגייא כפשטא אך לקיים הגירסא שלפנינו נ"ל דה"פ אם מסיני למדו קשה שהרי ירד משה בשלישי בשבת דהיינו סמוך לערב וכל מי שפירש בג' דהיינו קודם בין השמשות של ליל ד' יש כאן חמש עונות שלימות ובעונ' הששית דהיינו ביום הששי טבלו וקשה שהרי פולטת אף ביום ד' טמאה שהרי בליל ו' יכולין היו ליטהר כל מי שיפרש בד' דהיינו ששימש בין השמשות של ליל ד' נמצא שליל ד' הוא בכלל הטומאה ולא נשתיירו אלא ד' עונות שלימות לפרישה דהיינו יום ד' וליל ה' ויום ה' וליל ו' וביום ו' טבלו הרי שאף ביום הג' הן טהורין אר"י פי' הוא מותיב והוא מפרק זו בסיני כלומר בסיני שאני דקפיד קרא אעונות אבל לדורות בימים תליא

דשלשה ימים בעינן או בד' או בשש לפעמים ד' עונות אם שימשה סמוך לערב ליל ד' טובלת בליל ו' וטהורה שהרי יום ד' הוא ולפעמים ששה כגון אם שימשה תחלת ליל ג' ואף היא אינה טהורה עד תחלת ליל ו' דאימים קפיד קרא ולא אעונות לעולם הן חמש אף בסיני לא היו אלא חמש עונות דלא פירשו אלא בליל ד' וביום ו' טבלו אך עדיין הדבר דחוק ויותר היה נראה לומר דאפלוגתא דראב"ע ור"י ור"ע קאי ואין להאריך:

מה ביניהון. נראה דלא היתה גירסתו במתני' דמקואות בדברי ר"ע אם יצאת מקצת עונה וכו' דא"כ איך לא ידע שחילוק גדול יש ביניהן דלר"ע לעולם חמש עונות שלמות בעינן וכדמסיק:

וקדשתם וכו'. וקשה דלמא דוקא השמלות הוצרכו לכבס בין היום למחר שהרי ביום ג' לא היו יכולים לכבס דשבת היה משא"כ בני אדם כבר היו יכולין ליטהר בליל שבת וי"ל דא"כ היום ומחר ל"ל פשיטא שיכבסו השמלות בין היום למחר אלא ודאי ללמד גם על בני אדם שיטבלו למחר קודם שבת:

עד ג' ימים. והרז"ה כתב בפרקין ובירושלמי אר"ח בר אבא אר"י זו דברי ר"י אבל חכמים אומרים שלש עונות שלמות בעינן פי' מאן חכמים ראב"ע דסבירא ליה כרבנן דאמרי בחמשה עביד פרישה וס"ל כרב אדא בר אהבה דאמר משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד נמצאו ג' עונות אחת ביום ה' ושתים ביום ו' שהן עונת היום ועונת הלילה ואית להו נמי דר"י לא מראש בסתר דברתי שלא יהו הללו הולכין לקבל תורה והללו הולכין לטבול וכפרש"י אבל חכמים אומרים שש עונות שלמות בעינן ולא כן נמצא בספרים המדוקדקים הבאים מספרד אלא ג' עונות שלמות בעינן ע"כ וגירסא שלפנינו היא כגירסת רש"י וגירסת הרמב"ם כגי' הרז"ה:

כשנים שבין שמים לארץ וכו'. נראה דכוונת ר"א ור"י דקאמרי דקרא לשנים אלו בא לרמז היינו לתרוצי רומיא דקרא דכתיב עד שמים חסדך וכתיב על שמים חסדך וקאר"א דודאי החסד הוא בשניהם אלא דתרי מיני חסד הם דאם העוונות עד שמים החסד הוא שמלבין כשלג ואם הוא יותר מיכן דהיינו מעל שמים החסד הוא שמלבין כצמר אבל לא כשלג ור"י בא לתרץ הא דכתיב אם תשוב ישראל אלי תשוב וכתיב שובה ישראל עד ה' וגו' ודרשי' מיניה דמגעת עד כסא כבוד ולא למעלה דידוע דאבות הן הן המרכבה שבכסא כבוד והיינו דקאמר אם החטאים כשני אבות ולא יותר זוכה שתעלה התשובה בכסא כבוד עצמו במקום שהאבות הן לאחר מיתתן ואז מלבנו כשלג ויש רמז לזה במקרא דכתיב בדניאל חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב לבושיה בתלג חור ושער ראשיה כעמר נקא וע"ש בפרש"י והבן ואם העוונות יותר מכאן אין התשובה

אלא עד כסא כבוד והיינו כצמר ובהכי ניחא נמי דלא פליג ר"י אמ"ד לעיל בפרק קמא דברכות דשני אבות נמי הן ת"ק כמ"ש הי"מ דר"א ור"י לא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא:

הלכה ד

תני שוות וכו' במסכת מ"ש ויומא ותענית הגירסא והתני שוות וכו' והרא"ש בפ' יה"כ גורס ביה"כ לא לאיסור ולא לעונש ולפי גי' זו ה"פ דפריך על הא דתני בברייתא ביה"כ בין סוכה של תענוג וכו' אסור והכא תניא ביה"כ לא לאיסור ולא לעונש והר"א בפי' למסכת מ"ש פ"ב כתב ומשני ביה"כ שוות וכו' הא דתני שוות סיכה לשתיה לאיסור לאו אתענית קאי כס"ד דמקשה אלא בי"ה נשנית ע"כ ואין נראה חדא דגירסת הרא"ש קשיא לפ"ז ועוד ל"ל למתרץ למיהדר ולומר בי"ה לאיסור אבל לא לעונש:

מניין שהוא מחוור בעשה אר"א וכו'. מה שפירשתי בקונט' כן נראה מדברי הרמב"ן והרא"ם ויש לגמגם בה לכן נ"ל דה"פ דמולא נתתי ממנו למת שמעינן דסיכה בכלל אכילה דבמ"ש אכילה כתיב ואפילו הכי מרבינן סיכה א"כ ה"ה בתרומה הלכך כתיב ולא יחללו לרבות השותה אע"ג דשתיה בכלל אכילה כתיב ולא יחללו לאשמועי' דאין פי' דוכל זר לא יאכל קדש אלא אכילה ממש ומרבינן שתייה מולא יחללו וממעטין סיכה מלאו אבל בעשה ילפינן ואני נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך עד עולם דשמעינן לכהנים דוקא ולא לישראל ולאו הבא מכלל עשה עשה שהוזהרו ישראל על אכילת התרומה וקדשים וה"ה אסיכה שהיא בכלל. והרמב"ם פ"י מהל' תרומות פסק דאף הסך תרומה חייב מיתה ויליף מלא יחללו ותימא דהכא מפורש דאסמכת' בעלמא היא וגם בפ"ד דנדה מוכח דאסמכתא היא כמ"ש תוס' שם:

הלכה ז

למי נצרכה וכו'. כמו שפירשתי בקונט' כ"כ תוס' בפרקין דף צ' בד"ה המוציא וכו' וסיימו ומיהו היה לו להזכיר ר' יהושע ע"כ ונ"ל דה"פ לר"א דאמר בכריתות בא על נדה אחת חמש בעילות חייב על כל אחת ואחת ואמר רבה בכריתות דף טו ע"א דאפי' קצר וקצר בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ה"א דשני מינין כהעלמות דמיין וחייב קמ"ל דאינו חייב אלא אחת. שוב ראיתי ברשב"א פ' המצניע דף צג ע"ב בד"ה ש"מ אכל שני זיתי חלב וכו' דברים מתמיהים. וז"ל שם ואכתי קשיא לי אמאי לא אוקמא כרבי אליעזר דאית ליה התם בכריתות בפרק אמרו לו הבא על אחותו שהיא אחות אביו שהיא אחות אמו וחזר ובא עליה חייב על כל אחת ואחת ואיבעיא להו התם בטעמא דרבי אליעזר

משום דעביד תרתי ומינה דקצר וקצר דעביד תרתי חייב שתים או דלמא טעמא דרבי אליעזר התם משום דאי אפשר לערבן בביאות בבת אחת [צ"ל אבל בשתי גרוגרות אינו חייב אלא א'] כשתי גרוגרות דאינו חייב אלא אחת ואסקה רבה דטעמיה דרבי אליעזר התם משום דעבד תרתי והלכך קצר כגרוגרת וחזר וקצר כגרוגרת בהעלם אחד חייב שתים וכל שהוא חייב בקצר וקצר מתחייב בקוצר בבת אחת שתי גרוגרות בשמות מחולקין וגופות מחולקין כגון דלית המודל' על תאנה וקצצן בבת אחת וכדאיתא התם והכא בכלי ואוכלין דכותה הוא וי"ל דפלוגתא היא התם דרב יוסף אמר דטעמיה דרבי אליעזר התם משום דאי אפשר לערבן אבל הכא דאפשר לערבן אינו חייב אלא א' הלכך לא בעי לעיולי נפשיה בפלוגתא ובירושלמי נמי משמע דאית להו כההיא סברא דרב יוסף דגרסי' התם בפרקין דא"ר עקיבא גבי מתני' דהמוציא קופת הרוכלין אע"פ שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת וקשיא אלו הוציא והוציא בהעלם אחד כלום הוא חייב אלא אחת למי נצרכה לר' אליעזר שלא תאמר מינין הרבה יעשו כהעלמות הרבה ויהא חייב על כל אחת ואחת לפום כו צריך מימר אינו חייב אלא אחת ואע"ג דרבה דרב יוסף הלכתא כרבה הכא לא מעייל נפשיה בפלוגתייהו ועוד דפשטא דברייתא התם כרב יוסף דוקא עכ"ל ותימא הא פירש"י התם בכריתות בד"ה המודלית ע"ג תאנה ותאנה בתאנה ואין ענבים בגפן והיה צריך לבצור הגפן להסקה וקצץ בבת אחת פרי התאנה וזמורות הגפן דחייב שתים חדא אפירי דתאנה דהיינו קוצר וחדא אזמורה דתולד' דקוצר היא דקי"ל זומר וצריך לעצים תולדה דקוצר היא ומש"ה חייב שתים אע"ג דבבת אחת הואיל ושמות מוחלקין זה אב וזה תולדה וגופין מוחלקין דשני אילנות הם דכוותה גבי קצר וקצר כגון שקצר ב' גרוגרות בב"א דהשתא לאו תרתי הוא דעביד ובב"א עשאן וגופין ושמות מוחלקין נמי ליכא אבל קצר וחזר וקצר דתרתי מלאכות עביד בהעלם אחת מיחייב ר"א ע"כ הרי דאף לרבה אינו חייב אלא בשמות מוחלקין זה אב וזה תולדה אבל בכלי ואוכלין אע"ג דגופין מוחלקין אין שמות מוחלקין ואפילו לרבה אינו חייב אלא אחת ואזדא לה כולא מילתא דהרשב"א וצע"ג:

חגב חי כל שהוא. כתב הרמב"ם פי"ח מה"ש המוציא חגב חי כל שהוא מת כגרוגרת כתב הה"מ משנה כלשונה ס"פ ר"ע כדברי ת"ק ומפרש בגמ' דלדברי הת"ק דוקא חגב חי טהור אבל טמא אינו בכל שהוא ורבי' כתב המשנה כלשונה ע"כ ועדיין הדבר קשה כיון דבגמ' ביארו דאיירי ת"ק בטהור דוקא לא ה"ל לרבינו לסתום אלא לפרש בטמא כמה והיה נ"ל לומר דרמב"ם סובר דת"ק [אולי צ"ל בחי בין טהור בין טמא] בין חי בין טמא איירי ור"י חולק ואומר דוקא בטמא כל שהוא אבל בטהור אסור דאין משחקין באוכלין

וכדמסיק בסמוך אך קשה חדא דבבבלי לא משמע כן ועוד א"כ היה לו לבאר דבטמא אם מת שיעורו כמלא פי כלב:

הא טהור בין חי בין מת כגרוגרת ר"י כדעתיה וכו'. ותימא הא אמרי' לעיל בפ' במה מדליקין (דף י ע"א) לית בר נש אמר אף או אפי' אלא א"כ מודה לקדמיתא והכא צ"ל דפליג ר"י את"ק וסובר דבטהור לעולם כגרוגרת ואפשר לומר דאצפורת כרמים קאמר אף ודוחק דלעיל משמע דאם אומר אף מודה לכל דברי הת"ק:

לא הותר מן כלל איסור הוא. ובבבלי בחולין ס"פ א"ט תני ר"י בן דורמסקית לויתן דג טהור הוא וכ' המהרש"א בח"א ואין הספק אם הוא דג טמא דא"כ איך יאכלוהו הצדיקים לעתיד לבא אלא דהספק הוא אם הוא דג טהור או עוף טהור ואין נראה אלא דלאפוקי מאידך תנא דאמר לויתן דג טמא הוא וכסוגיין וכן משמע בויקרא רבה פ' אחרי ר' מנחם ורבי ביבי וכו' בשם ר' יונתן אמרין כל מה שאסרתי לך התרתי לך תחת דגים טמאים לויתן משמע שהוא דג טמא אע"ג דפריך התם לויתן דג טהור הוא מ"מ ר' יונתן ס"ל דדג טמא הוא כסוגיין:

הדרן עלך פרק רבי עקיבא

פרק י

הלכה א

מתני' דר"י וכו'. וקשה הא כר"מ נמי מצי אתיא דדלמא מודה ר"מ בשהוציאו בידו ונוקי למתני' בשהוציאו בידו וכן הוא בבבלי דף י"א דמודה ר"מ בכה"ג וי"ל דירושלמי סובר דלר"מ כל שאינו הוצאה אלא לאומנות אפי' בידו פטור ואפי' ר"י מודה דכל שאינו אומן בכה"ג פטור אפי' בכדרך הוצאה וכן מוכח מהא דפריך לעיל בפ"ק דף ד' ע"ב דר"י אדר"י מהא דמחייב ר"י אשה במחט הנקובה אע"ג שדרך הוצאה בכך וכמו דמשני התם אליבא דר"מ אלא ודאי כל שהוא לאומנות פטור שאר כל אדם אפילו בדרך הוצאה ועמש"ל בדף ד' ע"ב בתוס' בד"ה ותמן וכו' ולפ"ז נ"ל לתרץ הא דכתבו תוס' בריש פרקין בד"ה המצניע וכל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו תימא לר"י דאמאי איצטריך למיתני ליה הא תנא ליה חדא זימנא בפ' כלל גדול ושאינו כשר להצניע אינו חייב אלא המצניע ע"כ ונ"ל דאתי התנא לאשמועינן דרישא נמי בכל אדם המוציאו איירי ולאו באומן דוקא וד"ה היא שהכל מודים בהוציאה כדרך הוצאה חייב ולדוגמא היינו כשהוציאו בידו דומיא דלזרע ולרפואה:

הלכה ב

ארי' אבן שהיא נתונה וכו'. וקשה הא מתני' היא הנוטל מהן ונותן על גבן חייב וי"ל כבר אקשי ליה בבבלי פ' הזורק דף צט ושני דלמא מתני' במחט ושמעינן מהכא ראיה מבוררת לדברי תוס' שכתבו שם בד"ה או דלמא וכו' ודוקא בזורק מיבעיא ליה אבל מוציא ומכניס פשיטא ליה דחייב:

הלכה ג

ולבש הכהן. כתב הי"מ ולבש הכהן כלו' אמאי לבש הכי דאין דרך העולם ללבוש בגדים נאים בגריפת תנור וכירים כדאמר במ"ר פ"ד אלא היינו טעמא לפי שאין גדולה לפני ה' דאפילו כשהוא לבוש בבגדים נאים שהאדם מתהדר ומתגאה בהם הוא משמש לפני ה' בעבודות השפלות וזה לאות שאין גאוה לפניו אלא כל גאה ראוי שיכניע עצמו לעבודתו ואין להקשות מדכתיב בתריה ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ואמר בפ' ח' שרצים למדה תורה ד"א בגדים שבשל בהן קדרה לרבו אל ימזוג בהן כוס לרבו דאף על גב דיש לו לשמש בבגדים נאים לפני ה' מכל מקום גנאי הדבר שישמש בעבודה הגרועה בבגדים שמשמש בהן בעבודה המעולה דהוי כמוזג כוס בבגדים שמבשל בהן ולכן יש לו להחליף הבגדים ללבוש ירודים מהן בהוצאת הדשן לחוץ ע"כ ופירושו דחוק מכמה אנפי ואין להאריך ונראה לי פירושי שבקונט' עיקר:

הלכה ה

(**שייך לע"א**) **וכן המוציא כזית מן המת וכו'**. כתב הרמב"ם פי"ח המת והשרץ והנבלה כשיעור טומאתן כך שיעור הוצאתן מת ונבלה בכזית ושרץ בכעדשה וכתב עוד שם דבר שאין דרך להצניעו ואינו ראוי להצניע כגון דם הנדה אם הצניעו אחד והוציאו חייב ושאר כל אדם פטורין וכתב הה"מ ומכאן שדם הנדה ועצי אשרה וכיוצא בהן בשום שיעור אין חייבין עליו ע"כ ר"ל אע"ג דאמרי' במת ונבל' ושרץ דטומאתן אחשבינהו להוצאה דאל"כ אלא לפי שהן מותרין בהנאה א"כ לא יתחייב עליהן אלא כשיעור הוצאת שבת לכך קאמר רבינו בעינן שיהא ראוי להצניע ואז מהני להו שיעור טומאתן לחייב עלייהו אפי' בפחות משיעורי שבת אבל בדבר שאינו ראוי להצניע אפי' שיעור גדול וכ"ש שיעור טומאתן לא מהני ומינה למ"ד בעצי אשרה דאיסורן אחשבינהו אע"ג דאין מצניעין אותו לבני אדם כל שהועילו מעשיו בהוצאה זו חייב בהוצאתן ה"ה לכל איסורין ומטמאין כגון דם הנדה אע"ג דאין מצניעין אותן חייבין עליהן וראיתי בדברי משנה למלך פי"ד מה' אבל שמסכים לכל מה שאמרנו וע"ש והשתא ניחא לן הא דמקשים תוס' בדף ע"ה ע"ב בד"ה לאפוקי עצי אשרה דלא כר"י דאמר אף המוציא משמשי עכו"ם כ"ש חייב

אלא כת"ק דפליגי עליה כן פי' בקונט' התם וקשה לרשב"א הא דקאמר הכא מ"ד דם נדה כ"ש עצי אשרה מנ"ל דלמ' סבר כר"י ומחייב בעצי אשר' שמצניעין אותו לשרפה ע"כ. ולפמ"ש דלר"י איסורו אחשביה ולא בעי כשר להצניע לבני אדם א"כ לדידיה אין חילוק בין דם נדה לעצי אשרה דבשניהם כיון שהועיל בהוצאה זו חייב והדברים ברורים ועיין בתיו"ט:

שמשתי את אבא עומדות וכו'. כמו שפירשתי בקונטרס כך פי' הי"מ ול"נ דה"פ דקיי"ל קשות בעמיד' ורכות בישיב' לזה אמר ראב"ש ששימש את אביו בדברים קשים ועמוקים יותר ממה ששימש הוא את אביו בדברים רכים:

תיפתר במת עכו"ם וכו'. כתב הבה"ז בזבחים דף ע"א וה"פ דר' יודן קמ"ל דאי ד"ה היא בבא דרישא דמת במטה חייב יש להפתר במלאכ' הצריכה לגופה דאין בהמת ריח רע ומותר בהנאה ולכך מודה גם ר"ש דחייב כגון במת עכו"ם עכ"ל ואין לדברים אלו שום הבנה דאי אפשר לפרש כן הירושלמי בשום פנים וגם הר"ן כתב אמרי' בירוש' דאפילו במת משכחת מלאכה הצריכה לגופה כגון בעכו"ם שהוציאו לכלבו ע"כ משמע דסובר דלענין חיובא קאמר הירוש' וקשה לפרש כן אך ברשב"א ראיתי שכתב שהרי אפשר בהוצאת המת מלאכה הצריכה לגופה כגון אותו שאמרו בירושלמי בעכו"ם שהוציאו לכלבו נראה שפי' כמ"ש בקונט' ואף דברי הר"ן אפשר לפרש כן:

הלכה ו

הקולע שלש נימין באדם חייב משום אריג. ויותר היה נ"ל דגרסי' סתם הקולע שלש נימין חייב וכן הוא בבבלי דף ס"ד ואיירי בבגדים והשתא שייך שפיר הא דמסיק הדא דאת אמר באדם וכו' דהיינו בבגדי אדם:

הפוקסת חייבת משום צובעה. מכאן ראיה ברורה לפירש"י בשם רבותיו דפוקסת היינו שטחה בצק על פניה וכשנוטלו מאדים הבשר ותימא שכל המפרשים פירשו כפירוש ראשון של רש"י דהיינו שסורקת במסרק בידיה וכ"פ הערוך והרמב"ם והוא נגד הירוש' ואי משום דקשיא להו הא דאמרי' בגמרא פוקסת משום בונה י"ל כיון שטיחת הבצק על פניה דמיא לטיחת הטיט לכך קאמר משום בונה מיהו בתו' בד"ה פוקסת נראה שמסכימין לפי' השני ועמש"ל דף כ"ט ע"ב:

הדרן עלך פרק המצניע

פרק יא

הלכה א

והוא שנחה מרה"ר לרה"י. כתבו תוס' במס' גיטין דף ע"ט ע"א אהא דתנן התם היה עומדת על ראש הגג וכו' וא"ר אבא כמאן כר' דאמר קלוטה כמי שהונחה דמי תימא דנקט ר' דלא איירי אלא ברה"י מקורה וביתא כמאן דמליא דמי ודר"ע ה"ל למנקט דאית ליה קלוטה כמו שהונחה דמיא אפילו ברה"ר ונראה דהשתא ס"ד דטעמא דר' לאו משום קירוי אלא משום מחיצה אית ליה כמאן דמליא דמיא ולהכי קאמר כמאן כר' דכר"ע לא מיתוקמא מדמצרכה מחיצות החיצונות עודפות ולר"ע אית ליה דכמו שהונחה דמיא אפילו ברה"ר אלא ודאי כר' מוקמת לה ומשני אפילו תימא רבנן וכו' ולפ"ז יכול להיות טעמא דר' משום קירוי ע"כ ולפי דברי הירושלמי דאף לר"ע בעינן שינוח ברה"י השני וכדמסיק בסמוך לא חייב ר"ע אלא ע"י רה"י השני ובגט אפילו לא נח כלל כגון שנשרף קודם שתנוח הוה גט ואע"ג דראוי לנוח שם מיהו לא נח א"כ לא מצי לאוקמי כר"ע והרשב"א בחי' מסיים בה אלא ודאי כרבי אתיא וכו' דרך מחיצות ואי משום דר' בעי מקורה ההיא אמוראי נינהו דקאמרי הכי התם וכו' ובירושלמי מצאתי דמקשו לה וכו' ע"ש וקשה הא שמואל הוא דקאמר בגיטין כגון שהיו מחיצות התחתונות וכו' ושמואל הוא דמוקי ליה לר' ברה"י מקורה דוקא ולדידיה ודאי קשיא וי"ל דה"ק ר' אבא לעולא כמאן כר' דכר"ע וכרבנן לא אתיא אלא כר' וע"כ לרבי לא בעינן מקורה וקשיא דשמואל אדשמואל. ומדברי תוס' בשבת דף ה' ע"א אהא דגרסי' התם רב ושמואל אמרי תרווייהו לא מחייב ר' אלא ברה"י מקורה נראה לרשב"א דמשמע ליה מדלא נקט מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע כמו בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן וההיא דגיטין פרק הזורק גבי היתה עומד' על ראש הגג וכו' וקאמר כמאן כר' וכו' לא סברה דרב ושמואל דהכא דאמר דלא חייב ר' אלא ברה"י מקורה ולדידהו צריך לשנויי התם משום אינטורי וכו' ע"כ משמע דלא פי' קושית הש"ס בגיטין כמו שפירשתי. אך מ"מ קשה מנ"ל לרב ושמואל דאיירי במקורה דלמא מחיצות הוא דבעי אבל לא מקורה ולכך נקט רה"י וי"ל דס"ל לרב ושמואל דאין חילוק בין מחיצות לרה"ר ודוחק. וע"ק מאי קשיא להו מהאי דגיטין דלמא כר"ע מיתוקמא מתני' דגיטין ולא בעינן גם בגיטין מחיצות וא"ל דלשמואל לחוד מיהת קשיא האי דגיטין דאיהו קאמר התם דבעינן מחיצות הא גם לשמואל איכא למימר דאף לר"ע בעינן או מחיצות או רה"ר מקורה דבלא"ה לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא והא דאמר בשבת דף ה' המעביר חפץ ד' אמות ברה"ר מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר רב הוא דקאמר הכי התם אבל שמואל אפשר דסובר דאף ברה"ר מקורה חייב כדי

לאוקמי מתני כר"ע ולרב בלא"ה ל"ק מתני' כדכתיבנא. מיהו לפמ"ש תוס' דדייק להו דר' ברה"י מקורה איירי מדלא קאמר כמו ר"ע א"כ ע"כ ר"ע לאו במקורה איירי וי"ל דזהו כוונת המשך דברי הרשב"א מתחלה קאמר דדייק להו לרב ושמואל מדר"ע ואח"כ כתב וההיא דגיטין וכו' דהשתא איכא לשנויי כדשנינן וכל זה לפי שיטת תוס' דמצי לאוקמי מתניתין דגיטין כר"ע:

הלכה ב

ויאות אם לצורך וכו'. נ"ל דה"פ אס"ד דרישא איירי במתעסק שלא ישכנו וצריך לה נמי לרפואה א"כ קשה מאי תני בסיפא אם לרפואה הא ברישא נמי בכה"ג איירי והכי הל"ל אם לרפואה לחוד אלא ודאי דרישא במתעסק לחוד איירי וא"כ ה"ל מלאכה שא"צ לגופה ומאי אירי שלא ישכנו הא אפילו בלא"ה נמי פטור אלא ודאי כדי שלא ישכנו מותר לכתחלה ובבבלי מייתי ליה בסוף הבונה דפטור מדתנן כופין קערה וכו':

הלכה ג

במודד לוכסן. בקונט' הגהתי במורד לוכסן ואפי' אם גרסינן במודד לוכסן נמי איכא לפרושי כמו שפירשתי בקונט' דה"ק הני י' טפחים של הכותל מודדין בלוכסן כמו תל המתלקט. והר"א פירש במס' כלאים במודד לוכסן ד"א של זריקה צריך ד"א ואלכסונן שהם ו' אמות פחות ב' חומשים וכ"כ תוס' בעירובין דף נ"א בשם ר"ת ולא צריך הכא להא דר"ח אלא אגב דמייתי למתני' מייתי נמי הא דר"ח דאיתמר עלה ותמוהים דבריו חדא מאי שייטי' דר"ח הכא ה"ל למימר מלתיה מיד אמתני' ולמה מפסיק בין הסוגיא דאיירי בחור או בדבילה שמינה ועוד לפירושו למה לא הביאו תוס' בעירובין ראיה לדבריהם מדברי הירושלמי ועוד מאי במודד לוכסן דקאמר הכי הל"ל מודד לוכסן לכן פי' שבקונטרס עיקר וכה"ג תירץ בבבלי בשבת דף ה' ע"ב ובעירובין אך הא קשיא לי למה לא משני הש"ס בבבלי גם אמתני' בכותל משופע ואי משום דקשיא והא סופו לירד לוקמי בספר והדומה לו שאין סופו ליפול כמו דמסיק הש"ס בבבלי ד' ה' ע"ב:
מונדרין פי' בגליון מודדין ואינו כן שכמה פעמים מוזכר מונדרן בירוש' ופי' כמו מדרון בבבלי והוא הנכון:

הלכה ה

מפני סכנה. כתבו תוס' בפירקין דף ק"א ע"א בד"ה ריא"א וכו' וקשה לר"י דהשתא לר"י שרא טלטול דרך מקום פטור ברשויות דרבנן ואפילו רבנן לא פליגי אלא בשאינו עושה הנחה במקום פטור ובפ' כיצד משתתפין פריך לזעירי דאמר אסור להחליף דרך מקום פטור מכרמלית לרה"י ולזעירי קשיא פלוגתא דרשב"ג ורבנן דפליגי בהא ומשני לה

והשתא הא דתנאי דהכא דלא כוותיה וי"ל דמ"מ הני תנאי דהתם כיון דמצי לאוקמי כוותיה מוקי' להו ע"כ ול"נ דלזעירי איכא לתרוצי דמפני הסכנה התיר ר"י כאן אבל לדינא אסור להחליף ובהכי ניחא נמי מאי שמקשי' תוס' דף ק' ע"ב בד"ה כחו מהא דאמרי' בעירובין גבי גזוזטר' שהיא למעלה מן המים ל"ש אלא למלאות אבל לשפוך אסור וכו' דמ"ד ל"ש וכו' פליג וסובר דכחו בכרמלית גזרו ומוקי להך ברייתא כזעירי וכמ"ש מיהו ליתא להא דמכדי אליבא דמאן קאמר הכא כחו בכרמלית לא גזרו לר"ח ורבה בר רב הונא ואיהו הוא דאמר בעירובין לא שנא וכו':

אר"ה נסר שהוא חוץ לספינה וכו'. כ' הרשב"א הא דאמרינן עושה מקום ארבעה חוץ לספינה וכו' פי' רבינו האי והגאונים שעושה מקום כגון תיבה פחותה או סל פחותה ונמצא סיוע בירושלמי עד סל פחות ע"כ דאלמא משמע שהוא צריך לפתות אותו ולעשות אותו כמין תיבה פתוחה או סל פתוח ואתיא כאותה דתניא בעירובין בפרק כיצד משתתפין רבי חנניא בן עקביא אמר גזוזטרא שיש בה ארבע אמות ע"ג ארבע אמות חוקק בה ארבעה על ארבעה וממלא כלו' דאמרי' כוף וגוד ואע"ג דתנא דמתניתין דהתם לית ליה כוף וגוד דלא שרי עד דאיכא מחיצה ממש על עשרה טפחים וכדתנן התם גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין ממנה אלא א"כ עשה לה מחיצ' גבוהה עשרה טפחים בין מלמעלה בין מלמטה וקי"ל כתנא דמתניתין התם דהוא בחצר ויכול לעשות מחיצה ממש לא התירו לו אלא במחיצה גמורה של עשרה אבל בספינה איכא למימר מודו ליה לרבי חנינא בן עקביא ע"כ ולפי מה שפירשתי בקונטרס שעושה תיבה פתותה ממש והיינו משום הצדדין שהן כמחיצה ל"ק מכאן כלום וכן נראה דאם כדבריו שאין רצונו לומר אלא שיחקוק בו נקב מ"ש סל ותיבה דנקט:

הדרן עלך פרק הזורק

פרק יב

הלכה א

הבונה. כתבו תוס' צריך ליתן טעם אמאי תני בונה אחר זריקה והוצאה ע"כ וגם התיו"ט מדקדק למה נקט החורש בתר הבונה. ונ"ל כיון דתני בתר אבות מלאכות ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע וכו' דהיינו הוצאה מסיק לכולא מילתא דהוצאה דהיינו המוציא ואחר כך המצניע ואח"כ הזורק שהיא תולד' דהוצאה וכיון דתני הוצאה שהיא בכל שהוא כדתנן המצניע לזרע לדוגמא ולרפואה בכל שהוא תני כל דיני כל שהוא מלמטה למעלה ואין בכל אבות מלאכות שדינו בכל שהוא כי אם הוצאה והבונה

והסותר ומכה בפטיש והחורש והזורע כמפורש ברמב"ם דהקוצר והמעמר והדש והזורה והבורר והמרקד והלש והאופה כלן בגרוגרת הגוזז את הצמר והמלבנו והמנפצו והצובע והטוה והמיסך שיעורן במלא רוחב הסיט כפול והעושה שתי בתי נירין והקושר והמתיר והקורע מפורש שיעורן במתני' הצד צבי והשוחטו והמפשיטו והמעבד את עורו והמוחקו והמחתכו שיעורן כדי לעשות קמיע הכותב והמוחק שיעורן כדי לכתוב שתי אותיות המכבה והמבעיר הן בכל שהוא ולא צריך התנא לאשמועי' שהן בכל שהוא הבונה והסותר והמכה בפטיש והמוציא מרשות לרשות בכל שהוא והא דתני החורש בכל שהוא ולא תני הזורע שכבר מפורש שהוא בכל שהוא בריש המצניע וכמ"ש הה"מ: **אחד מביא את האבן וכו'**. מה שיש לדקדק בזה כתבתי למעלה בפ' כלל גדול דף ל' ע"ב: **שמע ר"י ואמר מאן דהורי ליה לא יליף וכו'**. כתבו תוס' ס"פ כירה דף מ"ז ע"ב בד"ה רשב"ג וכו' וקשה קצת דהיכי פליגי כולי האי דמר מחייב חטאת ומר שרי אפי' לכתחלה ועוד הא אין בנין וסתירה בכלים ועוד תקשה לרב יהודה הך ברייתא דליכא תנא דמחייב חטאת ע"כ לא ידעתי למה כתבו על קושיא הראשונה קצת קשה הא כה"ג פריך הש"ס בבלי ר"פ תולין דף קל"ח ע"א מתקיף לה רב ששת מי איכא מידי דרבנן מחייב חטאת ור"א שרי לכתחלה וקמה לה הך קושיא התם. ונראה דודאי רב יהודה סובר יש בנין וסתירה בכלים וכדמשמע בסוגיין וכדאמר אביי בבבלי ר"פ כל הכלים ודלא כדפירש"י דטעמא דרב יהודה משום מכה בפטיש אלא כמו שפירשתי דטעמיה משום בונה וכדא"ר ירמיה בשם רב וכדאמר רבי יוחנן גבי קני מנורה בסמוך ות"ק ורשב"ג י"ל דתרווייהו סברי אין בנין בכלים ות"ק מחייב בתקע משום מכה בפטיש אבל מאן דאית ליה יש בנין וסתירה בכלים סובר דאפילו ברפויי' חייב חטאת נמצא דשלש מחלוקות בדבר ובכה"ג לא שייך למפרך מר מחייב חטאת ומר מתיר לכתחלה כדמשני הש"ס בר"פ חולין ע"ש: תקועים פי' רש"י בס"פ כירה בחוזק על ידי יתדות וכאשר פירשתי בקונטרס ליכא למימר הכי דע"י מסמרות היינו קבועים וכן משמע ברמב"ם רפכ"ו מה' כלים וכ"מ בתוספתא פי"א בד"ה ארוכה וכו' ועיין בתיו"ט פרק ך' דכלים בד"ה קבעו במסמרים וכו' דלפמ"ש דסתם קבעו היינו במסמרים לק"מ:

הלכה ב

המקרסם כו'. פי' הרמב"ם הוא הקוטע ירקות הכורת מהם שעלה על פני הארץ המזרד הכורת ענפי האילנות ע"כ זהו סיוע למה שפירש רש"י במ"ק ד' ג' והבאתיו לעיל בדף כ"ז ע"ב בד"ה המזרד וכו' דהשתא אפשר לפרושי המזרד הקוצץ ענפים לחים ויבשים אך מדברי הרמב"ם בפ"ג דעוקצין משמע דמפרש המזרד ענפים רכים לחוד:

הלכה ג

מאן תנא סימניות. כתב הרשב"א פי' ר' האי גאון ז"ל משני סימניות שאינן אותיות ידועות בכתב שהן נקראות אלא סימנין בעלמא כגון נוני"ן הפוכות דכתיבי גבי ויהי בנסוע הארון כדמפרש בפרק כל כתבי וכו' אבל רש"י פי' משני סימניות האחד בדיו והאחת בסיקרא ואינו מחוור בעיני דבבא זו אינה אלא בצורת האותיות ובבא שניה במינין שהן נכתבין ולמטה ה"ל למתני ע"כ ונ"ל ראיה מבוררת לדברי רבינו האי דאי כפירש"י מאי פריך מאן תנא סימניות רבי יוסי הא אפשר דכ"ע מודים בכה"ג אם נכתבו בשני מיני צבעים. וי"ל דס"ל לרש"י מדלא מפרש בבבלי דמתני' דמשני סימניות דר' יוסי היא שמעי' דמפרש למתני' כפירושו דהיינו ב' מיני צבעים והירושלמי הוא דמפרש כפי' רבינו האי אך משום הא לא איריא דלמא גם הבבלי סובר כפי' רבינו האי והא דלא קאמר דאתיא כר' יוסי דהא כבר מסיק דרישא ר' יוסי מהא דהכותב בין בימינו בין בשמאלו ול"ק לי' מסמניות ומנ"ל לחלק בין שתי התלמודיים:

וחש לומר שמא יתן שבפנים וכו'. וקשה הא היה ניכר ברישומן של צד חוץ ותו אם לא היה ניכר ברשימות אף אם היו כתובין אותיות מאי אהני להו וי"ל דודאי לא היו הרשומין של הקרשים שיהיו הרשימות נראין לצד חוץ דהשתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן לפני ממ"ה הקב"ה לא כ"ש אלא שהיו הרשימות בעובי הקרשים מבפנים דבשעת העמדתן היה עובי הקרשים מכסין הרשימות ושפיר קשיא ליה דברשימות עדיין היה יכול להפוך פנים לחוץ וחוץ לפנים משא"כ באותיות היה ניכר היפוכן:

אמר לון ר' אימי והקמות וכו'. כתב הי"מ ואיכא למידק מה לקרשים שלא נשתנו אבל אלו שנשתנו למעליותא שנתחתנו לנשיא למה לא יזכו לכנוס תחלה כמו שזכו פגנייא לכנוס תחלה מפני שזכו לתורה כדכתיב מבשרך לא תתעלם ואולי החתן היה רחוק שלא היו כדאים בשביל זה לזכות למעלה אלא שהיה הנשיא רוצה לכבדם וא"ל ר"א דלא מצי מכיון דחב לאחרים שכבר זכו במקומם ע"כ והדבר תימא לגנות המשפחות וגם הנשיא ושהיה רוצה לעשות שלא כדין ולפמ"ש בקונטרס לק"מ:

הלכה ד

כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בציפורי חייב. פי' כתב אות אחת במגלה בטבריא ואות אחת באותה מגלה בציפורי אבל רב האי גאון ז"ל כתב כך היו הראשונים ז"ל מפרשים כי טבריא וציפורי סמוכות זו לזו והיה שער של זו מסוייד בסיד עד קצה העיר וכן שער של זו מסוייד בסיד עד קצה העיר ואם תכתב אות גדולה עד קצה זו כאשר יכתב על השערים אות גדולה כמוה עד קצה זו לזו אע"פ שאין קרובות זו לזו הרי הרואה את זו

ומהלך עד שרואה את זו יודע הוא כי תואמות הן ומכוונות זו לזו והיינו דאמרי' כתיבה אלא שהיא מחוסרת קריבה ע"כ ודבר רחוק הוא זה אבל מצאתי בירושלמי ענין יורה על פי' זה דגרסינן התם רבי יעקב רבי יוסי בשם רבי אליעזר כתב אות אחת בטבריא ואחת בציפורי חייב והא תניא אם אינן נהגין זה עם זה פטור אמר רבי בא בר ממל תיפתר בסיד דק ע"כ אבל הה"מ פירש בסיד דק היינו בגויל דק הלכך אע"פ שהאותיות באמצע הגויל יכול לכריך הגויל ולקרב האותיות וא"ת לפי שיטת הרשב"א שכתב באותה מגלה פשיטא דחייב ומאי קמ"ל ר"א ויש לומר דקמ"ל אע"ג שהפסיק ביניהם אפ"ה חייב ועמש"ל בתוספת בד"ה שמא וכו':

הלכה ה

מהו כתב ע"ג כתב וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף ק"ד ע"ב בד"ה אר"ת מתני' דלא כרבי יהודה וא"ח רב אחא בר יעקב דקאמר ההיא דאר"ח בפ"ב דגיטין גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליו הקולמס לשמה באנו למחלוק' ר"י ורבנן דתניא נתכוין לכתוב את השם וכו' ודחי ראב"י דלמא לא היא ע"כ לא קאמרי התם גבי תורה משום זה אלי ואנוהו אבל גבי גט מודו א"כ מתני' דהכא כמאן אתיא ותירוצם דחוק דצריכין לומר דלראב"י לא איירי מתני' בכל ענין דבגט לא מצי איירי כמ"ש בעצמם בסוף דבריהם ע"ש אבל לפי מה שפירש כאן מהו כתב ע"ג כתב דמתני' חד לעיל מן חד א"כ מתני' אתיא ככ"ע ואיירי בכל ענין ובהכי ניחא דעת הרמב"ם מדלא פי' בבבלי נמי מהו כתב ע"ג כחב חד לעיל מן חד ש"מ דלא ס"ל לפרש הכי וכדאכתוב בסמוך לכן פסק כר"ח דלראב"י מתני' דלא כמאן דבין לתי' תוס' ובין לתירוצי קשיא אמאי לא מחלק התנא נמי בכתב ע"ג כתב דלפעמים חייב ולפעמים פטור כי היכא דמחלק בין שתי כותלי הבית ודפי הפנקס אלא ודאי דלעולם בכתב ע"ג כתב פטור והיינו כר"ח:

הלכה ו

שמא אינו חייב אלא אחת. כמו שפרשתי בקונטרס הסכימו עמי כמה חכמים אך עדיין הדבר דחוק לכן נ"ל דה"ג אלו קצר כגרוגרת בשחרית וכגרוגרת בין הערבים בשתי העלמות שמא אינו חייב כשם שהעלמות חולקות כך לא יצרפו רבי מנא וכו' וה"פ לפי לשון השני שפירשתי במתניתין איירי בשהיה לו ידיעה בינתים וקשיא ליה אילו היה לו ידיעה בין שתי קצירות מי לא מחייב שתים שידיעות מחלקות א"כ איך יצרפו לאחר הידיעה ומשני קסבר ר"ג אין ידיעה לחצי שיעור וכעין קושיא זו יש לעיל בפרק כלל גדול דף כ"ה ע"א ולדעתי מכאן ראיה ברורה לפירוש השני שפירשתי במתני' והוא פי' תוס':

הדרן עלך פרק הבונה

פרק יג

הלכה א

האורג. כתב התיו"ט אע"ג דהצד צבי ומלאכותיו נשנית בסמוך למלאכת הכותב אפ"ה הקדי' לפרש דיני אורג ודכוותיה משום דדמיין בשיעורא דהכותב בשתי אותיות חייב וכן האורג בשתים ואף ר"א ס"ל בשתים אלא דמחלק בין אלימי לקטיני כדאיתא בש"ס ע"כ ול"נ דשייך להא דאר"ג הכותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים דר"ג מחייב דלא נימא דאף בכותב אות אחת בחול ואות אחת בשבת מחייב ר"ג קמ"ל דר"א הוא דסובר הכי דאחד על האריג דמיא להא ומחייב ר"א אבל ר"ג לא מחייב. אלא בכותב שניהם בשבת ובהכי ניחא דנקט אחת שחרית ואחת בין הערבים לומר דוקא בכה"ג מחייב ר"ג אבל אחת בחול ואחת בשבת פוטר ולאפוקי מהך ברייתא דמייתי הש"ס בכריתות דף ט"ז ע"ב דמחייב ר"ג בכה"ג ועיי' בכריתות דף הנ"ל ודף י"ז ע"א ברש"י ועוד דבאו' אחת סמוך לכתב נמי פליג ר"א כדאית' בבבלי דף ק"ד ע"ב:

תמן ע"י שלישי מלאכתו מתקיימת. פי' הר"א בכלאי' פ"ט משו' קיו' מלאכתו שאל"כ יתפרק לגמרי ואין כאן מלאכה ורבנן סברי דאינו מתפרק ומלאכתו מתקיימת בלתי שלישי ור"י בהא נמי כרבנן ס"ל והא דמצריך הכא ג' לא משום קיום מלאכה אלא דמיסתתר הוא דב' תפירות אין עושין חיבור גמור וחזק שאין כח בב' תפירות להחזיק הבגד יחד בחוזק וכל כה"ג לא חשיב ר"י חיבור לכלאים ע"כ ותימא פירושו א"כ רבנן ור"א פליגו במציאות אם מתפרק או לא ור"י נמי דסובר כרבנן דאריגה אינה מתפרקת למה פליג בתפירה מאי איכא בין אריגה לתפירה וע"ק לשון הש"ס דקאמר בדר"א אין מלאכתו מתקיימת ובדר"י דמיסתתר הא לשניהם מכוון א' שמתפרק הלכך פי' שבקונט' עיקר ובאריגה איירי שקושרו אח"כ שלא יתפרק ואף שרש"י בכריתות פ"ד נראה שפי' כן יש ליישב פירושו:

דלא כן כר"א. מכאן סייעתא לפי' רבינו האי שכתבתי לעיל פרק הבונה דף מ' בד"ה כתב דלפירש"י והרשב"א והרמב"ם הא גם בכתב אות א' בטבריא ואות א' בציפורי יכול להצטרף:

הלכה ג

כיפר ומביא אחרת. לל"ב שפירשתי בקונט' שהוא המחוור לפום פשטא דסוגיין קשה וכי אפשר לקנוס בחטאת שיביא חטאת אם אינו חייב בה דהא קיי"ל אין חטאת באה נדבה ובפשט' דברייתא משמע שמביא אחרת על שגגת שבת הואיל והורצה וכן מפורש בתוספתא פ"ה דפסחים וכ"כ הרמב"ם פ"ב משגגו' והשתא ה"פ דקשי' ליה כיון דהתם

חייב בקרבן על שגגת שבת הואיל והורצ' א"כ גם כאן אם היה יוצא ידי קריע' הי' ראוי שיהא חיי' וכיון דתנ' דמתני' פוטרו מקרבן צריכין לומר דלא יצא ידי קריעה כנ"ל נכון:
הוי צורך מימר דר"ש היא. כתבו תוס' בפרקין דף ק"ה ע"ב בד"ה הא ר"י וכו' פי' בקונט' דבהאי שינויי' נמי משני דל"ק מתו אמתו וקשה לר"י דע"כ תרווייהו במת דידי' איירי ולא במת דעלמא כדקתני בברייתא דלעיל יצא ידי קריע' וא"כ הוי מלאכה שצריכה לגופה כיון שהיא צורך מצוה כדמוכח לקמן ונראה לר"י וכו' ובמת דידיה חשיב מתקן וכו' ע"כ ותימא הא בסוגיין מפרש דלר"ש אפי' מתו הוה מלאכ' שאינה צריכה לגופה וכפירש"י דהא ביוצ' ידי קריעה איירי דהיינו מתו ובעיקר קושיית תוס' כבר תירצה הרשב"א ע"ש:
תמן גופה עביר' וכו'. כתבו תוס' בסוכה דף ל' ע"א בד"ה משום דה"ל וכו' וא"ת לקמן דפסלינן לולב של אשרה ושל עיר הנידחת משום דמיכתת משיעורי' תיפוק ליה משום מצוה הבאה בעבירה וי"ל דלא דמי לגזל דמחמת עבירת הגזל באה המצוה שיוצא בו אבל הני אטו מחמת עביר' שנעשית בו מי נפיק ביה פי' לדבריהם שאם לא היה עובד לאשירה היה מקיים המצוה כתקנה ואין הפסול מחמת עצמה אלא שהוא עבר עבירה והיינו כמו שמשני הש"ס כאן ואף הרשב"א בסוכ' האריך להוכיח חילוק זה ותימה שלא הביא דברי הש"ס אלו שהדבר מפורש כמ"ש בפרט שהרשב"א מביא דברי הירוש' כאן בחידושיו:
רבי יונה אמר אין עבירה מצוה. הרב"י בסי' קצ"ו גורס ר' יוסי אמר אין עבירה מצוה וכתב ומשמע דלר"י ור' אילא אפי' [צ"ל בסוף] אינו מברך ע"כ וכתב הי"מ פ"ק דחל' וקשה שהוא ז"ל השמיט דברי ר' יונה ולפי נוסחתינו אם הוא כפירושו דברי רבי יונה סותרי' זא"ז ע"ש ולפמ"ש בקונט' לק"מ וגם אין מכאן ראיה לשום א' מהפוסקי' דר' הושעי' ור"י סוברי' דמברכי' בסוף וגם ברכת נהנין חוץ מברכת מצה ור"י ור' איל' סוברי' שאין מברכין כלל לא בתחל' ולא בסוף ול"ק לא אהרמב"ם ולא אהראב"ד מהכא:

הלכה ה

כאן בחצר מקורה וכו'. ותימא אכתי קשיא עופות אעופות דבשבת אפי' בית לא הוה צידה וביו"ט אמרי' דאפי' ביבר הוה צידה גם התי' דחוק לכן נ"ל דה"ג וצבי לגינה לחצר ולביבירין הא צפור לגינה ולחצר ולביבירין לא ותנינן תמן אבל צדין חיה ועוף מן הביבירין ביו"ט כאן בביבר מקורה כאן בביבר שאינו מקורה כאן בחצר מקורה כאן בחצר שאינו מקורה וה"פ ממתני' דהכא שמעי' דלרבנן הצד צפור לביבר לא הוה צידה א"כ הצד ממנו ביו"ט יהא חייב וחייב אחייב נמי קשיא כמ"ש בקונט' ומשני בשבת איירי בביבר שאינו

מקורה וביו"ט איירי בביבר מקורה ובשבת איירי בחצר מקורה דס"ל דבשאינו מקורה כיון שהוא מקום רחב יכולה לקפוץ על הגדר וביו"ט איירי בסתם חצר שאינו מקורה ופריך עדיין תקשי לי' גינה דהא ודאי אינו מקורה ודע דעופות אעופות מקשי בבבלי אבל אחיה מחצר וגינה לא מקשי וי"ל דס"ל דאגב עופות תני אף גבי חיה ביברין:
הדרן עלך פרק האורג

פרק יד

הלכה א

והחובל בהן חייב. פירשתי בקונט' משום צובע כמ"ש בפ' כלל גדול דף כ"ט ע"ב בתוס' בד"ה הדא אמרה וכו' וראיתי עתה שגם הרשב"א מביא ראי' לרש"י מדברי הירושלמי הנ"ל וניחא לי נמי בהא מאי דמקשי תוס' בפרקין דף ק"ז ע"א בד"ה אמר שמואל וכו' תימא לר"י וכו' דהא עור של עגל הרך הוי כבשר לענין טומאה והחובל בו בשבת חייב וכן עור של עוף מסתמא הוי כבשר לענין טומאה שרך הוא ובמתני' תנן חיה ועוף שברשותו החובל בהן חייב ע"כ ונראה דדוקא בהני בעור עגל ועוף שהן ראויין למלאכה ולכתוב עליהן כדלקמן לכך חייב עליהן משום צובע אבל הני של שאר שרצים שעורן רך ואינן ראויין לשום מלאכה אינו חייב עליהן משום צובע:
ר"י פוטר וכו'. שמעינן מהכא שהגיזין מין טמא הוא שאין דרכו ליצוד דהא ר"י פוטר בכולהו וקשה אמה שפירש"י בדף ק"ו ע"ב הגיזין מין חגב טהור הוא ונאכלין וביותר יש לתמוה עליו שבבכורות דף ז' מפורש בהדיא דמין טמא הוא דתניא אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואיזה זה דבש דבורים יכול אף דבש הגיזין והצרעין אמרת לא וכו' הרי דדובשן אסור משום דה"ל יוצא מן הטמא:
הצד חגבים בטל פטור וכו'. וקשה אהרמב"ם שהשמיט דין זה דחגבים בטל פטור דכ"ע מודו ביה כדאי' בבבלי דף ק"ו ע"ב ונראה שהוא מפרש הא דתניא בברייתא וחכמים חומרים כל שבמינו ניצוד וכו' פליגו אכל המינים דקאמר ר"מ שחייבין עליהן בהו פטרי רבנן ואפי' חגבין בכלל ודלא כפירש"י שם וכן נראה דאי כפירש"י ל"ל לר"מ להזכיר כלל חגבים דבהו כ"ע מודו דחייבין עליהן ומ"ש חגבים משאר מינים אלא ודאי דאף בהו פליגי חכמים וכן מפורש בדברי הרמב"ם בפ"י מה"ש דכתב הצד דבר שדרך מינו לצוד אותו חייב כגון חיה ועופות ודגים ע"כ ולמה פרט אלו אלא ללמדך דהני דוקא לאפוקי חגבים ונכון הוא:

הלכה ג

זה שהוא לוחש. הר"א פי' במס' מ"ש מאיסה דכיון דמאוס הוא לא צריך שינוי. מ"ש אסור משום דלא ילפי' מ"ש משבת לומר כל שמותר לעשות בשבת מותר לעשות במ"ש שיבא לידי פסידא שנדבק ביד או בכלי ולא ילפי' להו מהדדי לפיכך מותר בשבת ביד ובכלי ותרווייהו ס"ל דמאוס הוא אלא דר"ח ס"ל דילפי' מ"ש משבת לפיכך לא יעשה ביד ובכלי משום פסידא דמ"ש גזרי' בשבת דכל שמותר בשבת מותר במ"ש אבל אי לא הוי מאוס אפי' לר"י אסור משום עובדין דחול אלא הואיל ומאוס הוא לעשותן בקנקן שלא ביד או שלא בכלי אי לא שרית לי' ממנע ולא עשה ולכך לא צריך שינוי לר' ינאי עכ"ל ותימא הא דכתב לא ביד ולא בכלי אלא בקנקן מי הגיד לו שקנקן לאו כלי הוא ועוד הא דפי' דכיון דמאוס הוא א"צ שינוי זהו דבר שאין הדעת מודה לו ועוד מ"ש לא יעשה ביד ובכלי משום פסידא דנדבק ביד ובכלי דבר זר הוא א"כ במה יעשו המעשר שני אם לא באויר העולם ועוד מה שנדבק ביד לא יהא אלא סיכה ועוד יש לתמוה בכמה דברים בפי' זה ואין להאריך ובבבלי פ' חלק דף ק"א גרסי' לוחשין על שמן שבכלי ואין לוחשין על שמן שביד לפיכך סכין משמן שביד ואין סכין משמן שבכלי ע"כ ולפי פירש"י והערוך שם נראה לפרש סוגיין ובלבד שלא יתן ביד ובכלי מפני הסכנה שמא יבוא לסוך בו אח"כ ור' ינאי מתיר דסובר דכבר נמאס השמן ולא יסוך בו והלכך אוסר במ"ש שממאס השמן ומתיר בשבת כיון דלא יסוך לרפואה אין שם אלא הלחישה מותר בשבת אך צ"ע שאפשר לפרש גם הבבלי בשבת ולא משום סכנה:

לוחשין לעין ולמעיים ולנחשים ולעקרבים. כתב הכ"מ פי"א מה' עכו"ם דרבי' מפרש דהיינו מי שנשכו עקרב דמותר ללחוש עליו שלא תטרף דעתו ומ"ש דסד"י דאסור שלא להרבות שיחה בטילה ע"כ אבל רש"י פי' ולוחשין על נחשים וכו' בשביל שלא יזיקו ואין בזו משום צידה ודע שראיתי בכ"מ בפ' הנ"ל שהקשה על הרמב"ם דאוסר לקרות פסוק אפי' בלא רקיקה וכ"כ גם בב"י סי' קע"ט וגם אני תמהתי כן בפ' במה אשה דף כ"א ע"א בד"ה אין וכו' ונ"ל דר' יוחנן ורב ור"ח בסנהדרין בהא פליגי דר"י קאמר ובלבד ברקיק' ואמתני' קאי דנקט פסוק כל המחלה כו' כי אני ה' רופאך דמשמע דתרתי בעינן רקיקה ושם אבל רב ור"ח סוברי' דבחד מינייהו סגי נמצא דברי הירושלמי בפרק חלק והבבלי שוים וע"ש וגם להך ברייתא דפ' במה אשה לפי הגירסא אין קורין פסוק על גבי מכה בשם בלא רקיקה איירי:

הלכה ד

בחומצן של פירות. פירש"י בפרקין דף קי"א ע"א בד"ה הא בקיוהא דפירי יין שלא נתבשל כל צרכו בענביו קשה לשיניים ובסוגיין משמע בהיפך וכמו שפירשתי בקונט' וי"ל שרש"י מפרש בחומצן של פירות דוקא חומץ הבא מפירות גמורים הוא טוב לשיניים וקרא איירי בפירות שאינן נגמרין:

או כד"ה וכו'. בבבלי דף קי"א ע"א פירש"י בד"ה לפני טיבול לפני אכילה מותר שדרכן היה לטבול בחומץ בכל יום והרואה אומר זהו טיבולו ולאחר טיבול אסור שהכל יודעין שכבר סעד וטבל כל צרכו ע"כ וקשה הא בסמוך מסיק דלאחר טיבולו הוא משיב את הנפש ש"מ דאינו ניכר דלרפואה קעביד מיהו בגמ' שם בקושית הש"ס ונימא מדלפני טיבול שרי וכו' משמע מפורש כפירש"י וא"א להשוות שני התלמודיים אם לא שנגיה בדברי הש"ס שם:

הכוסס חטה וכו'. כתב הרמב"ם פ"י מה"ת והסך יין ושמן כאחד או ששתה שמן וחומץ כאחד או שכסס את החטים או שגמע את החומץ ה"ז משלם קרן וחומש ע"כ וכתב בהשגות א"א פלוגתא דר' ורבנן ורבי הוא דס"ל הכי וקיי"ל כרבנן ע"כ וכתב בכ"מ או שכסס וכו' ירושלמי תני הכוסס וכו' וי"ל על רבינו שפסק כיחידאה ואפשר לומר שטעם רבינו משום דמשמע דר"י בשם רבי אמי פליג אההיא דתני בכוסס חטה שאינו משלם חומש דליתא שמצינו לחכמים שהסכימו לדרבי שאומר במגמע חומץ שהוא משלם חומש מפני שמשיב את הנפש וכ"ש לכוסס חטה שהרי הוא משיב את הנפש יותר מהחומץ ע"כ ותימא פירושו הא רבי אמי ל"ק אלא דמודים חכמים במגמע חומץ אחר טיבולו ואף לפי גירסתו שנראה שלא היה כתוב בה אחר טיבולו מ"מ הרי הוא קאמר ומודים חכמים ש"מ דאיכא מילתא דפליגו בה ולפי פירוש הכ"מ לא פליגי כלל וגם בבבלי פרק יה"כ דף פ"א מפורש דפליגי חכמים ורבי. ול"נ דראיית הרמב"ם מהא דאמרי' בבבלי בפרקין במגמע ובולע מותר בשבת ולא מיחזי כרפואה ש"מ דאדם עשוי לשתות חומץ וכ"פ הרמב"ם הלכך פסק גם כאן דמגמע חומץ חייב לשלם חומש ולפי דברי הכ"מ כ"ש הכוסס חטה א"כ לק"מ אך קשה לי שהרמב"ם פסק בפ"ב מהלכות שביתת עשור שתה חומץ חי אפי' הרבה הרי זה פטור מן הכרת אבל מכין אותו מכת מרדות והיינו כרבנן כמפורש התם ביומא אע"ג דמתני' כרבי אתיא מ"מ לית הלכתא כוותיה ולפ"ז צ"ל אף סתמא דמתני' דשבת כרבי כמפורש כאן בסוגיין ולית הלכתא כוותה וקשיא אהרמב"ם בתרתי השתא גם מה שכתב מהר"י קורקס ומביאו הכ"מ דלכך פסק רבינו כרבי דרבי יוחנן פסק כן אין ראיה שר"י לשיטתו דאמר הלכה כסתם משנה

אבל לדידן ודאי דלית הלכתא כרבי ואפשר לומר דהרמב"ם איירי במגמע לאחר טיבולו וביה"כ מסתמא איירי במגמע קודם טיבולו ודוחק מכמה טעמים וצ"ע:

את ש"מ ההן צופדונה וכו'. וקשה מנ"ל כל שהוא מן השפה ולפנים דלמא דוקא צופדונה אבל שאר חולי שאין בו סכנה ודאית אפילו מן השפה ולפנים אין מרפאין אותו בשבת וא"נ דנשמע מיני' דכל שהוא מן השפה ולפנים קשה מנ"ל למשמע מיניה שהוא סכנה: הדרן עלך פרק שמונה שרצים

פרק טו

הלכה א

מתופרי יריעות למדו וכו'. וקשה מ"מ נילף מקשירת המיתרים דאף קשר שאינו של קיימא מלאכה היא שהרי היתה במשכן וי"ל דהא ודאי מלאכה גרועה היא שהרי אפי' הוצאה אי לאו דאית לן קרא לא היינו חושבין אותה לאב מלאכה וכמ"ש תוס' בריש מכילתין:

הלכה ב

כיני מתניתא וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף קיג ע"א בד"ה כלל אר"י תימא היכי קאי אי אמילתיה קמייתא דהתם מתיר לגמרי והכא קתני אין חייבים עליו משמע הא איסורא איכא כדדייק הש"ס לעיל וי"ל דה"ק כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו הא של קיימא חייבין עליו ואפי' עניבה ולאפוקי מדרבנן דאמרי עניבה לאו היינו קשירה א"נ אמאי דקתני ברישא אין חייבין עליהם קאי ר' יהודה עכ"ל ולפי מה שפירשתי בקונטרס נראה ששני התירוצים של תוס' הם דברי הש"ס דמאי דמשני בגין דתנינן קדמייתא בשם ר"י וכו' ודאי דעל אין חייבין עליהם דרישא קאי ומאי דמשני ר' שמואל דמתני' תרתי קאמר שאינו של קיימא והוא לשעה היינו תירוץ הראשון של תוס' ונ"ל דה"ט דהרשב"א שתפס התירוץ הראשון לעיקר מפני שהוא תירוץ בתרא דש"ס אך לא ידעתי למה לא הביאו דברי הש"ס:

הלכה ג

שבות ממאמר. כתב הי"מ אע"ג דבהדיא כתיב ממצוא חפצך ודבר דבר ניחא ליה למילף מדאורייתא ואין קושיא ודבר דבר למאי אתא דאתא לפ' דלא תימא אע"ג דשבת ה' ממאמר מ"מ כיון דקרי לה מלאכה כי בו שבת מכל מלאכתו לא אסר אלא מלאכה ממש ע"כ וכתבו תוס' בפרקין דף קיג ע"ב בד"ה שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול פי' בקונט' כגון מקח וממכר ואין נראה לר"ת דהא כבר נפקא ממצוא חפצך

אלא אומר ר"ת כדאמר בויקרא רבה ר' שמעון בן יוחאי הוה ליה אימא סבתא דהוה מישתעי סגי אמר לה אימא שבתא הוא שתקה משמע שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול ובירושלמי אמרי' בטורח התירו בשאלת שלום בשבת ע"כ ולפמ"ש תוס' ל"ק ודבר דבר ל"ל דאיצטריך דאפי' אמירה בטלה אסורה אך עדיין קשיא ל"ל ממצוא חפצך ונ"ל דרש"י סובר דאיצטריך קרא לאמירה דרש"י פי' דממצוא חפצך היינו שלא יטייל לסוף שדהו בשבת לידע מה היא צריכה וה"א דוקא הכא דקעביד מעשה בהילוכו הוא דאסור אבל בדיבור בעלמא שרי לכך איצטריך ודבר דבר ואי מודבר דבר לחוד ה"א דוקא דיבור מענין מלאכה כגון מקח וממכר וחשבונות לכך איצטריך קרא שבת לה' דשמעי' מיניה איסור דיבור בענין מלאכה מוקימינן ודבר דבר אפי' לשיחה בטילה בעלמא אבל בש"ס דילן שלא הוזכר דרשא דשבת לה' לא מוקמינן קרא ודבר דבר אלא כפירש"י:

טופס ברכות כך הן. כתב הי"מ ולא אסרו אלא לתבוע דבר מחודש שאין אנו רגילין לתבוע ע"כ וקשה לפי הטעם שפירשתי בקונטרס למה אסור להתפלל על צרכיו בשבת משום עונג וכ"כ הי"מ בעצמו א"כ אף ברגיל אסור וכ"כ בתשובת רמ"מ סי' פ"ז שאין אסור אלא כשמבקש על חולי או על פרנסה ע"ש ובקשת פרנסה היא ודאי דבר הרגיל אלא ודאי כמ"ש כיון דנוסח הברכה כך היא אין לשנותה מהאי טעמא שלא יבולבל וגם מ"ש הרמ"מ שם שמותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' דלא גרע מיהי רצון שתצילנו היום וכו' שסדרו חכמים לאמרו בכל יום ע"כ אי נ"ל ראי' דדוקא התם הטעם שלא יבולבל בתפלתו אבל גבי אלהי עד וכו' מי חייבו לאמרו בכל יום עד שיאמרו גם בשבת גם אני תמה מיהי רצון הנדפס בסידורים במעמדות של שבת ששם בקשה על הפרנסה דודאי אין לאמרו לכ"ע כמ"ש הרמ"מ:

ובכוסות מותר שאין קבע לשתייי'. מכאן ראיה למ"ש הרמ"א בא"ח סי' רצ"א בהג"ה דאף להאוסרים לשתות בשבת בין מנחה למעריב דוקא מים אבל שאר משקין שרי דאל"כ קשיא ברייתא זו למה מדיחן הא אסור לשתות וא"ל דאיירי בשהתחיל לשתות קודם מנחה דא"כ בתוך סעודתו אפילו קערות נמי שרי וראיתי במג"א סי' שכ"ג סעיף ו' שכתב בשם מהרי"ל שלהאוסרים לשתות בין מנחה למעריב אסור להדיח הכוס ע"כ וקשה הא ברייתא שלימה שנינו שמדיחין לאחר מנחה ודוחק לומר דלמי שאינו חושש לסכנה קאמר וי"ל דלעולם איירי בשהתחיל בה קודם מנחה אלא שמשך ידו מן האכילה ודרכן היה לקבוע עצמן לשתייי אחר האכילה ועי' בתוס' דף קיח ע"א בד"ה לפי וכו':

ויבדיל שכך הוא מתיר וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף קיד ע"ב בד"ה וליתקע וכו' והא נמי לא בעי למפרך וליבדל במ"ש דלידעו דחלבי שבת קריבין ביה"כ דהא אפי' מבדיל בכה"ג

ברבים אין פרסו' בהבדלה כמו בתקיעה ע"כ והרשב"א בחידושיו מסיים בה ותדע לך מדאמרי' לקמן ושבות קרובה התירו והתנן י"ט שחל להיות במ"ש מבדילין ולא תוקעין ואמאי ליתקע כי היכא דלידעו דשרי בשחיטה לאלתר ואם איתא אמאי והא מבדילין אלא ש"מ דליכא הוכחה אלא בתקיעה ע"כ ולא ידעתי מאי קשיא להו הא כבר תירץ הש"ס כאן דאינו מבדיל אלא להתיר דבר האסור וגם תירוצם של תוס' והרשב"א אינו נוח לי הלא אין לך פרסום גדול מזה מה שכל א' מבדיל בתפלתו והא דמייתי הרשב"א ראיה מקושית הש"ס גבי שחיטה תימא דהא עיקר התקיעה תהיה שידעו שחשיכה הוא ושישחוט לאלתר ובזה אינו מועיל ההבדלה שמבדיל כל א' בתפלתו שאף ביום יכול להתפלל של מוצאי שבת כמפורש בברכות והיינו דקאמר הש"ס ואמאי ליתקע דלידעו דשרי בשחיטה לאלתר וכן מפורש בתוס' והדברים ברורים:

מבדיל מן המנחה ולמעלן. קצת קשה שיסברו העם שמאז והלאה מותר בכל המלאכות כולן ומהאי טעמא לא פריך הכי בבבלי וי"ל דהירושלמי סובר בהא ליכא למיטעי שהכל יודעין שיה"כ אסור עד שתחשך:

הדרן עלך פרק ואלו קשרים

פרק טז

הלכה א

מהו בין שקורין בהן וכו'. וקשה הא מפורש תני במתני' דאין קורין בה אכתובים קאי שאין קורין בהן מפני ביטול בה"מ וי"ל דסובר ומפני מה אין קורין בהן מילתא באנפי נפשה היא וטעמא קאמר מפני מה אין קורין בכתבי קדש בשבת מפני ביטול בה"מ ולפ"ז יש לקיים הגירס' שלפנינו הדא אמרה בין תורה לנביאים לכתבי הקדש אין מצילין אותן וכו' וה"פ מדתני במתני' דכתבי הקודש אין קורין בהן מפני ביטול בה"מ משמע שאין כתובים בכלל כתבי הקודש דרישא דמצילין:

שתים ושלש טעיות בכל דף וכו'. וקשה השתא שלש מתקנים ואינה טעונה גניזה שתים מיבעיא וי"ל לא זו אף זו קתני ועיין במשנה למלך פ"ח מה' סוכה:

שונין כגון מדרש שיר השירים וקהלת כן פרש"י דף קט"ז ע"ב וקשה למה פרט את אלו וי"ל דרבותא קאמר אפי' הני שונין בהן וכ"ש שאר כתבי הקדש דבהנך תרתי פליגי ר' יהודה ור' יוסי במסכת ידים אם מטמאין את הידים:

למדנו שלשה דברים וכו' ואין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה. וקשה וכי לא ידע ריב"י מתני' שאין קורין בכתבי הקודש בשבת וכבר פליגי בה תנאים הקודמים

וע"ק מנ"ל דאין קורין אלא מן המנחה ולמעלה דלמא הא דלא קרא רבי מקודם כיון דשבת היה אין לקרות בקינות קודם מנחה דהיינו קודם חצות כיון דיכול לקרות בדברים אחרים אילו היה בחול ולא אסרו אלא בעט"ב לאחר חצות וי"ל דה"ק שלמד שאין קורין אלא מן מנחה קטנה ולמעלה וכן הוא במדרש פ' תזריע ובקינות. היו יושבין ועוסקין במגילת קינות עט"ב שחל להיות בשבת עם חשכה מן המנחה ולמעלה דהיינו מנחה קטנה וכן פי' שם המ"כ אך מ"ש שם דוקא מן המנחה ולמעלה קורין אבל קודם לזה הזמן אסור משום שמא יקרא בשטרי הדיוטות ולאחר מנחה לא גזרו ע"כ וקשה אי משום שטרי הדיוטות לעולם אסור וכן הוא בבבלי ובתוספתא בדברי ר' נחמיה אלא הטעם מפני ביטול בה"מ והלכך לא אסרו מן המנחה ולמעלה שכבר עבר זמן בה"מ וכ"כ גם הי"מ:

קמ"ז מזמורים שבתהילים. כתב הי"מ ואע"ג דלספרינו ק"נ הוו הרי אמרו בפ"ק דברכות אשרי האיש ולמה רגשו חד הוא וה"נ יש עוד ב' מקומות שבספרינו שנים הם והם מנו אותן לאחד ע"כ ונ"ל דס"ל כרבי יוחנן דאמר כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח באשרי וסיים באשרי ולא מצינו פרשה חוץ מאשרי האיש ולמה רגשו לכן נראה שאשרי נשוי פשע דהיינו מזמור ל"ב ול"ג ול"ד אחד הם וסופו אשרי הגבר יחסה בו ואע"ג שהוא באמצע מזמור י"ל כיון שהמזמור מסיים ולא יאשמו כל החוסים בו ה"ל כאלו סיים ביחסה בו וע"ק בתוס' פרק קמא דברכות:

קכ"ג פעמים הללויה וכו'. מה שפרשתי בקונטרס קכ"ג פעמים שישראל עונין הללויה דעל כל דבר וכו' כן פירש בי"מ וכתב עוד ואע"ג דאיתא בגמ' פרק לולב הגזול הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה הוא אומר הללו עבדי ה' וכו' משמע דלא היו עונין הללויה אלא ב' פעמים כבר פירש רש"י שם דאין זו כקריאת הראשונים שהיו עונין הללויה על כל דבר וכו' ע"כ ודבריו תמוהים והלא בהלל יש יותר מן אלף תיבות והן היו עונין על כל דבור הללויה ועוד קשה שצריכין לומר כל זה אסמכתא כמ"ש הי"מ בסוף דבריו דקריאת הלל דרבנן וסדר קריאתו תלוי במנהג לכן עמדתי למנין ומצאתי שכל לשונות של הלל האמורים בתהילים הם קכ"ג ועליהם קאמר קכ"ג פעמים שישראל עונים הללויה ואם יאמר לך אדם קכ"ד הם אמור לו המתהללים באלילים אינו מן המניין:

חונה מלאך וכו'. מה שפירשתי בקונט' הוא מדברי הי"מ ודחוק קצת שההצלת הצדיק הוא בזכות מצותיו וגם פשטא דקרא לא משמע הכי ונ"ל דודאי הצדיק עדיף מהמלאך כדאמרי' לעיל ס"פ במה אשה דף כג וגם הרי הנשמר גדול מהשומר וכתיב כי מלאכיו יצוה לך לשמרך והשתא ה"פ חונה מלאך ה' סביב ליריאיו והקב"ה יחלצם להצדיק ולהמלאך והמלאך נחלץ בזכות הצדיק הואיל והוא סביב לצדיק וה"ה התיק שהוא סביב

הס"ת מצילין בזכות הס"ת וכן מייתי מקרא באדין וכו' וכתיב בסיפיה הא אנא חזי גוברין ד' וכו' וריויה די רביעאה וכו' דילפי' מיניה לעיל ס"פ במה אשה דף כג ע"ב שהן היו מכבשין האור לפני המלאך ש"מ שהמלאך ניצול בזכות הצדיק והדברים ברורים:

הלכה ג

מפני הסכנה. כתב בכנסת הגדולה סי' של"ד ויש לתמוה על הרי"ף והרא"ש והטור וריו"ו שכתבו הא דמצילין מיה"כ לשבת אבל לא משבת ליה"כ שהוא דבר שאינו נוהג האידנא שהרי א"א שיחול יה"כ בע"ש ולא באחד בשבת ע"ש שהאריך בדחוקים ועי' במג"א סי' הנ"ל סעיף ד' ול"נ פשוט שהם סוברים שברייתא זו דתני בה אבל לא משבת ליה"כ פליג אהירושלמי דאס"ד דטעמא משום סכנה אפי' משבת נמי יהא מותר להציל והלכך מייתי לה להך ברייתא שמביאה הבבלי והשמיטו דברי הירושלמי דסוברים דאף ביה"כ עצמו אין מצילין ואף אם נאמר דביה"כ עצמו מצילין מזון סעודה אחת וכדדייק הר"ן מדקאמר אבל לא משבת ליה"כ ול"ק מיה"כ ליה"כ מ"מ קמ"ל דאין הטעם מפני הסכנה אלא משום עגמת נפש וכמ"ש הר"ן ונ"מ דמשבת ליה"כ אין מצילין וה"ה לט"ב שחל להיות בא' בשבת דלהטעם של הירושלמי מצילין לט"ב במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אבל לטעמא מפני עגמת נפש לעולם אין מצילין:

מצילין לחולה ולזקן וכו'. גירסת הרשב"א והה"מ מצילין לחולה ולזקן ולרעבתן כבינוני וכן העתיק בש"ע סי' של"ד וקשה כיון שהורגל בכך לאכול הרבה אם לא יציל כפי הצורך למזונו יסתכן ואף דבככותבת מייתבא דעתא היינו לפי שעה דאלת"ה למה מצילין לכל אדם כפי מזונו לא יציל לכל א' אלא ככותבת אלא ודאי כדאמרן וע"ק הא לעיל בסמוך אמרי' דלכך אסרו להציל יותר מג' סעודות שלא יציל מן היום למחר א"כ ברעבתן שיאכלם היום למה לא יציל הלכך נראה הגירס' שלפנינו עיקר:

מתניתא דר"ש וכו'. כתב הה"מ פכ"ג מה"ש מתוך שלא נזכר זה במשנה ולא בגמרתינו יש כעין סיוע לרבינו ז"ל שהוא פוסק בכמה מקומות דלא כר"ש ולפי שאין הלכה כמותו סתמו במשנה ולא הזכירו כיבוי בשום צד ומ"מ אפשר שדעת משנתינו שלא כל השבותים נדחין מפני כתבי הקדש שהרי לא התירו הצלתן למבוי המפולש אעפ"י שאיסורו מדבריהם וזה נ"ל עיקר לדעת הפוסקים [צ"ל כר"ש] כר"י ע"כ ול"נ שע"כ לומר כן דלא כל השבותים התירו שהרי אמרי' לעיל בריש פרקין דמתני' דר"ש דאמר אין לך דבר משום שבות וכו' ואס"ד דלר"ש מותר לכבות דכל השבותים התירו למה לא תני שמכבין וכ"ש שמצילין אלא ודאי שאפי' לר"ש לא התירו בכל השבותים אך לשון ר"ש קשה קצת דקאמר אין לך דבר משום שבות וכו' משמע דכל השבותים התירו וע"ק כיון

דלא קיי"ל כר"ש בעירובין אם הספר מונח ע"ג הארץ שגוללו אצלו א"כ היה ראוי לאסור נמי הצלת הדליקה וי"ל דבדליקה כ"ע מודים לדר"ש:

הלכה ח

הדא אמרה לצורכו ולצורך ישראל אסור. כתב הרשב"א בחידושיו ונראה דלא גרסי' אסור אלא מותר ומדאהדרינהו שמואל אפוי קא מייתי ראיה והיינו דקא דחי ליה ר' יונה דשנייא היא דאין מטריחין על האדם לצאת מביתו ואקשי ליה אי מהאי טעמא א"כ מעיקרא אמאי אהדרינהו שמואל לאפוי ע"כ וגם הסמ"ג וס' התרומות כתבו שהגי' מותר ע"ש וקשה מאי הדא אמרה דקאמר ר' יעקב הא מפורש קאמר שמואל דמותר ועוד קשה להגיה מן אסור מותר ועיי' בב"י שהאריך בדבר הזה לקיים הגירסא הראשונה וגם לשון ש"ס שנייא היא משמע דממילתא אחריתא הביא ר"י בר אחא ראיה ולא מדשמואל ולולי דמסתפינא היה נ"ל דה"ג ידע דלא בגיני' אדלק' והפך שמואל אפוי דתני' הכניסה לרבקה ודשה כשרה בשביל שתינוק ותידוש פסול' אר"י בר אחא הדא אמרה לצרכו ולצורך ישראל אסור אר"י שנייא היא וכו' וה"פ מתחילה פשט הש"ס להיתירא מהא דשמואל ובתר הכי דייק ר"י בר אחא מהא דהכניס' לרבקה וכדס"ד דש"ס בב"מ דף ל' ע"א א"נ דפשט לה מהא דתני התם נזדמנו לו אורחי' לא ישטחנ' לא ע"ג מגוד ולא ע"ג מטה בין לצרכו בין לצרכה וע"ז אקשי ליה ר' יונה דלמא הכא שאני שאין מטריחין את האדם לצאת מביתו ור"א הוא דקאמר אס"ד דטעמא דשמואל משום שאין מטריחין וכו' מתחלה לא היה לו לשמואל להפוך פניו. והרב במג"א כתב בסי' רע"ו סעיף ב' אם עשה לצורך שניהם אסור כמ"ש סי' שכ"ה סעיף ו' ע"כ ואין ראיה משם דהתם שאני דאיירי בלקיטת עשבים אבל הכא אין מטריחין לאדם לצאת מביתו כמ"ש הרשב"א והר"ן והסמ"ג וסה"ת והרב"י אף שהוא כותב שיש לגרום בירושלמי הדא אמרה אסור מ"מ אינו מביא ראיה מליקט עשבים וצ"ע:

הדרן עלך פרק כל כתבי הקודש

פרק יז

הלכה א

ההוגין. בגליון פירש הקוצים נראה שגרס ההוגין ופירשו מלשון היזמי והיגי ופירושי שבקונט' עיקר וכ"ה בתוספתא רשב"ג אומר אף ההוגין של ספינה:

מה דמר ר' מנא אר"י הוון טליי' וכו'. כתב הר"ן פ' כל כתבי גבי פמוטות הלכך אפי' בשתי ידים וכו' וה"ה בד' וה' בני אדם אע"ג דאיפלגו בה בירושלמי עכ"ל וקשה מאי

איכא אף דפליגו בה בירושלמי הא מייתי סייעת' למ"ד דאפי' בד' וה' שרי ממעשה דספסלי' דר"י בן פזי וקיי"ל בכל דוכתי מעשה רב:

קנים וחבלים של קוריים. לפי מאי דמסיק דאף בקנים וחבלים של קוריים נמי אמר ר"י בן לוי דאין מטלטלין וצריכין לומר שהן ככלי שמלאכתן לאיסור ומזה סייעתא למ"ש הרמב"ם בריש פכ"ו מה"ש כל כלי האורג וחבליו וקנים שלו מות' לטלטלן ככלי שמלאכתו לאיסור וע"ש בהה"מ שרש"י ז"ל חולק בזה ולפי דעת רש"י צריכין לומר דהירוש' פליג אבבלי:

הלכה ו

כיון שהיא אפיצה לה כגופה היא. כתב הרמב"ם פכ"ה מה"ש כלכל' שהיתה נקובה וסתם נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כדופן היתה הכלכלה מליאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובין כגון ענבים ותותים נוטל אותה כמות שהיא וכו' ע"כ וכתב הראב"ד בהשגות אני לא מצאתי כן בגמ' שאפי' בפירו' המיטנפין נמי מוקי לה כשהיתה האבן דופן וכו' והה"מ כתב בד"ה כלכל' וכו' והקשו בגמ' דף קמ"ב אמאי ותיהוי כלכלה בסיס לדבר אסור ותי' ר' יוחנן הכא בכלכלה מלאה פירות עסקינן והקשו ונשדינהו לפירי ונשדי לאבן ונינקטינהו ותרצו בפירות המטנפין והקשו ונינערינהו נעורי ותרצו א"ר חייא בר אשי אמר רב הכא בכלכל' פחות' עסקינן דאבן עצמה נעשית דופן לכלכלה ע"כ בגרסת ספרינו ואין מכל זה בהלכות כלום והנה לפי גירסא זו אוקימתא דר' יוחנן בטל' וקמה לה הא דרב ורבי' פסק כשתיהן והוא תמה ולזה השיג הר"א ז"ל ונראה שגרסת רבינו היא שאין בה ונינערינהו נעורי ור' חייא בר אשי בשם רב עושה אוקמתא אחרינ' ושתיהן אמת וה"ג ר' חייא בר אשי בשם רב אמר וזהו שלא הזכירו גבי הא דרב אלא וא"א להעמיד דברי רבי' בדרך אחרת עכ"ל ובאמת שכן הקשה הרז"ה והר"ן אהרי"ף למה השמיט כל זה מהלכות וגם קשה להגי' כל הספרים לכן נ"ל דהרי"ף ז"ל סמך אהא דתנן בפרקין האבן שבקרוויי' אם אינה נופלת היינו שקשורה יפה ואז הוא כגופה ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה א"כ ממילא שמעינן דאף הכא איירי בשקשורה יפה והיא כגופה והא דר"י דבכלכלה מליאה פירות מותר לטלטלה עם האבן שמעינן מהא דמסקינן לעיל ס"פ כיר' כי הוינא בי ר"נ הוינא מטלטל כנונא אגב קיטמ' ואע"ג דאיכא עליה שברי עצי'. והא דצריכין לכך היינו אם נאמר דאיתא לדר' יוחנן אף לפי המסקנא וכ"מ מדברי תוס' בפרק כירה בד"ה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים נראה לר"ת דשברי עצי' חשיבי טפי דאל"כ מאי קמ"ל ואדמקשי ליה מברייתא דושוין ליסייעי' ממתני' דכלכלה והאבן בתוכה וכו' ע"כ ומאי קושיא דהא

מתני' מוקמינן כשהכלכלה פחותה וטובא קמ"ל רבא וגם ליכא לסייעי' ממתני' א"ו דאף לפי המסקנא איתא לדר' יוחנן מיהו הא ל"ק דהא ר' יוחנן הוא דקאמר התם דהתיר ר' לטלטל מחתה באפרה ולדידיה קשיא מאי קמ"ל אך הא דמקשי תוס' לסייעי' ממתני' ל"ק דאיכא למימר דאליבא דרבא פריך דמסתמא כרב ס"ל וליכא לסייעי' ממתני' לכן נ"ל דאיתא לדר' יוחנן אף לפי המסקנא ודקשיא א"כ מאי פריך ולינערינהו נעורי י"ל דאליבא דרב הוא דפריך הכי דלקמן אמתני' האבן שע"פ החבית קאמר ר"ה משמיה דרב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ורבב"ח א"ר יוחנן דרשב"ג היא וכו' ופי' ר"ת וכן הרמב"ן ומביאו הרשב"א בחידושיו דה"ק שכיון שהאבן מונחת ע"פ החבית שיש בה יין דין הוא שתינטל האבן הזה או שתעשה כפסולת שבאוכלין דמ"ש האבן שעל גבה מאבן שבתוך הפירות עצמן שניטלת ומסיק דהאבן כפסולת מרובה על האוכל דמי דכיון דלא מישתקל ליין עד דשקיל לה לאבן ע"כ הרי דבמקום שאין האבן כפסולת המרובה על האוכל שרי לטלטלו וא"צ לנערו א"כ ל"ק לר' יוחנן ולינערינהו נעורי אבל רב דמוקי להך מתניתין דהאבן שע"פ החבית בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור וקשיא כיון דבחבית שיש בו יין איירי א"כ הוה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר וע"כ לומר דאיירי בשיכול לנער היין מהחבית מבלי שיטלטל האבן ולפיכך צריך לנערו הלכך קשיא ליה גם כאן ולינערינהו נעורי לרב ומשני רב דבכלכל' פחות' עסקינן אבל לר' יוחנן מוקמינן לה באוקימתא קמייתא. והשתא ניחא נמי הא דגרסינן בדף קמ"ב ע"ב אהא דמעות שעל הכר וכו' א"ר הונא אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור ארבב"ח א"ר יוחנן ל"ש אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו מטלטלו ועודן עליו ע"כ וקשה למה לא אמר ר' יוחנן האי ל"ש אירשא דאבן שע"פ החבית אלא ודאי דר"י סובר כיון דאית ביה יין מותר לטלטלו אפי' לצורך גופו אלא דרשב"ג הוא דאוסר מטעם ברירה ואפי' לצורך מקומו אוסר ובהכי ניחא דאיצטריך תרתי מתני' ותרתי דרב לאשמועינן דרישא בחבית שיש בו יין איירי ואפ"ה אסור במניח ומהשתא ניחא קושית הראב"ד בהשגו' ויש להאריך בענין זה ואין כאן מקומו:

תינוק עשו אותו כאוכלין כתבו תוספות ר"פ נוטל דף קמ"ב ע"א בד"ה ונשדינהו לפירי וכו' וא"ת גבי קטן נמי נשדיי' לאבן מידו ואמאי שרי לטלטולי' עם האבן וי"ל אם ישליכו מידו יצעק ויבכה וא"ת מ"ש דלא שרינן לטלטל תינוק אלא כשיש לו געגועין תיבטל אבן אגב תינוק כמו שהיא בטלה אגב כלכלה מליאה פירות וי"ל דאינו צריך כל כך טלטול התינוק ע"כ וקשה הא דבריהם הן הן הדברים שנאמרו בסוגין ותירוץ הראשון כתמן אמרין וקושייתם השני כדברי ר' כהן:

הדרן עלך פרק כל הכלים

פרק יח

הלכה א

מפנין תרומה טהורה. כתב הר"ן דחזיא לבהמת כהן אבל תרומה טמאה אינה ראויה לבהמת כהן דלהיסק עומדת כדאמר רבה כשם שמצוה לשרוף את הקדשים שנטמאו כך מצוה לשרוף את התרומה שנטמאת כלומר דהאי קדש איקרי והאי קדש איקרי וקי"ל דכל טומאה דקדש בשריפה ע"כ משמע דס"ל דתרומה טמאה אסור ליתן לבהמה וזהו דעת תוס' בפ' אין צדין ותימ' דהר"ן כתב בפרק אין צדין אמתני' בהמה שמתה וכו' חלה שנטמאת אינה ראויה לכהנים דהא באכילה אסורה ובהסקה או לתתה לכלבים אסור דאין מבערין קדשים טמאין מן העולם ביו"ט וכו' ע"כ ע"ש הרי דסובר דמותר ליתן תרומה טמא' לבהמתו והיא דעת רש"י כאן ובאין צדין וצ"ע:

אדם עומד וכו'. כ' הר"א בפירושו למסכת דמאי פ"ז עומד אדם מע"ש דוקא מע"ש דאין יכול לתקן ודאי בשבת אבל לא יאמר אדם בחול ה"ז תרומה למחר וכגון שהן בלגין ט"י ובעי הערב שמש וכמו דאיתא במתני' שהביא אח"כ. ה"ג אר"י בר' בון עומד אדם ואומר ה"ז תרומה למחר ופליג על סיפא דר"י בן אלעזר. ה"ג מתני' פליגא על ר"י ברבי אלעזר. לגין שהן ט"י וכו' וא"כ ש"מ דיכול אדם לומר אפילו בחול ה"ז תרומה למחר וקשיא לר"י ברבי אלעזר. חזר בה ר"י בר' אלעזר וס"ל נמי כר"י בר' בון. מאי כדון אמתניתין קאי דתנא היו דמאי אומר מה שאני וכו' ע"כ ודבריו תמוהים מ"ט דבחול אסור לומר כן שתהא תרומה למחר אין טעם לדבר ובדברי ר"י לא נזכר כלל מלגין ט"י ולא נזכר בשום מקום שאדם סובר כן ועוד שדחק להגיה דהקושיא אר"י בר"א וגם בחזרה פירש דקאי אר"י בר"א וכאן מפורש דאר"י בר' בון קאי ועוד כיון דקאמר חזר בו ר"י בר' בון מהדא משמע דלאו מכל דבריו חזר וע"ק מאי שבירר דרך לעצמו והגיה דמאי כדון קאי אמתניתין דהיו דמאי וכו' ובירושלמי גם שם גם כאן משמע מפורש דאמילתא קמייתא קאי וגם הפירוש שפי' בו לשון הש"ס אינו סובלו כלל וכלל וכל זה גרם לו שנעלם ממנו סוגיא דהכא:

הלכה ב

וקש לאו כמפוזר הוא. כתב הרשב"א בחידושיו בד"ה חבילי קש וכו' קשיא לי כיון דראויין ל"ל הכין ומ"ש משברי זכוכית וכו' וה"נ יטלטל מיהו התבן דראוי לבהמה שהיא מצוייה וי"ל דשאני הני דסתמן להסקה קיימי וזו היא שאוסרתן עד שיכינם בפי'

למאכל בהמה אבל שברי זכוכית שאינו עומד לדבר אחר בסתמא כיון דחזי מיהא לנעמיו' מטלטלין אותו ע"כ והנה קושית הרשב"א היא בעצמה קושיית ר' אלעזר כאן אך תירוצו תמוה לי דבבבלי במסכת ב"ב דף נ"ט ע"ב גרסינן קופה מלאה תבן וחבית מלאה גרוגרות המונחים בחלון רואין כל שאלו ינטלו ויכולין התבן והגרוגרות לעמוד בפני עצמן חוצצין ואם לאו אין חוצצים והא תבן חזי לבהמתו ומשני בסריא ופריך חזי לטינא ומשני דאית ביה קוצי ופריך חזי להסקה ומשני במתונא שמעינן דסתם תבן לבהמה עומד דאס"ד סתם תבן להסקה עומד ה"ל למפרך מיד חזי להסקה אלא ודאי דלעולם אין נוטלין אותו להסקה אא"כ נרקב ואית ביה קוצים והדרא קושית הש"ס לדוכתי' ואפשר לומר שהרשב"א מוקי למתני' בתיבני סריא ומהני תיקון כדאמר בבבלי במכלתין דף קנ"ה ע"ב ודוחק:

הלכה ג

עושין לה מדורה. כתב הרמב"ם בפ"ב מה"ש עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצינה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז ע"כ ותמהו עליו דגרסי' בגמרא בפרקין דף קנ"א אמר שמואל עושין מדורה לחיה בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאיתמר אר"ח בר אבין אמר שמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז ע"כ משמע מהכא דלכל חולה מותר לעשות מדורה ואין חילוק בין חיה לחולה ועיין בהה"מ ובהר"ן שדחקו מאוד ליישב דבריו ונ"ל דקשיא ליה לרבנן תרתי דשמואל ל"ל כיון דסובר דלכל החלאים עושין מדורה מ"ש חיה דנקט ולפמ"ש הר"ן חיה כ"ש מהקזת דם אלא ודאי דחיה אף שלא נצטננה עושין לה מדורה דמסתמא נתקררה אבל לשאר חלאים דוקא אם נצטננו אבל בלא"ה לא ובאמת שאין חילוק בין הקיז דם לשאר חולה כשנצטנן עושין לו מדורה אלא שהרמב"ם לישנא דש"ס נקט וזה מבואר מאוד בלשון הרמב"ם:

הדרן עלך פרק מפנין

פרק יט

הלכה א

הוינן סברין מימר וכו'. בבבלי דף קל"א ע"א גרסי' אמר רב אדא בר אהבה למעוטי ציצית לטליתו ומזוזה לפתחו דמחייב ר"א ומ"ט אמר רב יוסף לפי שאין קבוע להם זמן

וכו' אמר מר לולב וכל מכשיריו דוחין את השבת דברי ר"א מנ"ל לר"א וכו' וכן פריך הש"ס בתר הכי סוכה מנ"ל. וכתבו תוס' בד"ה ושוין וכו' ותימא מאי צריך טעם לזה אלא משום דלא אשכחן דרבינהו קרא דכל אינך מצרכינן קרא לקמן דלא גמרי מהדדי ותי' בתוס' דקשיא למה לא מייתי מסוכה דמה פרכת שכן נוהגת בלילות כבימים ציצית נמי נוהג לרבנן אפי' בלילה ע"כ והרשב"א בחידושיו הוסיף וי"ל דטעמא דקרא קא בעי ע"כ וקשה על תי' של הרשב"א הא רבנן לא דרשי טעמא דקרא א"כ מאי מקשה מ"ט וע"כ צ"ל דלר"ש פריך ולר"ש ודאי דכלם דוחות שבת דהא כתב הרשב"א לעיל בדף ק"ו דלר"ש קיום המצוה לא חשיבא תיקון כגופו של דבר ומלאכה שלא לצורך היא וקבורת מת מצוה דחי שבת א"כ ה"ה לכל המצות מכשירים דוחין שבת דהא מתיר לתפור קבר למת וגם מה שתירצו תוס' קשה דא"כ היה לש"ס להקשות תחילה סוכה מנא ליה דהא סוכה גופה לא ידענו מ"ט דחיא שבת דניליף מינה ציצית ומזוזה ועוד איכא למפרך בשלמא סוכה חובת גברא היא שחייב לעשות סוכה משא"כ ציצית וגם מזוזה אם רוצה לדור בבית עכו"ם או לישב בשדה או בבית שאין בו חיוב מזוזה פטור ממנה לכן נ"ל דהמקשה היה סובר דלר"א מכשירין דוחין שבת מדכתיב כי קדש היא לכם ולא לגבוה דר"א מתלמידי ב"ש הוא וב"ש דרשי לכם דכתיב ביום טוב לכם ולא לגבוה כמפורש בבבלי בביצה דף כ' ע"ב וס"ד ה"נ דרש ר"א לכם ולא לגבוה להיתירא לכך פריך מ"ט לא דרש כן גבי ציצית ומזוזה ומדמשני הואיל ואין זמנם קבוע אם כן ע"כ דלא דרש לכם לכך פריך גבי לולב מנ"ל:

שאל לרבי מנא א"ל ידחה למחר. כתב הרי"ף ז"ל ליכא למיגמר מהנך עובדא דאסור לאתויי דרך גגות דאיכא למימר דהיה בענין דלא היה אפשר לאתויי דרך גגות וקרפיפות כגון דקא מפסיקי להו דרך רה"ר א"נ משום דלא ה"ל אזמל ששבת בחציר דהא כי אר"ש לכלים ששבתו בתוכו ולא בכלים ששבתו בתוך הבית ולאו לאפוקי מדר"ש אתא. אלא לאפוקי מדר"א ועוד אפילו תימא לאפוקי מדר"ש אתא לא סמכינן אלא אגמ' דילן עכ"ל ול"נ דלאפוקי מעשית חולה אתיין וכן משמע מסוגיא שלפניהם ושלאחריהם שר"י בן פזי ור"ח בר פפא לא רצו להתיר חולה וכן ר"י בר' בון מסיק עלה דהנך עובדא דחולה אסור ש"מ דאף אינהו בחולה אסרו וכן אמרו בבבלי בעירובין דף מ"ד דבחולה לדעת אסור:

הרי מזבח שנפל בשבת וכו'. וקשה מאי פריך הא קרא כתיב דאין בנין בית המקדש דוחה שבת כמפורש בבבלי ביבמות וא"ל נילף מיניה דאין שום מצוה דחיא שבת כבר הקשו כן בתוס' בפירקין דף קל"א ע"ב וע"ש תירוצם ועוד לר"ע באמת אין שום מצוה

דחיא שבת אא"כ מפורש בקרא ואע"ג דא"א לעשות אותה מאתמול וי"ל דבנין מזבח שאני מבנין בה"מ וקשיא ליה דניליף מעבודה בק"ו ודוחק ועיין במכילתא ר"פ ויקהל דדריש מקרא שאין בנין מזבח דוחה שבת:

הלכה ב

אחת למילה ואחת לפריעה אחת למילה ואחת לציצים. הכא משמע דתרווייהו שמעינן מהמול ימול וביבמות דף ע"א ע"ב יכתבו תוס' בסד"ה סוף מילה וכו'. כגון ציצין דדרשינן מהמול ימול דמשמע דלציצין אתא ולא לפריעה דהמול ימול דמשמע דבר המעכב גוף המילה ע"כ וזה סותר לדברי הש"ס דמשמע דמסתבר יותר לרבות פריעה מציצין:

הלכה ג

לא יטול אדם וכו'. הפי' השני שפי' בקונט' הוא מדברי תוס' בפ' כירה. אך לשון הברייתא לא משמע כפירושם דבבבלי קתני ובלבד שלא יביא קומקום וכו' משמע דארישא קאי כשיש שם אלונטית אבל לשון ברייתא האמור כאן מורה דלא כפי' זה:

זכר עד שיהא כולו זכר וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף קל"ו ע"ב בד"ה דתניא וכו' דכי גמרי מערכין לחומרא כמו גבי קידוש אבל לקולא לפוטרו על ביאת מקדש בשראה לובן ואודם כאחד לא ילפינן מערכין אדרבה ילפינן ממילה לחומרא ע"כ וקשה א"כ למה פטור מראייה ה"ל למילף ממילה לחומרא דאנדרוגינוס חייב בראויה:

הלכה ה

מעתה נולד בה"ש וכו'. וקשה דלמא לילה הוא ואסור למול אותו דאף מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום וי"ל דס"ל דמתני' אתיא ככולי עלמא ור' ישמעאל סובר דמילה שלא בזמנה אפילו בלילה כדאיתא לעיל פרק במה מדליקין:

הלכה ו

תני וענוש כרת. כתבו תוספות בפירקין במתניתין בד"ה מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל תימא אמאי איצטריך למתני האי כיון דכבר תני בשר החופה את רוב העטרה מעכב המילה וכי לא פרע עדיין רוב העטרה מכוסה ע"כ ול"נ דסיפא דמתני' קמ"ל דאם לא פרע ענוש כרת ובריייתא לפרושי למתני' קאתי:

הדרן עלך פרק רבי אליעזר דמילה

פרק כ

הלכה א

כיון דהיא פרוסה מאתמול וכו'. מכאן נראה שאין לתלות פרוכת בשבת דהוה ליה כעשיית אהל וצ"ע בב"י בסימן שט"ו:

הלכה ג

(**שייך לע"א במתני'**) **ולא שפין אותן**. פרש"י ביד להסיר הפסול' דהו"ל בורר ע"כ וכ"כ הר"ן והטור ותימא דבפי' אמרינן לקמן בגמרא ואין שפין אותן משום דש ויפה לימדונו הרמב"ם בפי' המשנה שכתב ושפין כמו מקנחין או ממרחין ביד אבל נותן הוא לתוך הקערה והיא מתקנחת שם מאיליה ע"כ ונראה שהוא מלשון שיפה האמור במנחות פ"ו שמשפשף החטה בין ידו לכלי כדי שתהא נוחה להסיר קליפתה וזהו בודאי תולדה דדש כדאמרי' לעיל בפ' כלל גדול דף כ"ח ע"א בקלופה משום דש:

הלכה ה

אבל אם ישן עליו וכו'. משמע דוקא ישן עליו אבל חישב לישן עליו לא וכ"ה בתוספ' פי"ז וקשה אמ"ש הש"ע בהג"ה סי' שי"א סעיף ח' בשם הר"ן דאם חישב לשכב עליו שרי לנענע וא"ל דע"כ בחישב עליו איירי דאל"כ פשיטא וכי גרע מהנחת כר או סדין עליו שמותר לטלטלו די"ל דשאני כר שאף בשבת יש היכר שהוא מתוקן לשכיבה משא"כ בתבן לחוד בעינן שישן עליו:

הדרן עלך פרק תולין וסליקא לה מסכת שבת